

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**AKIL VE ZEKA OYUNLARININ 60-72 AYLIK ÇOCUKLARDA
ERKEN OKURYAZARLIK BECERİLERİNE ETKİSİNİN
İNCELENMESİ**

Meliha ŞEN

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Didem ELİTEZ**

İSTANBUL-2020

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**AKIL VE ZEKA OYUNLARININ 60-72 AYLIK ÇOCUKLARDA
ERKEN OKURYAZARLIK BECERİLERİNE ETKİSİNİN
İNCELENMESİ**

Meliha ŞEN

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Didem ELİTEZ**

İSTANBUL-2020

ÖZET

AKIL VE ZEKA OYUNLARININ 60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN ERKEN OKURYAZARLIK BECERİLERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırmada akıl ve zeka oyunlarının çocukların erken okuryazarlık becerilerine etkisi incelenmektedir. Araştırmanın evrenini, Bursa İl Merkezinde okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 60-72 aylar arasındaki çocuklar oluşturmaktadır. Bursa İl Merkezi, Nilüfer ilçesinde bulunan MEB'e bağlı özel okul bünyesindeki anasınıfına, Osmangazi ilçesindeki MEB'e bağlı bağımsız anaokuluna ve Osmangazi ilçesindeki MEB'e bağlı ilköğretim okulu bünyesinde bulunan anasınıfına devam eden deney grubunda yer alan 30, kontrol grubunda yer alan 30 çocuk olmak üzere toplam 60 çocuk araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Örnekleme oluşturan çocuklara ön test aşamasında Denver Gelişim Tarama Testi II ve Erken Okuryazarlık Becerileri Değerlendirme Aracı (EOBDA) uygulanmıştır. Üç ayrı okulda bulunan üç farklı deney grubu ile 16 ders (40 dakika) akıl ve zeka oyunları eğitimi verilerek son testte tüm gruplara Denver Gelişim Tarama Testi II ve Erken Okuryazarlık Becerileri Değerlendirme Aracı (EOBDA) uygulanmıştır. Toplanan veriler SPSS paket programı ile analiz edilmiştir. İki grubun karşılaştırılmasında kullanılacak yöntemin belirlenmesi için One-Sample Kolmogorov-Smirnov Testi ile araştırılmıştır. Her bir grubun kendi içerisinde ön test-son test sonuçlarının karşılaştırılmasında Paired Samples t-Test kullanılmıştır. Anlamlılık değeri olarak 0,05 alınmıştır.

Araştırma sonucunda sosyo-demografik değişkenler doğrultusunda deney grubundaki çocukların EOBDA'nın sonuçları incelendiğinde anne eğitim düzeyi, daha önce okul öncesi eğitim alma durumu, okul öncesi eğitime günlük devam şekline göre bazı alt boyutlarda anlamlı ilişki bulunmaktadır. Baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Akıl ve zeka oyunları eğitimi doğrultusunda deney ve kontrol gruplarının son test karşılaştırılmasında yazı farkındalığı ve öyküyü anlama toplam puanlarında anlamlı fark bulunmuştur. Sesbilgisel farkındalık becerileri, görsel eşleştirme ve yazı yazma öncesi becerileri toplam puanlarında çok yüksek anlamlı fark bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Erken Okuryazarlık Becerileri, Akıl ve Zeka Oyunları, Çoklu Zeka, Oyun, Gelişim

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE IMPACT OF THE MIND AND INTELLIGENCE GAMES ON THE EARLY LITERACY SKILLS OF 60-72 MONTHS OF CHILDREN

In this study, the effect of mind and intelligence games on children's early literacy skills is examined. The population of the study consists of children between the ages of 60-72 who attend pre-school education institutions in Bursa City Center. 30 children in the experimental group and 30 children in the control group, attending the kindergarten within the private school affiliated to the Ministry of National Education in Bursa City Center, Nilüfer district, the independent kindergarten under the Ministry of Education in Osmangazi district and the kindergarten under the Ministry of Education in Osmangazi district A total of 60 children constitute the sample of the study. Denver Developmental Screening Test II and Early Literacy Skills Assessment Tool (EOBDA) were applied to the children in the sample. With three different experimental groups in three different schools, 16 lessons (40 minutes) of mind and intelligence games were given training, and the Denver Development Screening Test II and the Early Literacy Skills Assessment Tool (EOBDA) were applied to all groups in the posttest. Collected data were analyzed with SPSS package program. It was investigated with the One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test to determine the method to be used in the comparison of the two groups. Paired Samples t-Test was used to compare the pre-test and post-test results of each group. 0.05 was taken as the significance value.

As a result of the research, when the results of EOBDA of the children in the experimental group are examined in line with the socio-demographic variables, there is a significant relationship in some sub-dimensions according to the mother's education level, previous pre-school education status, and daily attendance to preschool education. There is no significant difference according to the education level of the father. In line with the mind and intelligence games training, a significant difference was found in the total scores of print awareness and story comprehension in the posttest comparison of the experimental and control groups. There is a highly significant difference in the total scores of phonological awareness skills, visual matching and pre-writing skills.

Keywords: Early Literacy Skills, Mind and Intelligence Games, Multiple Intelligences, Game, Development

TEŞEKKÜR

Araştırma aşamasının yanı sıra lisans eğitimimde de hiçbir zaman desteğini esirgemeyen, düşünce ve paylaşımları ile her zaman yol gösterici olan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Didem ELİTEZ'e

Hayatım boyunca beni daima yüreklendiren, destekleyen, üzüntümde de sevincimde de her zaman yanımda olan, ne yaparsam yapayım haklarını ödeyemeyeceğim canım annem Merdiye ŞEN'e ve babam Beysim ŞEN'e,

İlham kaynağım, bana bu dünyadaki en güzel duygu olan anneği tattıran canım oğlum, Tunç ALTINSOY'a,

Yüksek lisans eğitimim boyunca emeği geçen ve her zaman sevgi ile hatırlayacağım değerli hocalarım Prof. Dr. Nurper ÜLKÜER'e, Prof. Dr. Nilgün SARP'a, Dr. Öğr. Üyesi Filiz SHİNE EDİZER'e ve Doç. Dr. Mesut KARAHAN'a,

Araştırma sürecimde tanıdığım, mesleki anlamda bilgi ve desteğiyle yanımda olan sevgili hocam Dr. Öğr. Üyesi Gökçe KARAMAN BENLİ'ye,

Her konuda önemli fikir ve desteğini aldığım değerli meslektaşım Bayram DELEŞ'e, çalışmam sırasında bana destek olan Bahise YILMAZ'a, Hülya KARANFİL ERKAL'a ve Ahmet ABİ'ye

Sevgi ve Teşekkürlerimi Sunarım.

Meliha ŞEN

BEYAN FORMU

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, tarafımdan üretildiğini ve Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna göre yazıldığını beyan ederim.

20.08.2020

Meliha şEN

İmzası

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
BEYAN FORMU	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ	vii
RESİMLER DİZİNİ	ix
SİMGELER ve KISALTMALAR	x
1.GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın Amacı	2
1.2.Hipotezler (Denenceler)	2
1.3.Araştırmanın Önemi	3
1.4.Varsayımlar	5
1.5.Sınırlılıklar	5
2.GENEL BİLGİLER	6
2.1. OYUN	6
2.1.1.Oyun Kuramları	6
2.1.2. Oyunun Eğitimsel İşlevi	10
2.1.3. Oyunun Çocuğun Gelişimine Etkileri	10
2.1.4. Oyun Türleri ve Özellikleri	11
2.1.5. Eğitsel Oyunlar	13
2.2. ZEKA	14
2.2.1.Çoklu Zeka Kuramı	16
2.3. AKIL VE ZEKA OYUNLARI	20
2.3.1. Akıl ve Zeka Oyunlarının Özellikleri	21
2.3.2. Akıl ve Zeka Oyunlarının Türleri	22
2.3.3. Akıl ve Zeka Oyunlarının Önemi ve Faydaları	24
2.3.4. Akıl ve Zeka Oyunlarının Eğitimsel İşlevi	24
2.3.5. Akıl ve Zeka Oyunlarının Çocuk Gelişimine Etkileri	25
2.4.ERKEN OKURYAZARLIK	25
2.4.1.Okuryazarlığın Doğası	26

2.4.2. Gelişen Okuryazarlık	27
2.4.3. Erken Okuryazarlık Becerileri	28
2.4.4. Erken Okuryazarlık Bileşenleri.....	31
2.4.5. Erken Okuryazarlık Becerileri ile İlgili Eğitimsel Yaklaşımlar.....	35
2.4.6. Erken Okuryazarlık Becerilerinin Desteklenmesi.....	36
2.4.7. Erken Okuryazarlık Becerilerinin Bilişsel ve Dil Gelişimine Etkisi.....	37
3.GEREÇ ve YÖNTEM.....	38
3.1.Araştırmanın Modeli	38
3.2.Araştırmanın Yeri ve Zamanı.....	39
3.3.Araştırmanın Evren ve Örneklemi	39
3.4.Veri Toplama Araçları	39
3.5.Verileri Toplama Süreci.....	41
3.6.Verilerin Analizi	55
4.BULGULAR.....	56
4.1.Sosyo–Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular.....	56
4.2.Erken Okuryazarlık Becerileri Değerlendirme Aracına İlişkin Bulgular.....	71
5.TARTIŞMA	78
6.SONUÇ ve ÖNERİLER.....	87
6.1.Sonuçlar	87
6.2.Öneriler	88
KAYNAKLAR	90
EKLER.....	99
EK-1 : Tıbbi Araştırmalar Etik Kurul İzin Belgesi.....	99
EK-2 : Bursa İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni	100
EK-3 : Veli Onam Formu.....	101
EK-4 : Sosyo-Demografik Bilgi Formu	102
EK-5: EOBDA'nın Araştırmada Kullanım İzni.....	104
EK-6 : Denver II Gelişim Tarama Testi Uygulayıcı Sertifikası.....	105
EK-7 : Özgeçmiş.....	106

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: Açık Hava Oyun Örnekleri.....	12
Tablo 2 : Çoklu Zeka Alanları ve İlgili Olduğu Beyin Yarım Küresi.....	17
Tablo 3 : Araştırma Modeli ve Uygulama Basamakları.....	38
Tablo 4 : Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Çocuklara Ait Sosyo-Demografik Özellikler	56
Tablo 5 : Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Puanlarının Okul Öncesi Eğitime Günlük Devam Etme Şekline Göre Karşılaştırılması	58
Tablo 6 : Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Puanlarının Okul Öncesi Eğitime Günlük Devam Etme Şekline Göre Karşılaştırılması	59
Tablo 7 : Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Puanlarının Daha Önce Okul Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre Karşılaştırılması	60
Tablo 8 : Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Puanlarının Daha Önce Okul Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre Karşılaştırılması	61
Tablo 9 : Deney Grubunda Yer Alan Çocukların Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Ön Test Sonuçlarının Karşılaştırılması.....	62
Tablo 10 : Deney Grubunda Yer Alan Çocukların Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması.....	63
Tablo 11 : Kontrol Grubunda Yer Alan Çocukların Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Ön Test Sonuçlarının Karşılaştırılması.....	64
Tablo 12 : Kontrol Grubunda Yer Alan Çocukların Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması.....	65
Tablo 13 : Deney Grubunda Yer Alan Çocukların Babalarının Eğitim Düzeyine Göre Ön Test Sonuçlarının Karşılaştırılması.....	67
Tablo 14 : Deney Grubunda Yer Alan Çocukların Babalarının Eğitim Düzeyine Göre Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması.....	68
Tablo 15 : Kontrol Grubunda Yer Alan Çocukların Babalarının Eğitim Düzeyine Göre Ön Test Sonuçlarının Karşılaştırılması.....	69
Tablo 16 : Kontrol Grubunda Yer Alan Çocukların Babalarının Eğitim Düzeyine Göre Son Test Puanlarının Karşılaştırılması.....	70
Tablo 17 : Deney ve Kontrol Grubunun EOBDA'na Göre Ön Test Puanlarının Karşılaştırılması	71
Tablo 18 : Deney Grubunun EOBDA'na Göre Ön Test-Son Test Puanlarının Karşılaştırılması	72
Tablo 19 : Kontrol Grubunun EOBDA'na Göre Ön Test-Son Test Puanlarının Karşılaştırılması	74

Tablo 20 : Deney ve Kontrol Grubunun EOBDA'na Göre Son Test Puanlarının Karşılaştırılması
..... 76

RESİMLER DİZİNİ

Resim 1 : Anlat Bakalım	44
Resim 2 : Bu Mu?.....	46
Resim 3 : Sorti.....	47
Resim 4 : Kota Junior	48
Resim 5 : Twin Game 1.....	49
Resim 6 : Trigon.....	50
Resim 7 : Colour Game	51
Resim 8 : Tangram	52
Resim 9 : Atak.....	53
Resim 10 : Rota.....	54

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

- SPSS** : Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı
- EOBDA** : Erken Okuryazarlık Becerileri Değerlendirme Aracı
- MEB** : Milli Eğitim Bakanlığı

1.GİRİŞ

Oyun, bebeğin dünyaya gözlerini açtığı andan itibaren başlayan hayatı anlamlandırma sürecidir. Çocuklar oyun oynayarak yaşamın provasını yaparlar, merak ettikleri durumları deneyimleme fırsatı bulurlar, duygularını dışı vurarak kendini ifade ederler, olumsuz duygu ya da durum karşısında problem çözme yeteneği geliştirirler. Çocuğun fiziksel, sosyal, psikolojik, duygusal ve bilişsel alanları başta olmak üzere birçok gelişim alanında oyunun önemi vurgulanmaktadır. Eğitim sürecinde çocuklara kazanılması beklenen davranışlar oyun yolu ile sunulmaktadır. Bu bağlamda oyun çocuğun yaşamında temel ihtiyaç olarak görülmektedir. (Egemen, Yılmaz ve Akil, 2004).

Oyun sırasında bilişsel süreçlerin olduğu önemli bir noktadır. Bu süreçlerde zekanın etkisinde gerçekleştirilmektedir. Zeka, bireyin düşünme, nesnel gerçekleri algılama, yargılama, kavrama, akıl yürütme ve sonuç çıkarma gibi zihinsel yeteneklerin tamamıdır. Zeka temelinde genetik faktörleri barındırırsa da uygun çevre ve uyaranlar ile eğitilip geliştirilebilir (Öngören ve Şahin, 2008). Bu anlamda bilgi gerektirmeyen, yaratıcılık, hızlı düşünme, akıl yürütme, problemlere özgün çözümler bulma gibi zekanın ürünü olan kavramlarla akıl ve zeka oyunlarından bahsedilmektedir. Akıl ve zeka oyunları eğlenerek birçok alanda kazanım sağlama da önemli rol oynamaktadır (Çağır, 2020).

Zeka oyunlarının içerdiği kazanımların farklı becerilere de olumlu etkisi söz konusudur. Örneğin erken okuryazarlık becerileri açısından önemli bazı durumlar; dikkat, algı, seçicilik gibi kazanımları ile ilişkilendirmek mümkündür. Erken okuryazarlık, çocuğun bebeklik döneminde ev ortamındaki uyaranlar ile başlayarak okul öncesi eğitimde desteklenen formal okuma-yazmanın alt yapısını oluşturan beceridir. Araştırmalar doğrultusunda erken okuryazarlık becerilerinin çocuğun sadece okuma-yazma öğrenimini kolaylaştırmakla kalmayıp ilkokul birinci sınıfta başladığı akademik yaşamının ilerleyen yıllarında da olumlu etkisi olduğu savunulmaktadır(Kargin ve ark., 2015; Gül, 2007).

1.1.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, akıl ve zeka oyunlarının okul öncesi dönem çocuklarının erken okuryazarlık becerilerine etkisini incelemektir.

Alan yazında akıl ve zeka oyunları üzerine sınırlı kaynaklar bulunmaktadır. Yapılan literatür taramasında zeka oyunlarının çocuklar üzerinde farklı kazanımları incelenerek, olumlu gelişmeler sağladığına değinilmiştir. Kullanılacak olan akıl ve zeka oyunlarının kazanımlarının, erken okuryazarlık becerisinin alt yapısı ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla oyun yoluyla çocukların gelişim ve akademik başarılarının temelinin desteklenmesi söz konusudur.

1.2.Hipotezler (Denenceler)

Araştırmanın bazı değişkenler açısından incelenmesi;

H1. Örnekleme yer alan çocukların erken okuryazarlık becerileri okul öncesi eğitime devam etme şekline göre farklılık gösterir.

H2. Örnekleme yer alan çocukların erken okuryazarlık becerileri daha önce okul öncesi eğitim alma durumlarına göre farklılık gösterir.

H3. Örnekleme yer alan çocukların erken okuryazarlık becerileri annenin eğitim düzeyine göre farklılık gösterir.

H4. Örnekleme yer alan çocukların erken okuryazarlık becerileri babanın eğitim düzeyine göre farklılık gösterir.

Akıl ve zeka oyunları eğitiminin çocukların erken okuryazarlık becerileri (sesbilgisel farkındalık, yazı farkındalığı, öyküyü anlama, görselleri eşleştirme ve yazı yazma öncesi beceriler) puan ortalamalarına etkisi ile ilgili olarak;

H5. Deney grubunda yer alan çocukların erken okuryazarlık becerileri ön test ve son test puanları arasında anlamlı fark vardır.

H6. Kontrol grubunda yer alan çocukların erken okuryazarlık becerileri ön test ve son test puanları arasında anlamlı fark yoktur.

1.3.Araştırmanın Önemi

Çocuğun doğumdan itibaren yetişkinliğe kadar geçirdiği sürenin en önemli özelliği büyüme ve gelişmenin sürekli olarak devam etmesidir. Büyüme, kişinin hem fiziksel olarak bedeninde hem de iç organlarındaki ağırlık ve boy olarak nicel artışı, gelişim ise canlının döllenme ile başlayarak duygusal, zihinsel, bedensel, sosyal ve dil gelişimleri yönünden en son noktaya varıncaya kadar sürekli ilerleme ve değişim gösteren bir süreçtir. Bir insanın yaşamının büyüme ve gelişimin en hızlı olduğu dönem ilk altı yıldır. Bu dönem çocuğun çevresiyle en fazla etkileşim içinde olduğu zamandır (Türkoğlu, 2016). Erken çocukluk dönemini kapsayan bu dönem çocuğun hem sosyal ve duygusal gelişiminin hem de kişilik gelişimi, temel alışkanlıkların, bilgi ve becerilerin kazanılıp geliştirilmesinde önem arz etmektedir (Koçak ve ark., 2014).

Eğitim çocuğun anadili kazanması aşamasında yol gösterici bir araçtır. İlk dönemlerde çocuğun konuşması amacıyla desteklenmesi, uygun ortam ve uyaranlar hazırlanması çocuğun dil gelişimine destek vererek kapasitelerini en üst düzeyde kullanmalarını sağlamaktadır. (Koçak ve ark., 2014). Çocuk, oyun oynarken iki unsurun etkisi altında kalmaktadır: Bunlardan birincisi çocuğun içerisinde olduğu aile, doğal ve kültürel çevre; ikincisi ise genetik olarak getirilen zeka, algılama, yorumlama, yaratma ve sosyal reaksiyonlardır. Bu nedenle oyun, birçok araştırmacıya göre çocuğu tanımının en iyi yolu olarak görülmektedir. İlkokul çağındaki çocuklar özellikle kişisel özellikleri doğrultusunda bilinçli olarak yaratıcı ve merak uyandırıcı oyunlara yönelmektedirler (Altun, 2017).

Tüm gelişim alanlarını destekleyen oyunun bilişsel açıdan da önemlidir. Bu anlamda bilişsel beceriler kapsamında zeka değerlendirildiğinde; zekanın gelişme sürecinde biyolojik etkenlerin önemli rol oynadığı görülmektedir. Örneğin, kültürler değişik zeka türlerine önem vermektedir. Dolayısıyla fazla değer gören zeka türünün diğer zeka türlerine oranla daha hızlı ve çok gelişim sağladığı görülmektedir. Bu bağlamda çevrenin zeka gelişimi üzerindeki etkisi yadsınamaz bir gerçektir (Talu, 1999).

Zihin, uyum ve özümleme arasında aktif olarak sürekli devam eden karşılıklı etkileşim neticesinde gelişim göstermektedir. Oyun ise, özümlenen bilgilerin sisteme yerleştirilmek suretiyle uyum sağlamasıdır ve çocuğun bilgiye hakim olabilmesi için en etkili araçtır. Piaget, çocuk dıştan bir şey öğrenemeyeceğini fakat çevresi ile kurduğu

etkileşim doğrultusunda bilişsel becerilerinin gerçekleştirebileceğini ifade etmektedir (Türkoğlu, 2016). Zeka oyunları, kişinin kendi sahip olduğu potansiyelin farkında olmaları, problemler karşısında hızlı, doğru ve özgün çözüm yolları üretebilmelerini sağlayan bilişsel süreçler bütünüdür (Altun, 2017).

Zekâ, algılar ve kavramları kullanarak somut ya da soyut objeler arasındaki etkileşimi kavrayabilme, akıl yürütebilme, soyut düşünebilme ve bu bilişsel becerileri bir amaca uygun olarak kullanabilme özellikleri olarak nitelendirilmektedir. Zihinsel gelişimde iki etken söz konusudur, bunlarda biri kalıtım diğeri ise çevredir. Bu anlamda çocuğun kalıtsal olarak getirdiği özellikler, çevresel etkenler tarafından kalıtsal sınırın sonuna kadar geliştirilebilir ya da sınırlandırılması mümkündür (Türkoğlu, 2016).

Oyun; çocuğun ruhsal ve bedensel olarak gelişimine destek veren, aynı zamanda yetişkinlik dönemindeki yaşantısının provasını yapmasına fırsat vermektedir. Dolayısıyla oyun hayatımızın çıkarılamaz bir parçası olup, kaç yaşında olursa olsun bireyin yaşam becerilerine sayısız katkı sağlamaktadır. Sosyal etkileşim de olumlu yönde etkileyen oyun hem eğlenceli hem de yaratıcıdır (Koçyiğit ve ark., 2015).

Bireyin bulunduğu ortama uyum sağlaması eğitimin en önemli hedefleri arasında yer almaktadır. Bu becerinin kazanılıp gelişmesinde okul öncesi eğitimin önemi yadsınamaz. Becerilerin gelişiminde kritik dönemler dikkate alındığında, bu dönemde verilmesi planlanan eğitim büyük önem taşımaktadır (Güney, 2012).

Okul öncesi öğretmenlerinin, çocukların erken okuryazarlık becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmaları birbirinden oldukça farklıdır. Genellikle uyguladıkları eğitimin ve buna uygun öğrenme ortamının erken okuryazarlık becerileri açısından oldukça fakirdir. Araştırmalar, öğretmenlerin sınıf içerisinde yazılı materyallerin kullanılması, harfler ve sesler ile etkileşimde bulunulması ve kitap okuma etkinliklerine yeterince yer vermediğini göstermektedir (Ergül ve ark., 2014).

Ailesinde hikaye ve masal dinleyen, görsel ve dilsel gelişimi destekleyen tamamlama ve resim çizme kitaplarıyla tanışmış olan çocuklar okul öncesi dönemde de zengin okuma yazma materyalleri ile pekiştirilmesi sonucunda etkileşimli okuryazarlık yaşantısına hazır olmaktadır (Kutluca ve ark.,2014).

1.4.Varsayımlar

Araştırma ile ilgili varsayımlar şunlardır;

- Çocukların gelişimsel değerlendirmesinde, Denver Gelişimsel Tarama Testi II'nin yeterli olduğu varsayılmaktadır.
- Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracının anasınıfına devam eden çocukların erken okuryazarlık becerilerini değerlendirmek için yeterli olduğu varsayılmaktadır.
- Ebeveynlerin sosyo-demografik bilgi formunda verdikleri bilgilerin doğru olduğu varsayılmaktadır.
- Deney ve kontrol gruplarındaki çocukların uygulama süresince araştırmanın sonucunu etkileyecek bir etkileşimde bulunmadıkları varsayılmaktadır.

1.5.Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları şunlardır;

- Bursa il merkezinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı üç farklı okulda okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık 60 çocuk ile sınırlıdır.
- Normal gelişim gösteren, okuma-yazma bilmeyen, anadili Türkçe olan çocuklar ile sınırlıdır.
- Deney grupları için akıl ve zeka oyunları uygulaması 16 ders ile sınırlıdır.
- Erken okur yazarlık becerileri değerlendirme aracı'nın ölçtüğü maddelerle sınırlıdır.

2.GENEL BİLGİLER

2.1. OYUN

Oyun, doğumdan itibaren başlayarak çocuğun hayatı tanıma ve anlamlandırmasını sağlayan temel ihtiyaçtır. Yeni doğan öncelikle kendi vücuduna dokunarak kendini tanımaya, ardından çevresindeki nesnelere dokunarak oyunlaştırma yoluyla hayatı tanımaya çalışmaktadır. Oyun, çocuğun isteklerini, hayal dünyasını, yaşantılarını anlatırken kendine özgü kullandığı bir yoldur. Çocuğun fiziksel, sosyal, psikolojik, duygusal ve bilişsel alanları başta olmak üzere birçok gelişim alanında oyunun önemi vurgulanmaktadır (Egemen, Yılmaz ve Akil, 2004; Özer, Gürkan ve Ramazanoğlu, 2006).

Oyun kavramının anlamı, yaşanan coğrafyaya, zamana ve kültüre göre farklılıklar gösterebileceği gibi, oynanan oyunların çocukların zihinsel gelişim süreçleri ile doğru orantılı olarak amaçları, kuralları ve oyunun yapısında da değişkenlik göstermektedir (Koçyiğit ve Baydilek, 2015).

Çocuğun ilerleyen yaş ve gelişim seviyesi doğrultusunda oyunlarının da çeşitlilik göstererek, içerik ve oyunların niteliği açısından zenginleşmektedir. Bu bağlamda süreci değerlendirmek gerekirse, oyun oynanan mekan olarak; iç mekan oyunlarından dış mekan oyunlarına doğru bir yön izlenmektedir (Duman ve Koçak, 2013).

Okul öncesi dönemde oyun, hem eğitim amacıyla hem de istenilen davranışları çocuğa kazandırmak için faydalanılan etkinliklerdendir. Çocuk için oyunun önemi dikkate alındığında, eğitimcilerin bu konudaki bilgileri önem arz etmektedir (Koçyiğit, Tuğluk ve Kök, 2007).

2.1.1.Oyun Kuramları

Oyun ile ilgili çok sayıda araştırmacı ve eğitimci farklı görüşler savunmaktadır. Bu görüşler 19. yüzyılda yerini kuramlara bırakmaktadır. İlerleyen süreçte kavramlar “Klasik oyun kuramları” ve “Modern oyun kuramları” olmak üzere iki ana başlık altında yer bulmaktadır.

Klasik oyun kuramları, oyunun amacına ve ortaya çıkış sebebine değinmeye çalışarak 19. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Modern oyun kuramları da oyunun çocuğun

gelişimi üzerindeki etkilerini açıklamak amacıyla 1920 yılından sonra ortaya çıkmıştır(Türkoğlu, 2016).

2.1.1.1. Klasik Oyun Kuramları

Sonuçları bilimsel araştırmalara dayanmayan, genel olarak felsefi yorum şeklinde olan bu kuramların esas amacı oyunun oynanma nedeni üzerinde durularak, içeriği ve şekline değinilmemektedir (Türkoğlu, 2016).

1) Fazla Enerji Kuramı: Kuram Friedrich Schiller ve Herbert Spencer tarafından ortaya atılmıştır. Bu kuramcılara göre tabiatta bir tür “güç bolluğu” vardır ve herhangi bir yıkıcı faaliyette bulunmadan bu fazla enerjinin bir şekilde kullanılması gerekmektedir. İnsanlar ve hayvanlar içinde bu enerjiyi harcamanın tek yolu oyundur (Cengiz, 1996).

2) Rahatlama ve Dinlenme kuramı: Moritz Lazarus tarafından geliştirilen bu kurama göre, dinlenme ve uyku organizmanın canlanması için yetersiz olduğunu savunmaktadır. Bu anlamda insanın efor sarf ettiği yorucu bir aktivite sonrasında yaşamsal görevlerinden farklı etkinlikler yapılması organizmanın dinlenip yeniden canlanmasını sağlamaktadır. Çocuk dinlenme ihtiyacı duyduğunda oyun oynamaktadır, çünkü vücut oyun oynayarak bedensel-bilişsel yorgunluğunu gidererek yeniden enerji depolamaktadır. Hayatın rutinlerinin yarattığı gerilimlerden kurtulmak amacıyla; oyun oynamak, koşmak, zıplamak, tırmanmak vb. etkinlikler yaparak organizmanın dinlenmesi ve rahatlama mümkündür (Türkoğlu, 2016).

3) Öncül Deneme / Alıştırma Kuramı: Kuramın geliştiricisi olan Karl Gross, oyunun içgüdüsel olduğunu savunmaktadır. Bireyin çocukluk çağında edindiği içgüdüsel davranışlar, yetişkinlikte edineceği içgüdüsel davranışların kazanılmasında önemli bir rol oynar. Dolayısıyla oyun çocuk için geleceğin provası olarak görülür. Gross “çocuk oyun yoluyla bir yetişkin olarak nasıl yaşaması gerektiğini araştırır ve bunları uygulama fırsatı bulur” diyerek kuramı açıklamıştır. Bu nedenle çocuk oyun kurallarında gerçek yaşamının kurallarının alt yapısını oluşturmuş olur. Gross’a göre çocuk anti-sosyal eğilimlerden, saldırgan tutumlardan oyun oynayarak kurtulabileceğini dile getirmiştir (Güven, 2017; Türkan, 2010).

4) Tekrarlama Kuramı (Özünü Bulma-Rekapitülasyon) : Kuramın geliştiricisi olan Hall 19. Yüzyılda çocuk gelişimini, hem geçmişten o güne gelen türler arasındaki hem de tür içindeki evrimin gözlenmesinde bir araç olarak görmüştür. Bu anlamda çocukların içgüdüsel davranışlarını sergiledikleri oyun yoluyla bir evre düzeni oluşturduklarını ifade etmiştir. Çocukluk çağında oynan oyunların içeriği insan yaşamındaki, evrimin kültürel aşamalarının özetidir. Koşma, vurma, fırlatma gibi oyun içerisindeki fiziksel aktivitelerin eski çağlara ait avcılık aktivitelerinin bir yansıması, uzantısı olarak düşünülmektedir (Öğretir, 2008).

5) Haz Kuramı: Bu kuramı geliştiren Charlotte Bühler'dir. Kurama göre oyunun en temel özelliği eğlenceli olmasıdır. Aynı zamanda oyun oynama sürecinde çocuğun yaşadığı mutluluğun ve hazzın, çocukta yaratmış olduğu olumlu duyguları ifade etmektedir (Türkoğlu, 2016).

2.1.1.2. Modern Oyun Kuramları

Modern oyun kuramcıları oyun ile ilgili deneysel ve kuramsal bilimsel araştırmalar yaparak oyunun neden var olduğunu ve oyunun içeriğini araştırmaktadır. Bu kuramlar çocuğun oyun oynarken kendisini özgün yolla ifade ettiğini ve çocukların oyun oynayarak ihtiyaçlarını karşıladıklarını savunmaktadır (Öğretir, 2008; Türkoğlu, 2016).

Psikanalitik Kuram (Kişilik Gelişimi Kuramı) : Kuramın kurucusu Sigmund Freud (1905-1920), oyunun çocukların duygusal gelişimlerinde önemli rolü olduğunu belirtmiştir. Oyun, çocukluk döneminde yaşanan kaygıları, üzüntüleri, travma yaratan unsurları gibi olumsuz duyguların yarattığı problemler hakkında bilgi veren bir araçtır. Savunma mekanizmaları daha gelişmemiş normal gelişim gösteren çocuklarda dramatik ve hayali oyunlar gelişimin bir parçasıdır. Çocukların isteklerini gerçekleştirmek ve kaygı yaratan bazı durumlar ile baş etme ortamı yaratma da oyunun önemli bir yeri vardır. Freud bu anlamda oyunun çocuğun duygusal gelişimine olan katkısı üzerinde durmaktadır (Öğretir, 2008; Aslan, 2013).

Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı: Eric Erikson'un (1902-1994) kurucusu olduğu psiko-sosyal oyun kuramına göre, oyunun normal kişilik gelişime olan katkısını araştırmaktadır. Erikson'a göre oyun, çocuğun psiko-sosyal gelişiminin göstergesidir. Çocuklar oyun içerisinde rol yaparken gündelik yaşamdan örnekler almaktadır. Kuram içinde oyunu bir ego fonksiyonu olduğunu savunan Erikson, "Oyun, bedensel ve

toplumsal işlevleri benlikle uyarlamayı amaçlar” sözünü söyleyerek oyunu terapi olarak kullanan ilk bilim insanıdır (Kadim, 2019).

Bilişsel Gelişim Kuramı: Jean Piaget (1896-1980) oyunu, özümleme ve uyum süreci olarak görmektedir. Aynı zamanda oyun, çocuğun tüm bilişsel gelişiminin bir parçasıdır. Bu bağlamda insan zihninin gelişimi, özümleme ve uyum örüntüsüne bağlı olarak gelişmektedir. Birey yaşadığı hayattan bilgileri edinerek bunları daha önceki öğretilerinin bulunduğu sisteme yerleştirir ve bu sürece özümleme denir. Bu bilgileri yerine yerleştirme işlemine de uyum denir. Çocuğun bilgiyi yapılandırması için en uygun araç olan oyun, özümlenen bilgilerin sisteme yerleştirilme yolu yani uyumdur.

Piaget’e göre oyun üç bölüme ayrılmaktadır. Bunlar; “alıştırmalı”, “sembolik” ve “kurallı” oyunlardır. Alıştırmalı oyunlar; amacı olmayan, çocuğun oyun içindeki olayları ya da durumları kendi kontrolü altında tuttuğunda yaşadığı mutluluktur. Sıfır iki yaşta çocuk motor becerileri ile yaptıkları hareketleri oyun şeklinde tekrar eder; ulaşabildiği bütün nesnelere sallar, yakalar, ileri-geri hareket ettirir sonunda nesneyi atarak tekrar almayı öğrenir. Sembolik oyunlar; dramatik oyun şeklindedir ve ortalama iki yaş civarında başlar, temsili düşünmenin temelini oluşturarak hayali olguların oyuna dönüştürüldüğü gözlenmektedir. Sembolleştirme becerisi yaş ile doğru orantılı olarak gelişmektedir. Kurallı oyunlar; sosyal etkileşim içererek gruplar şeklinde oynanmaktadır. Piaget’e göre bu aşama daha da ileri zihinsel düzeyde gerçekleşerek çocuğun sadece objelerle değil diğer çocuklar ile oynanan oyunlar ile gelişmektedir. Çocuk kurallara uyarak sosyal normlara uygun hareket etmeye başlar ve ben merkezi düşünce yapısından kurtulur (Kadim, 2019; Türkoğlu, 2016).

Sosyo-Kültürel ve Bilişsel Gelişim Kuramı: Kuram Lev Vygotsky (1896-1934) tarafından ortaya atılmıştır. Oyunun rolüne ve kökenine ilişkin çalışmalar bulunmaktadır. Bu kurama göre oyun, yeni bir oluşumdur ve keşiftir. Oyun çocuğun duygusal gelişime olduğu kadar zihinsel gelişimine de önemli ölçü de katkı sağlamaktadır. Oyun zihinsel mekanizmaların çalışması için en uygun ortamdır ve çocuğun hayali bir çözüm bulmasını sağlar. Çocuk oyunda gerçek hayatta yaşadığı tecrübelerinden hatırladığı sebep-sonuç ilişkilerinin aracılığı ile yeni davranışlar geliştirir. Bu yol ile çocuk olumsuz dürtülerinden arınmaktadır. Oyun somut objelere ya da eylemlere bağlı olmamakla birlikte objeler çocukta anlam kazanması amacıyla

çağrışımında bulunmaktadır. Örneğin çocuğun oyunda bir dalı at olarak kullanması, daldan çağrışım ile bir fidan dikmeyi düşünmesine olanak sağlar (Kadim, 2019).

Uyarılma Kuramı: Daniel Ellis Berlyne tarafından geliştirilmiş olan bu kurama göre oyun, merkezi sinir sistemine ait uyarıcıların aynı seviyede saklanması ile oluşmaktadır ve oyun oynanırken keşfetme davranışlarına bağlı kalarak uyarılma durumunun dengelenmesidir. Bu uyarıcılar arttıkça canlandırmalar fazlalaşarak büyük ölçüde rahatsızlık verir. Bu nedenle uyarıcıları azaltıcı etkinlikler ile meşgul olunmalıdır. Bu kurama göre oyun, uyaran arama yeteneği olarak görülmektedir. Oyunun ortaya çıkma sebebi, çocuğun keşfettiği nesne ile ilgili kullanımını düşünerek bir faaliyete başlama aşamasıdır (Aslan, 2013).

2.1.2. Oyunun Eğitimsel İşlevi

Okuma-yazma ve öz düzenleme ile ilgili becerilerini çocuklar, oyun planlamaları yaparak geliştirmektedir. Çocuklar oyunu planlarken bağlam içerisinde yazı yazmak için gerekli alt yapıyı da oluşturmaktadır (Güler,2010).

Oyun tabanlı öğrenme, problem tabanlı öğrenmenin bir uzantısı olarak düşünüldüğünde, yapılandırmacı ilkelerin öğrenmeye öncülük ettiği etkin bir öğrenme ve içsel olarak motive edici bir tecrübedir. Motive edilerek öğrenen çocuklar, hevesli, adapte olmuş ve oyuna aktif olarak katılım sağlamaktadır. Bu şekilde öğrenmeyi gerçekleştiren çocukların davranışları öz denetimlidir ve dış güçlerle değil, kendi iradeleriyle olmaktadır. Bu da oyun tabanlı öğrenmeyi önemli kılan kurallardan biri olarak görülmektedir. Bu öğrenme yönteminde öğrenen çocuk kavramları ve ilişkileri gerçekçi durumlarda yapılandırmak amacıyla oyunları kullanmaktadır. Ayrıca oyun tabanlı öğrenme alanındaki oyunlar, sonuca değişik yollardan ulaşma, problem durumunun yapılandırılması, takım oyunlarının diğer kişiler ile işbirliği gibi problem çözmenin birçok özelliğini de içermektedir (Ebner & Holzinger, 2007).

2.1.3. Oyunun Çocuğun Gelişimine Etkileri

Oyun, çocukların sosyal, bedensel, duygusal, dil ve özellikle de zihinsel gelişimindeki yadsınamayacak derecede önemlidir. Çünkü çocuk oyun yoluyla ihtiyaç duyduğu birçok eylemi gerçekleştirme fırsatı bulmaktadır. Bu bağlamda çocuk fiziksel becerilerini geliştirir, merak duygusu ile keşfetmeyi öğrenir, düşünce gücü ve

yaratıcılığını geliştirir, çevresiyle iletişim kurarak sosyal-dil becerilerini geliştirir, karar verme ve uygulama becerisini oyun oynayarak kazanmaktadır (Yavuzer, 2010).

Bilişsel gelişim süreci bilim insanlarına göre bebeklik döneminden itibaren oyun yoluyla başlamaktadır. Çocuğun çevresini keşfetmesine, merak duygusunu tatmin etmesine ve bilgi edinmesine olanak sağlayan oyunun zihinsel gelişime en önemli etkisi, öğrenme üzerindeki pozitif katkısı olduğu görülmektedir (Türkoğlu, 2016). Oyunu kurgulama aşamasındaki çocuğun içsel konuşmalar ile kendi kendisine sorular sorduğu (içsel konuşma stratejileri geliştirdiği) gözlemlenmektedir. Vygotsky'e göre çocuğun temelinde düşünce ve konuşma yeteneğinin olduğu fakat ortalama iki yaş civarında bu beceriler bütünleşerek "içsel konuşma"ya dönüşmektedir. İçsel konuşma çocuk gelişiminde önemli rol oynamaktadır (Güler, 2010).

Psikolojik araştırmalarda 30 yıldan uzun süredir, çocuğun bilişsel gelişimi ile oyun arasındaki bağıntı birçok çalışmaya konu olmaktadır (Nicolopoulou, 2004).

2.1.4. Oyun Türleri ve Özellikleri

Oyun türleri üç başlıkta incelenmektedir. Bunlar; Karakterine göre oyun çeşitleri, kullanılan araca göre oyun çeşitleri, oynandığı yere göre oyun çeşitleridir (Meb, 2014).

• Karakterine Göre Oyun Çeşitleri:

Fonksiyon Oyunları: Çocuğun bebeklik döneminde yaptığı; kol ve bacak sallama, sağa-sola dönme gibi kontrolsüz ve bilinçsiz hareketlere fonksiyon oyunları denir. Bu bilinçsiz hareketler çocuk için oyundur ancak gerçek bir oyun karakteri taşımamaktadır. Fonksiyon oyunları ilerleyen dönemlerde çocuğun tutma, koşma, yürüme, atlama vb. eylemlerin temelini oluşturmaktadır (Meb, 2014).

Hayali Oyunlar: Genellikle 3 yaşından sonra görülmektedir. Çocuklar, hayal gücüne dayalı oyunları oynamaktan keyif alırlar ve oyuncakları ile konuşarak canlı muamelesi yaparlar. Örneğin: Kız çocukları bebekleri ile konuşur, yemek yedirir, uyutur; erkek çocuklar ise bloklardan yollar köprüler yapar, polis olup suçluyu yakalar, sopayı atarak kullanır. Çocuk bu tür oyunları yardımı ile empati yeteneğini geliştirerek gizli duygu ve düşüncelerini ifade etme fırsatı bulurlar. Aynı zamanda çocuğun hayal gücü oyun sayesinde yaratıcı hayal gücüne dönüşmektedir (Kadim, 2019).

Kurallı Oyunlar: Piaget'e göre bilişsel becerilerin gelişmesi için çocuğun sadece objelerle oynamasının yeterli olmadığı, diğer çocuklar ile birlikte oyun kurmasının da önemli rol oynadığını savunmaktadır. İş birliği içerisinde gerçekleşen oyunların zihinsel gelişim anlamında önemi büyüktür. Kurallı oyun, duygusal ve bilişsel becerilerin bir araya gelerek kullanıldığı, kuralları önceden belirlenen, rollerin daha detaylı ayrıldığı, en az iki ve daha fazla oyuncudan oluşan oyunlardır (Özağı, 2007).

Grup Oyunları: Önceden belirlenen bir içeriği ve düzenli olarak gelişmesi beklenen davranışlar ile çocukların toplu halde oynadıkları belirli kuralları olan oyun şeklidir. Çocuk tek başına oynamaktan sıkılarak çevresini tanıma isteği doğrultusunda grup oyunlarına yönelmektedir. Bunun için en yakın çevre; komşu ve mahalledeki diğer çocukları ile sosyal ortam düzenlenmektedir. Örneğin; blok oyunları, evcilik oyunları, yapı inşa oyunları, saklambaç, bilmece sorma, ip atlama gibi oyunlar grup oyunları çeşitleridir (Kadim, 2019).

- **Oynandığı Yere Göre Oyun Çeşitleri**

Açık Hava Oyunları: Orman, kır, bahçe, sokak gibi açık ve geniş alanlarda oynanan oyunlara verilen addır. İç mekanlar için uygun olmayan oyunlar açık alanda oynanarak çocuğun bilişsel, duygusal, sosyal ve fiziksel gelişimlerine destek olmaktadır. Çocuk açık hava oyunlarında koşarak, zıplayarak, atlayarak hem enerjisini boşaltmakta hem de doğayı tanıma fırsatı bulmaktadır (Meb,2014). Tablo 1'de açık hava oyunlarına örnekler yer almaktadır.

Tablo 1: Açık Hava Oyun Örnekleri

Koşmaca oyunları	Çocukların koşmak, kaçmak, kovalamak gibi hareketli oynanan oyunlara denir.
Taklit oyunları	Hayvan, bitki, insan, taşıt veya tabiat olaylarına öykünerek ortaya çıkan oyun türüdür.
Halka oyunları	Çocukların halka şeklinde oturarak ya da ayakta oynadıkları oyun şeklidir.

Salon-Sınıf Oyunları: Sınıf, salon gibi kapalı mekanlar da genel olarak oturarak oynanan veya oyun saatlerinde ilgi köşelerinde oynanan oyunlar şeklinde fazla hareket alanına ihtiyaç olmayan oyun şekline denilmektedir. Çocuklar tercihlerine göre kuralsız, kurallı, oyuncaklı, oyuncaksız, tek başına ya da grupla oynayabilmektedir. Bu tür oyunlar sayesinde çocuk, iç mekanda oyun kurallarını, ortamı koruyarak enerjisini boşaltmayı öğrenmektedir (Türkoğlu, 2016).

- **Kullanılan Araca Göre Oyun Çeşitleri**

Araçta Yapılan Oyunlar: Oyun sırasında bir oyun aracının üzerinde ya da içinde oynanan oyun şeklidir. Bu tür oyunlar için kullanılan araçlar; jimnastik minderi, denge aleti, salıncak, jimnastik sırası, atlama kasaları, tahterevalli vb. örnek olarak verilebilir (Kadim, 2019).

Araçla Yapılan Oyunlar: Farklı araçların oyunda nesne olarak kullanılmasıyla oynanan oyunlara denilmektedir. Çocuk bu tür oyunlarda değişik araçları tanır, atmayı, tutmayı, takmayı, çevirmeyi, çıkartmayı öğrenmektedir. Araçlarla birlikte ve araçlara göre vücut koordinasyonunu sağlamaya çalışmaktadır. Araçla yapılan oyunlara, top oyunları, ip oyunları örnek olarak gösterilebilir (Türkoğlu, 2016).

Araçsız Yapılan Oyunlar: Hiçbir araca ihtiyaç duyulmadan ve araç kullanılmadan oynanan oyunlara denilmektedir. Bu tür oyunlara; halka oyunları, koşmaca oyunları, taklit oyunları örnek verilebilir (Meb, 2014).

2.1.5. Eğitsel Oyunlar

Eğitsel oyun, öğrenilmesi hedeflenen bilginin rahat bir ortamda şekillenmesini, öğrenilen bilgilerin birbirleriyle ilişkisinin kurulmasını ve tekrar edilmesini sağlayarak becerilerin gelişimini eğlenceli şekilde destekleyen öğretim yöntemidir. Oyun sayesinde çocuklar öğrenme ortamlarında pasif durumdan aktif duruma geçer ve oyunun en etkili özelliği de dikkati yoğunlaştırma kalitesidir (Korkmaz, 2018). Eğitsel oyunları oynarken dikkat edilmesi gereken nokta, çocukların seviyesine uygun seçilmesi ve bir amaca yönelik olmasıdır. Bu oyunlara sınıftaki tüm çocukların aktif olarak katılımı sağlayacak şekilde ilgi çekici olmalıdır (Gürsoy ve Aslan, 2011).

Bilişsel gelişimine etkisi incelendiğinde; yapılan çoğu araştırmada oyunun çocuklarda düşünme ve daha ileri boyutta sınıflandırma yeteneğini geliştirdiğini, aynı zamanda önceden edinilmiş olan bilgi ile yeni öğrenilen bilgileri birleştirme becerisini sağladığı ortaya konmuştur. Çocuk oyun sırasında ileriki dönemlerde fayda sağlayacağı akademik becerilerinin de alt yapısını oluşturmaktadır. Oyun bilişsel gelişim açısından; kendini kontrol etme, problem çözme, zihinsel planlama ve değerlendirme becerileri olarak temel dört aşama da gelişim göstermektedir (Türkoğlu, 2016).

Çocuğun *sosyal-duygusal gelişimi* açısından; oyun yoluyla çocuklar hem kendi duyguları hakkında farkındalık kazanır hem de başkalarının duygularını anlayabilme becerileri olumlu yönde gelişir. Çocuk oyun oynarken gerçek olmayan mekanda kendi duygularını ifade edebilme becerisi kazanmaktadır. Aynı zamanda gerçek yaşamın provası olan oyun sırasında acı ve korku gibi olumsuz duyguları ile baş edebilmesine de yardımcı olur. Çocuklar oyun sırasında; saldırgan dürtüleri ifade etme ihtiyacı, güçlü olma ihtiyacı, korunma ihtiyacı olmak üzere üç temel ihtiyacı karşılamaktadır (Gestwicki, 1999:41).

Çocuğun *motor gelişimine* etkisi açısından; oyun çocukların fiziksel gelişimlerini destekleyerek çocukların bedeninin farkına varmasını sağlayan ve etkin bir şekilde hakimiyet kurup bedenini yönetebilme becerisi kazandırmaktadır. Oyun sırasında yapılan koşma, atlama, tırmanma, zıplama gibi hareketler çocuğun eğlenerek hem fiziksel hem de kas sisteminin gelişimine olumlu etki yaratmaktadır. Çocuk oyun yolu ile yüksek-alçak, yavaş-hızlı, yer-yön kavramlarını geliştirmektedir (Özağı, 2007).

2.2. ZEKA

Genellikle akıl ve zeka kavramları birbirleriyle karıştırılmaktadır. Zeka, bilgiyi algılama, yorumlama ve sonuca varma yeteneklerinin hepsine verilen ad olarak tanımlanmaktadır. Akıl sözcüğü ise genel olarak toplumda bireylerin zeka seviyelerini nitelendirmek amacıyla kullanılmaktadır. Aslında akıl, karar verme, düşünme, kavrama, idrak etme, önlem alma yeteneğidir (Öztürk ve Şahin, 2018). Yapılan araştırmalara göre zeka “Geleneksel Zeka Anlayışı” ve “Çoklu Zeka Kuramı” şeklinde nitelendirilmektedir (Al, 2016).

Alfred Binet tarafından 1904 yılında geliştirilen zeka testleri ve sonucunda elde edilen zeka puanını (IQ) günümüzde de kabul edilmektedir. Fakat geleneksel zeka anlayışının da son zamanlarda, yanlış bazı varsayımlarda bulunduğu ifade edilmektedir. Zekanın tek faktörden olduğu düşünülmektedir (Öngören ve Şahin, 2008). Tek tip zeka da denilen geleneksel zekayı bilim insanları şu şekilde tanımlamaktadır:

Zeka, tekildir ve asla değiştirilemez, doğuştan gelir, niceliksel olarak ölçülebilir ve sayısal değeri vardır, gerçek yaşam problemlerinden değişik şekilde belirlenmektedir (Saban, 2010).

Sonraki yıllarda Vygotsky, Piaget, Feuerstein gibi önemli kuramcılar çocuklar üzerinde yaptıkları gözlemler neticesinde zekanın sabit olmadığını savunmuşlardır (Tuğrul ve Duran, 2003; Al, 2016).

Zeka ilgili yeni anlayışa sahip araştırmacılar, genetik faktörlerinde etkin olduğu zeka da gelişimler olabileceği ve değiştirilebileceğini ifade etmektedirler (Saban,2010).

Zekanın ölçülebileceğini savunan bilim insanları standart testler geliştirmişlerdir. Zeka sözel ve sayısal boyutlar olmak üzere iki yönden ele alınırken, Gardner 20. Yüzyılda bu alanda farklı bir teori geliştirmiştir. Gardner'e göre zeka şekil vermek ve problemleri çözme becerisi olarak ifade ederken aynı zamanda zekanın bir ya da daha fazla yapıya sahip olduğunu belirtmiştir (Avanoğlu, 2006). Howard Gardner zekanın tarafsız bir şekilde ölçülebileceği anlayışına karşı çıkararak zekanın çok boyutlu bir kavram olduğunu, tek bir faktör ile açıklanamayacağını dile getirmektedir. Ona göre bir insan mesleki ya da günlük yaşamda karşılaştığı bir soruna etkin çözüm getirebiliyor ise veya kendisi ya da toplum için bir ürün ortaya koyabilirse bu kişinin bilişsel yeteneklerini zeki olarak adlandırmaktadır (Öztürkmen, 2006). Değişik bir yaklaşım ile zeka, farklı şekillerde de ölçülebilmektedir. Bu bağlamda sayılarla ilgili beceriler zeka belirtisi ise çizim yapma, renkleri tonlarına göre doğru kullanma, ritim ve nota becerileri de zekanın farklı boyutlarını göstermektedir (Talu, 1999).

Zeka gelişim seviyeleri insandan insana farklılıklar göstermektedir. Armstrong'a göre zeka gelişimini olumlu ya da olumsuz etkileyen bazı çevresel faktörler bulunmaktadır. Bunlar;

Kaynaklara ulaşım şansı: Maddi imkanların kısıtlı olması nedeniyle bazı zeka boyutlarının gelişimi desteklenmemektedir. Örneğin, fakir bir ailenin çocuğu piyano, gitar, keman gibi enstrümanlara ulaşım olanağı olmaması nedeniyle müzikal zekasının güçlenmesi zorlaşabilmektedir.

Tarihsel-kültürel faktörler: Okuldaki eğitim programında fen bilgisi ve matematik dersleri var olup, bu derslerin önemsenmesi demek mantık-matematiksel zeka alanının gelişmesini desteklemektedir.

Coğrafi faktörler: Köy gibi kırsal kesimde büyümüş bir çocuk, şehir hayatının içinde apartmanda büyüyen çocuğa göre bedensel zekasını daha çok geliştirme imkanı olduğunu söylenebilmektedir.

Ailesel faktörler: Büyüdüğünde ressam olmak isteyen çocuğun ailesi, onun avukat olmasını istiyorsa bu çocuğun dil zekasının gelişimini desteklemektedir.

Durumsal faktörler: Kalabalık aile ortamında yetişen bir çocuklar, doğal yapılarında sosyallik olmadıkça, kendilerini geliştirmek için diğer bireylere göre daha az zamanları vardır (Talu, 1999).

2.2.1.Çoklu Zeka Kuramı

Gardner savunduğu çoklu zeka kuramı ile zekayı çoklu boyutlu olduğunu ifade ederek bu şekilde değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Çoklu zeka kuramına göre zeka, bir ya da birden çok kültürel değeri bulunan ürüne yeni bir şekil verme ya da problemlere çözüm üretme yeteneğine denilmektedir (Yenilmez ve Çalışkan, 2011). Nörobiyolojik araştırmaların verilerine göre öğrenme, hücreler arası sinaptik bağlantıların göstermiş olduğu değişiklikler neticesinde ortaya çıkmaktadır. Beyinde dönüşümden sorumlu olan özel alanda öğrenmenin beyin içerisindeki farklı temel elementleri bulunmaktadır. Beyinde farklı alanlardaki sinaptik bağlantıların sonucu öğrenme türlerindeki çeşitliliğe sebep olmaktadır (Tuğrul ve Duran, 2003).

Gardner'a göre zeka;

- “Zekâ, tek bir faktörle açıklanamayacak kadar birbirinden farklı yetenekleri kapsar.
- Zekâ, bir ya da birden çok kültürde ortaya ürün çıkarabilme kapasitesidir.
- Zekâ, yaşadığı çevrede karşılaştığı sorunlara yaratıcı ve etkili çözümler bulabilme becerisidir.
- Zekâ, daha önce çözülmemiş problemleri keşfetme becerisidir” (Temiz, 2007).

Çoklu zeka kuramının ilk aşamasında yedi alan olan sayı, 1999 yılında Gardner'in “Intelligence Reframed” (Zeka Yeniden Yapılandı) isimli çalışmasında yeni bir zeka alanı olarak doğa zekasından söz etmektedir(Saban, 2002).

Çoklu zeka kuramı zekayı sekiz farklı alanda ele almaktadır. Bunlar; *Mantıksal-Matematiksel Zeka, Sözel-Dilsel Zeka, Bedensel-Kinestetik Zeka, Görsel-Uzamsal Zeka, İçsel (Öze dönük) Zeka, Kişilerarası-Sosyal Zeka, Müziksel-Ritmik Zeka, Doğa Zekası*'dir (Yenilmez ve Çalışkan,2011).

Zekanın işlevsellik kazandığı beyin, tüm zihinsel işlemlerin gerçekleştiği merkezdir. Araştırmalara göre, yaklaşık olarak 100 milyar nörondan oluşan beynin kapasitesinin sadece %1-2'si aktif şekilde kullanılmaktadır. Yapısal olarak beyin sağ ve sol olmak üzere iki yarım küreden oluşmakta ve her bir kürenin farklı işlev ve görevleri bulunmaktadır (Avcı ve Yağbasan, 2008).

Gardner'in yapmış olduğu çalışmalarına göre zekâ alanları ve bu alanların bulunduğu beynin yarım küreleri arasındaki ilişki Tablo 2'de gösterilmiştir (Demirel, Düşükcan ve Ölmez, 2011).

Tablo 2 : Çoklu Zeka Alanları ve İlgili Olduğu Beyin Yarım Küresi

Çoklu Zekâ Alanı	İlgili Olduğu Beyin Yarım Küresi
Matematiksel	Sol
Bedensel	Sol
Uzamsal	Sağ
Dilsel	Sağ / Sol
Müziksel	Sağ
Sosyal	Sağ / Sol (ön loblar)
İçsel	Sağ / Sol (ön loblar)
Doğacı	Sağ

Howard Gardner'ın üzerinde çalıştığı dokuzuncu bir zeka alanı “spiritüel zeka” olarak tanımlanmaktadır. Zeka alanlarının her biri birbirine eşit şekilde işlevsellik göstermektedir ve aynı anda birden fazla alan birbirleri ile koordineli bir şekilde etkileşim göstermektedir. Örneğin piyano çalan bir insan, çalacağı parçayı anımsamak için sözel zekaya, nota ve melodileri belirli bir sıraya koymak için mantıksal zekaya, piyanoyu çalarken de bedensel zekaya ihtiyaç duyarak farklı alanları aynı anda koordineli olarak kullanmaktadır (Bümen, 2005). Gardner teorisinde farklı zeka alanlarından söz ettiği gibi zekanın genetik bir yapısı olsa da pek çok farklı yollarla geliştirilebileceğini savunarak bu kuramın bir eğitim kuramı olmadığını fakat zeka alanlarına ulaşmak için önemli bir araç olduğundan bahsetmektedir (Al, 2016).

2.2.1.1.Sözel-Dil Bilimsel Zeka

Araştırmacılara göre insan konuşma becerilerine sahip olarak dünyaya gelmektedir. Beyin, çevre tarafından maruz kalınan dil ile etkileşime geçtiği zaman, dili

oluşturan seslerin tümünü tanıyabilmektedir (Başaran, 2004). İnsanları diğer canlılardan ayıran en önemli özellik dil ve iletişim becerileridir. Bireylerin dile ait kazanımlarını sözlü ya da yazılı olarak etkili bir biçimde kullanabilme becerisidir. Diline ait sözcükleri şair, yazar gibi ahenk içerisinde senkronize edebilmektedir. Verilen konular hakkında yazılar yazabilmek, güzel ve etkileyici konuşmak, kendisini ve başkalarını ifade ederken sorun yaşamamak bu tür zekaya sahip kişilerin özellikleridir. Sözel hafızaları sayesinde yeni kelimeler öğrenmeye meraklı, sözlük kullanmaya isteklidirler (Al, 2016).

2.2.1.2. Mantık-Matematiksel Zeka

Matematiksel zeka bireyin sayıları etkili kullanma, mantıksal düşünme, problemlere bilimsel çözüm üretme, örüntüleri fark etme, hesaplama, genelleme yapma, kavramları matematiksel formüller ile ifade etme, benzetmeler yapma, hipotezi test etme gibi davranışlarını kapsamaktadır (Altınok, 2008). Aynı zamanda kişinin bir durum ile ilgili sebep sonuç ilişkisi kurarak, olayların oluş şekli ve işleyişi hakkında aktif bir potansiyelle mantık yürütmektedirler. Varsayım oluşturma, sorgulama ve buna benzer soyut kavramlar üzerinde etkin bir beceriye sahiptir. Bu zeka ayrıca nesnelere belirli özelliklerine göre sınıflandırarak, gruplandırarak, hesaplayarak, sayısallaştırarak, genelleme yaparak kullanılmaktadır (Akamca ve Hamurcu, 2005).

2.2.1.3. Görsel –Uzaysal-Uzamsal Zeka

Üç boyutlu nesnelere perspektif açıları da düşünerek nesneyi görmeden zihinde canlandırma, hayal edebilme, boşluğu zihinde tanımlayabilme, teferruatları dahi öngörebilme becerisi görsel-uzamsal zeka olarak adlandırılmaktadır. Bu zeka türü şekilleri farklı dönüşümlerle kullanma, iç ve dış betimlemeleri anlamlandırma, objelerin uzayda hareketini sağlama, grafiksel bilgileri oluşturma gibi konularda gelişmiştir (Korkmaz, 2001). Çevredeki varlıkların, nesnelere; boyut, renk, doku açısından daha net görülmesi ve bu kavramlar arasındaki ilişkinin keskin duyular ile algılanabilmesidir. Bu zeka türüne sahip bireyler; şekil, çizgi, yer, zaman, renk gibi olgulara karşı daha dikkatlidirler (Altınok, 2008).

2.2.1.4. Müzikal Zeka

Müziksel zeka, müziğin her türlü fonunu ayırt edebilme, algılama ve yorumlayabilme becerileri olarak tanımlanmaktadır. İnsanların yaşamlarında oluşan değişiklikleri algılayıp değerlendirirken bile müziği sürece dahil etme yeteneği olarak da bilinmektedir. Müzikal zeka duyguları anlamının farklı bir boyutudur. Bu zeka türüne sahip olan bireyler için görmek ikinci plandadır. Onlar için işitmek ve sesleri anlamlandırarak melodiye dönüştürmek ön plandadır. Günlük hayatlarında ritim tutmak, sanatsal müzik etkinliklerine katılmak, enstrüman çalmak vazgeçilmezdir. Müzik kulakları oldukça gelişmiştir. Yeni öğrenilen bilgileri ritime ve kafiye dönüştürerek hatırlamakta ve bu yüzden çalışırken müzik dinlemek dikkat ve motivasyonlarını artırıcı bir etki yaratmaktadır (Al, 2016).

2.2.1.5. Bedensel-Kinestetik Zeka

Bedeni etkili ve duyarlı bir şekilde yönetme becerisine bedensel zeka denilmektedir. Bu zeka alınına sahip olan bireyler vücudunun tamamını veya parçalarını kullanmada önemli beceriye sahiptir, zihin ve beden bağlantısını kurup koordineli bir şekilde kullanma konusunda başarı göstermektedir (Ermiş, İmamoğlu ve Erilli, 2012). Spor ile ilgilenen kişilerin en belirgin ve dikkat çeken özellikleri vücutlarıdır. Bedenlerine önem vererek formlarını kaybetmemek için sürekli çalışmalar yaparlar ve bundan mutluluk duyarlar. Güç, denge ve koordinasyon becerileri iyi gelişmiştir (Al, 2016).

2.2.1.6. Kişilerarası-Sosyal Zeka

İnsanları anlama onların kişilik özelliklerini, amaçlarını fark ederek onlarla uyum ve etkileşim içerisinde iletişim kurabilme yeteneğidir (Selçuk, 2002). Bu zeka türüne sahip kişiler seslere ve yüz ifadelerine karşı duyarlılığı; sosyal ilişkilerde farklı iletişimsel özelliklerin farkına vararak etkili ve uygun bir şekilde cevap verebilme yeteneğini içermektedir (Akamca ve Hamurcu, 2005). Sosyal zeka bir kişinin karşısındaki kişi ya da kişilerin duygularını, isteklerini, ihtiyaçlarını anlayarak bu doğrultuda cevap verebilme, beklentiyi karşılayabilmektir. Dolayısıyla çevresiyle olumlu ilişkiler geliştirerek sosyal bir yapıya sahip olmaktadır. Arkadaş grubu içinde liderliği ile ön plandadır. Kendisine verilen bir sorumluluğu başkalarıyla paylaşarak, onlara öğretmek öğrenmeyi tercih ederler (Altınok, 2008).

2.2.1.7. İçsel Zeka

Gardner tarafından 1983 yılında “Çoklu Zeka” teorisi içeriğinde “kişinin içsel dünyasını bilmesi” ile “sosyal beceri” ayrımı hakkında bilgiler bulunmaktadır. Bu bağlamda duygusal zeka teorilerinin gelişiminin temelini oluşturan kişiler arası ve içsel zeka ayrımından kaynaklanmaktadır (Erdoğan, 2008). İçsel zeka, bireyin yaşamını devam ettirmek amacıyla duygu ve düşüncelerini iç dünyasında değerlendirme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Bireyler kendi olumlu ya da olumsuz özelliklerini iyi tanıdıkları için bu durum onlara yaşam içerisinde karşılaştıkları problemleri çözmeye de avantaj sağlamaktadır. Olayların dışsal faktörleri yerine içsel boyutları ile ilişkilendirmek daha önemlidir. İçsel zeka alanına sahip olan kişilere göre hayata yön veren kendileridir. Diğer insanlara kıyasla akıl yürütme becerileri iyi gelişmiştir, özgüvenleri yüksektir, zayıf veya güçlü yönlerini bilme farkındalığı gelişmiştir, duygu ve düşüncelerini kontrol altında tutmada başarılıdırlar (Al, 2016).

2.2.1.8. Doğal Zeka

Gardner tarafından 1995 yılında yedi alana eklenen doğal zeka alanı, çevredeki doğal dünyayı beğenme, algılama ve yorumlayarak yaşam felsefesi boyutu kazandırma becerisidir. Doğadaki bitki ve hayvan türleri hakkında farkındalık geliştirerek alt türlerini dahi sınıflandırıp tanıyabilmektedir (Doğan ve Alkış, 2007). Doğadaki görülen değişimleri yerinde izlemek, yürüyüş yapmak, koşmak, yeni bilgileri doğada öğrenmek bu zeka türüne sahip kişilerin vazgeçilmezlerindedir. Aynı zamanda çevre bilinci geliştirerek doğayı koruma konusunda ön planda yer almaktadırlar ve zamanlarının çoğunu doğaya ait alanlarda geçirmek onlar için bir yaşam felsefesidir. İçinde doğa ile ilgili bir yapı barındıran her türlü deneyimde var olmak isteyerek şehir yaşantısından çok doğal ortamda olmaktan mutluluk duymaktadırlar (Al, 2016).

2.3. AKIL VE ZEKA OYUNLARI

Akıl ve zeka oyunları eğitsel oyun kategorisi kapsamında yer almaktadır. Geniş bir ailenin genel adı olarak zeka oyunlarını tanımlamak mümkündür. Zeka oyunları genel hatlarıyla bilgidен, dilden ve kültürden bağımsız olarak bireyin düşünce becerilerini merkeze alan oyun şeklidir. Genel olarak incelediğinde zekâ oyunları oyuncunun eğlenceli vakit geçirerek kendi becerilerini tanımasını, problemler

karşısında hızlı ve doğru çözümler üretebilmelerini sağlamak amacıyla gerçekleştirilen aktiviteler olarak tanımlanmaktadır (Şeb, Bulut Serin, 2017; Marangoz ve Demirtaş, 2017).

Çocuklar sorular sorarak merak ettikleri bilgi hakkında fikir sahibi olmaktadır. Oyun yolu ile dikkat, hızlı düşünme, fark etme, oluşan problemleri fark etme ve bunlara çözüm yolu bulma becerilerini geliştirmektedir. Bu anlamda akıl ve zeka oyunları çocuğun sınıflama, sıralama, eşleştirme, çıkarım yapma, analiz, değerlendirme, sentez, problem çözme, algılama, hızlı düşünme, akıl yürütme, kavrama, neden-sonuç ilişkisini fark etme gibi bilişsel süreçlerin işleyişini hızlandırmaktadır (Türkoğlu, 2016).

2.3.1. Akıl ve Zeka Oyunlarının Özellikleri

Bilim insanları akıl ve zeka oyunlarının özelliklerini şu şekilde dile getirmektedir; akıl ve zeka oyunlarında çocuk ne kadar oynayacağını kendisi belirlemektedir. Çocuklar zekâ oyunlarında aktif ve isteyerek katılım sağlamaktadır. Bu nedenle çocuk her bir akıl ve zekâ oyunu için uzmanlaşana dek tekrar ve pratik yapmaktadır. Zeka oyunlarında işleyiş ve kontrol tamamen çocuğa aittir. Takımla oynanan akıl ve zeka oyunlarında çocuklar arasında iş birliği söz konusudur. Performans her çocuğun kendisi ile doğru orantılıdır. Yapılan araştırmalardan da görüldüğü gibi akıl ve zekâ oyunları düşünme becerilerini geliştirmektedir. Akıl ve zeka oyunları strateji tabanlı oluşturulur, şans faktörü yerine mantıksal çıkarımlar doğrultusunda hedefe ulaşılmaktadır. Bu oyunlar aktif ve kalıcı öğretim kapsamında değerlendirilmektedir. Zekâ oyunları hem eğitici hem de eğlendirici içerik kapsamında oluşturulmaktadır. Akıl ve zeka oyunları temel çerçeveye bağlamında incelendiğinde ise:

- Akıl ve zeka oyunlarının bir başlangıç noktası ve bitiş noktası bulunmaktadır.
- Akıl ve zeka oyunu türüne göre bazen rekabet ortamı oluşturmaktadır.
- Her akıl ve zeka oyununun kuralları vardır.
- Akıl ve zeka oyunlarının belirli bir amacı bulunmaktadır.
- Akıl ve zeka oyunlarının bir oynama şekli ve yöntemi mevcuttur.
- Akıl ve zeka oyunları yaş ve oyuncu sayısına göre değişkenlik gösterebilmektedir (Çağır,2020).

2.3.2. Akıl ve Zeka Oyunlarının Türleri

Bilişsel gelişime olumlu yönde katkı sağlayan akıl ve zeka oyunlarını “akıl yürütme ve işlem oyunları”, “sözel oyunlar”, “geometrik ve mekanik oyunlar”, “hafıza oyunları”, “strateji oyunları” ve “zeka soruları” olmak üzere altı gruba ayrılmaktadır (Türkoğlu, 2016).

2.3.2.1. Akıl Yürütme ve İşlem Oyunları

Akıl yürütme oyunları, verilen ipuçlarını analiz ederek ve sadece mantıksal yorumlar yaparak sonuca varılan, genellikle tek kişilik bulmaca şeklindeki oyunlar olarak tanımlanmaktadır. Bu oyunlar zeka oyunlarını tanıtmada ve çözüm yollarını anlatmada önemli bir araçtır. İpuçlarından hareketle, deneme yanılma yoluyla değil mantıksal akıl yürütme olarak neticeye ulaşan bulmaca tarzındaki oyunlardır. İşlem oyunları ise mantıksal yorumların yanında dört işlem becerisinin de kullanıldığı oyunlardır. Akıl yürütme oyunlarına “Sudoku”, “Sihirli Piramit”, “Apartmanlar”, “Çit”, “ABC Kadar Kolay”, “Mayın Tarlası Bulmacaları”; işlem oyunlarına ise “Kare Karalamaca”, “Kendoku”, “Kakuro” oyunları örnek olarak verilebilir (Marangoz, 2018).

2.3.2.2. Sözel Oyunlar

Sözel oyunlar, oyuncuların mantıksal değerlendirmelerinin yanı sıra genel kültürlerinden ya da kelime dağarcığından da yararlandıkları oyun çeşididir. Bu oyun şeklinin amacı, sözcükler arası ilişkiyi çözerek tabloları doldurmaktır. Sözel oyunlar bireysel olarak da oynanabileceği gibi grup oyunu şeklinde de oynanabilmektedir. Oyunun birden fazla çözümü veya çözüm yolu olabilmektedir. Bu oyunları kazanım açısından değerlendirildiğinde, okuduğunu anlama ve yorum becerisini artırır, kelime dağarcığını genişleterek iletişim ve akıl yürütme becerilerinin gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Sözel oyunlara “Anagramlar”, “Şifre Oyunları”, “Sözcük Gruplama”, “Kelime Avı”, “Sözcük Yerleştirme” oyunları örnek olarak verilebilir (Türkoğlu, 2016; Acun, Yavuz ve Uçkan, 2014).

2.3.2.3. Geometrik–Mekanik Oyunlar

Bu oyun türü genel olarak iki ya da üç boyutlu şekiller ile oynanan; motor becerilerden, el-göz koordinasyonundan, uzamsal düşünme becerilerden yararlanılarak oynanan oyunlardır. Önceden tasarlanmış oyun araç-gereçleri kullanılabildiği gibi dijital

platformlardan da yararlanılabilir. Bu türdeki oyunlar bireysel olarak bulmaca şeklinde oynanabileceği gibi takım oyunu olarak da grupla oynanabilmektedir. Geometrik-mekanik oyunların amacı, farklı ya da benzer parçaları kullanarak boşlukları doldurmak veya bir bütün oluşturmaktır. Bu oyunlar bireyin; üç boyutlu düşünebilme becerisine, el-göz koordinasyonu ve motor becerilerine, üç boyutlu düşünebilme yeteneğine önemli ölçüde olumlu katkı sağlamaktadır. Bu tür oyunlara “Tangram”, “Küp Sayma”, “Labirentler”, “Tetromino”, “Soma Küpü”, “Rubik Küp”, “Jenga” oyunları örnek olarak verilebilir (Türkoğlu, 2016; Acun, Yavuz ve Uçkan, 2014).

2.3.2.4. Hafıza Oyunları

Bu tür oyunlar, kısa veya uzun süreli belleğin kullanımına ihtiyaç duyulan oyun çeşididir. Hafıza oyunları, bireysel olarak olabileceği gibi karşılıklı oyun ya da grup oyunu şeklinde de oynanabilmektedir. Genellikle görsel ya da sözel hafıza becerilerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu tür oyunları; kısa ve uzun süreli belleği geliştirmektedir. Hafıza oyunlarına örnek olarak “Eş Bulma Oyunları (Eşleştirme)”, “Yön Bulma”, “Resim Hatırlama” oyunları verilebilir (Türkoğlu, 2016; Acun, Yavuz ve Uçkan, 2014).

2.3.2.5. Strateji Oyunları

Strateji oyunları, kazanan ve kaybedenin olduğu en az iki oyuncunun karşılıklı rekabet süreci içerisine girdiği oyun türüdür. Amacı rakibini yenmek olan bu oyunlar, iki ya da daha fazla oyuncuyla bireysel ya da takım olarak oynanabilmektedirler, strateji oyunları bilgisayara karşı sanal ortamda da oynanabilmektedir. Olasılığın bir etken olmadığı ve bilgilerin tamamının açık olduğu basit oyunlarda da son derece zor ve karmaşık oyunlarda da bazen analiz yapmak mümkün olmamaktadır. Bu bağlamda oyuncuların strateji oluşturmalarında mantıksal yorumlarının yanında, kendilerinin ve diğer oyuncuların tecrübelerini, sezgisel taktikleri, oyunun farklı süreçlerindeki (başlangıç, oyunun ortası, oyunun bitişi) kısa süreli analiz ve kalıpları kullanıp uygulamayı öğrenmeleri önemlidir. Bu şekilde bireyin problem çözme, akıl yürütme gibi becerileri gelişmektedir. “Dama”, “Tic-Tac-Toe”, “Satranç”, “Mangala”, “Tactix”, “Go”, “Üçtaş”, “Dokuztaş”, “Nim”, “Reverse” gibi oyunları strateji oyunlarına örnek olarak gösterilmektedir (Acun, Yavuz ve Uçkan, 2014).

2.3.2.6. Zeka Soruları

Zeka soruları, ilk etapta çözümlü belirgin olmayan, oyuncunun ipuçlarını değerlendirmesi neticesinde kesin bir cevaba ulaştığı soru şekilleridir. Buradaki amaç, verilen bilgiyi doğru algılayıp değerlendirerek gizlenen bilgilere ulaşmaktır. Genel olarak bireysel oynanan bu oyunların, teknik olarak bir tek çözümlü olmayabilir fakat kaliteli bir sorunun herkesi tatmin edecek bir yanıtı olması beklenmektedir. Zeka soruları bireyin; akıl yürütme, problem çözme, ve çıkarım yapma gibi becerilerini geliştirmektedir. Bu oyunlara örnek olarak “Kap Aktarma Oyunları”, “Nehir Geçme Problemleri” ve “Kibrit Oyunları” gibi oyunlar verilebilir (Türkoğlu, 2016).

2.3.3. Akıl ve Zeka Oyunlarının Önemi ve Faydaları

Eğitsel oyun çeşitleri olarak değerlendirildiğinde zeka oyunları önemli bir potansiyele sahiptir. Çocukların erken yaşta zeka oyunları ile tanışarak ailesi veya arkadaşlarıyla oyunlar oynaması çocuğun gelişimi açısından önemli bir destek sağlamaktadır. Özellikle erken çocukluk döneminde, çocuğun bilişsel becerilerini geliştirmek amacıyla bu tür oyunlara, ilköğretim çağındaki çocuklar için zeka oyunlarını temel alan aktivite ya da müfredata ihtiyaç duyulmaktadır. Kazanım olarak ele alındığında, çocukların düşünce becerilerini geliştirmenin, analiz etme, farklı bakış açıları kazandırmanın, farklı stratejiler geliştirmelerinin, akıl yürütmenin, problem çözenin, odaklanma, ilişki kurma vb. birçok zihinsel becerilerinin geliştirilmesinde en uygun araçlar; zekâ oyunlarıdır. Beyin eğitici oyunlar olarak da bilinmekte olan zekâ oyunları, beyni ısındırıcı hamleler ile egzersiz yaptırır ve bireylerin beyin jimnastiği ile zihinsel gelişimini destekler (Marangoz, 2018; Bottino, Ott ve Tavella, 2013; Demirel, 2015).

2.3.4. Akıl ve Zeka Oyunlarının Eğitimsel İşlevi

Milli Eğitim Temel Kanunu’nda verilen genel amaçlar kapsamında, seçmeli ders olarak uygulamaya konulan zekâ oyunları; çocukların bilişsel becerilerini geliştirmek, problemler karşısında çözüm yolları aramak ve kendine özgü stratejiler geliştirmesini sağlamak, doğru ve hızlı karar verme yeteneğini geliştirmek, oyunlar ile bireysel veya grup şeklinde oynayarak kişiler arası etkileşimi sağlamak amacıyla müfredata alınmıştır.

Çocukların problemleri algılama ve çıkarım yapabilme becerisinin geliştirilmesini, değişik bakış açıları kazanmalarını, problem durumlarında hızlı ve doğru kararlar alabilme becerilerini, bir konuya ve çözüme adapte olma becerisi geliştirmelerini, mantığı doğru ve aktif bir şekilde kullanma potansiyellerini geliştirmeleri zekâ oyunları dersi ile kazandırılması hedeflenmektedir. Çocuklar zekâ oyunları yolu ile bireysel oyunlarda ve takım oyunlarında, kendi beceri ve kapasitelerinin farkındalığını kazanarak bu yeteneklerinin geliştirilmesi ve özgüvenlerinin artmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda çocuk başarı duygusunu tatmak amacıyla düzenli ve sistemli bir şekilde çalışma alışkanlıkları edinecek ve başarısızlık durumlarında pes etmeden alternatif çözüm yolları ve uygun stratejiler geliştirme ile tutum ve davranışlarının gelişimini sağlanacaktır. Tüm bu sebepler oyunu “sadece bir eğlence değil, çocuğun kendi kendine bir şeyler öğrenmesini sağlayan ve zorlanmadan becerilerini ortaya çıkarma fırsatını veren bir eğitim süreci” olarak da düşünülmesini sağlamaktadır (Çağır, 2020; Şahin, 2019).

2.3.5. Akıl ve Zeka Oyunlarının Çocuk Gelişimine Etkileri

Araştırmalara göre akıl ve zeka oyunları soyut kavramları anlaşılır şekle getirmek, akademik başarıyı arttırmak, eğlenirken öğrenme fırsatını sağlamak, çocukların konsantrasyonunu ve motivasyonlarını arttırmak, zihinsel becerilerini geliştirmek gibi amaçlar ile bu oyunlardan faydalandığı vurgulanmaktadır. Ayrıca oyunların genel olarak çocukların motor, bilişsel, sosyal, dil gelişim becerilerinin desteklenmesinde olumlu etkisi olduğu düşünülmektedir (Şahin, 2019).

2.4.ERKEN OKURYAZARLIK

Erken okuryazarlık, çocuğun formal okuma yazmaya geçmeden önceki süreçte hazırbulunuşluğunu, bu anlamdaki bilgileri, becerileri kazanımını ve tutumlarını ifade etmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda, çocuğun ilkokula başlamadan önceki hazırbulunuşluğu ile sonrasında okulda göstermiş olduğu akademik performans arasında önemli bir ilişki olduğu vurgulanmıştır (Kargın ve ark., 2015) .

Çocuklar doğdukları andan itibaren gazeteler, kitaplar, yiyecek kutuları, ürün markaları, yemek menüleri, alış veriş listeleri gibi yaşamsal uyaranlar ile karşı karşıya gelirler. Bu nedenle çocuklarda erken okuryazarlık becerileri ile ilgili farkındalık

geliştirmektedir. Tecrübe kazandıkları bu gelişimlerden bazıları çocukları okuma-yazma becerileri ile ilgili farklı bir olgu ile tanıştırmaktadır (Ege, 2006; Özdemir ve Bayraktar, 2015).

Ülkemizde resmi olarak okuma yazmanın ilkökul birinci sınıfta başladığı dikkate alındığında, erken okuryazarlık süreci 0-6 yaş arası okul öncesi dönemi kapsamaktadır. Yapılan araştırmalarda çocukların ilkökula başladıklarında, okumada yaşadıkları zorluklar incelendiğinde erken okuryazarlık becerilerinin önemini daha da arttırmıştır (Kargın, Güldenoğlu ve Ergül, 2017). Buna rağmen yapılan bazı araştırmalar çocukların çoğunun erken okuryazarlık becerilerini yeterince kazanamadan ilkökul hayatına başladıklarını ve yaşadıkları sıkıntıların akademik anlamda, tüm öğrenim yaşamlarını olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir (Ergül ve ark., 2014).

Davranış düzenleme, okul öncesi dönemde çocukların erken okuryazarlık becerilerinin edinildiği bu dönemde okuryazarlık gelişimi için kritik bir nokta olabilmektedir. Çünkü okul öncesi dönemi erken okuma yazma faaliyetlerinin gelişmesi için oldukça mühim bir yere sahiptir. Erken okuma yazma becerileri çocuğun ilköğretim yıllarındaki okuma yazmadaki performansını anlamlı bir şekilde etkilemesiyle birlikte tüm öğrenim hayatı boyunca akademik başarısına da önemli bir şekilde arttırmaktadır (Sezgin, Ulus ve Şahin, 2019).

2.4.1.Okuryazarlığın Doğası

Okuryazarlık, iletişim sistemlerinde yazılı ve sözlü şekilde kullanılarak etkili iletişimin kurulmasını sağlayan bir araçtır. Çocukların okuma yazmayı öğrenmesiyle birlikte kazanıldığı düşünülse de okuryazarlığın temelleri, okul yaşamından önce atılmaktadır. Bu bağlamda evde ailenin sağladığı imkanlar ve uyaranlar çocuğun okuryazarlık becerilerine katkı sağlanması ile yakından ilişkilidir (Gül, 2007).

Okuryazarlık kavramı, “okuma yazmaya hazırlık” kavramına farklı bir boyut getirmekle birlikte, çocuğun çevreyle olan etkileşimini okuma yazma tecrübeleriyle gerçekleştirmesi olarak tanımlanmaktadır (Karaman ve Aytar, 2016).

Modern tanımlara göre, okuryazar bir bireyin toplumda esnek ve bağımsız bir şekilde yaşamını devam ettirmesini sağlayan yeterlilik düzeyinin belirlenmesi olarak

ifade edilmektedir. Bu tür tanımlar temel okuryazarlığın terimini genişletme çabası içindedir ve okuryazarlığın, toplumda yaşamının ve aynı zamanda sorunlarla başa çıkmanın bir yönü olduğu belirtilmektedir. Bu yüzden çocuklar okul hayatına başlamadan önce toplumun okuryazarlık sürecine girmektedir.

İnsanların okuma yazma eylemlerinin altında farklı nedenler yatmaktadır; bazen bir ihtiyacı karşılamak amacıyla bazen de belirli bir sebepten dolayı bu eylem gerçekleşmektedir. Konuşulan ve yazılan bir dilin en etkin özelliği o toplum içinde yaşayan insanların birbirleriyle olan iletişimine aracı olmaktır. Dolayısıyla okuryazarlığın sosyal bir yapıya temel olduğunu söylemek mümkündür.

Okuryazarlığı bir dilin nasıl işlediğini ve düşündüğünü anlamaya yarayan kültürel bir araç olarak görmek gerekmektedir. Çocuklar her şeyi okuyamazlar fakat neye ihtiyaç duyduklarını bilmektedirler. Bir okuyucunun gereksinimlerini karşılayacağını düşündüğü materyalleri seçme hakkı olduğu kadar, ilgi alanına girmeyen materyalleri de reddetme hakkı bulunmaktadır (Çetin, 2019).

2.4.2. Gelişen Okuryazarlık

Yapılan araştırmalar doğrultusunda “Okuryazarlık” terimi ilk kez 1883 yılında Oxford İngilizce sözlükte yazılı olarak yer almaktadır. Araştırmacılar 19. Yüzyılda “Okuryazarlık” terimi yerine “Okuma ve yazma” terimlerini kullanmaktadır. Wundt laboratuvar çalışmaları sonucunda okuma kavramını temel olarak ses ve sembol ilişkisini ortaya koyan bir etkinlik olarak nitelendirilmektedir. Daha sonra Patrick tarafından 1899 yılında “hazırbulunuşluk (readiness)” kavramı ortaya atılarak çocukların fiziksel ve bilişsel olarak okumaya hazır olmaları üzerinde durulmuştur. Bu süreç ile ilgili Hueyun (1899) da çalışmalarda bulunmuştur ve sonrasında yaklaşık olarak altmış yıl okuma ile ilgili çalışmalara devam etmiştir.(Karaman, 2013).

Farklı bir bakış açısı ile “okumaya hazır oluş (reading readiness)” terimi benimsemektedir. Bu kavram Amerikalı iki psikolog tarafından 1928’de ortaya atılarak, bu sürecin çocukların bilişsel gelişimi ile doğru orantılı olduğu vurgulanmaktadır. O dönemlerde birçok eğitimci altı yaşındaki çocukların bilişsel anlamda okuryazarlık sürecine hazır olmadıklarını düşünerek bu alandaki faaliyetlerin önemli olmadığı kanaatini getirmektedir. Oysa gelişen okuryazarlık hazırbulunuşluk açısından iki farklı şekilde değerlendirildiğinde; birincisi okuryazarlık becerilerine uygun kazanımların

çocuğa ilkokul döneminden önce verilmesi ve çocuğun okuryazarlık ile ilgili başarılarını erken dönemde geliştirdiğidir. İkincisi ise okuma yazmanın öğretim amacı güdülmeyen çocuğun doğal ortamında öğrenildiğidir. Okuma, akademik bilgilerin ve formal öğrenme sürecinin en temel ögesidir. Bu nedenle çocuk ilkokula başladığında öğrenilmesi istenen ilk beceridir. “Gelişen okuryazarlık” terimini 1966’da Marie Clay tarafından söz edilmiş ve “okuma öncesi” teriminin yerini almıştır. Günümüzde ise “Geleneksel okuryazarlıktan önce gelen ve gelişen okuma yazma davranışları” olarak adlandırılmaktadır. (Çetin,2019; Ergül ve ark.,2014).

2.4.3. Erken Okuryazarlık Becerileri

Erken okuryazarlık becerileri; yazı farkındalığı, ses bilgisel farkındalık ve yazılı olan kelimeyi seslendirme, harf bilgisi, kelime tanıma sürecini destekleyen bazı becerilerden oluşmaktadır. Yazı kavramları, sözcük dağarcığı gibi bağlam içi öğrenme ve sözel dil becerilerinin ise çocuğun yorumlama ve anlamlandırma süreci için önemli olduğu belirtilmektedir(Altun ve Erden, 2016). Erken çocukluk döneminde çocukların okuma yazma kavramları ile ilgili öğrendikleri kazanımlar, ilkokulda okuma öğretimine başladıklarında, okuma becerilerinin kazanılmasını kolaylaştırma da önemli yer tutmaktadır. Ancak her çocuk, erken yıllarda okuma yazma gelişimi için aynı fırsatlara sahip olmamaktadır. Bunun nedeni erken okuryazarlık becerilerinin ilk temellerinin atıldığı ailenin, fiziksel ve duygusal yönden iyi bir durumda olması ve çocukların gelişimi için maddi kaynaklara yatırım yapma yeterliliğine sahip olması, evde dil gelişiminin desteklenmesine yönelik ailenin çocuğu ile gerçekleştirdiği iletişimin sıklığı ve kalitesi erken okuryazarlık becerileri üzerinde önemli bir etki göstermektedir (Sezgin, Ulus ve Aksoy, 2019).

2.4.3.1. Erken Okuryazarlığın Tanımı ve Erken Okuryazarlık ile İlgili Kavramlar

Çocukların ilerleyen dönemlerde eğitim hayatlarındaki, akademik becerilerinin temelini oluşturan erken okuma becerileri alanyazında “*filizlenen okuryazarlık* (emergent literacy) ya da *erken okuryazarlık* (early literacy)” olarak tanımlanmaktadır (Kargın ve ark. ,2015). Araştırmacılar etnografik ve çeşitli niteliksel çalışmalar ile çocuğun çevresindeki kişilerle etkileşimini ortaya koyarak “*yeşeren okuryazarlık*” kavramından da bahsetmektedir (Ege, 2006).

2.4.3.2. Erken Okuryazarlığın Önemi

Okuryazarlık becerilerinin birbirleri ile etkileşim içinde olan okuma, yazma, sözel dil becerileri gibi alt boyutları bulunmaktadır. Bu bağlamda herhangi bir boyuttaki gelişim diğerini de etkilemektedir. Kısacası çocukların yazma becerileri gelişim sağladıkça okuma becerileri de gelişmekte; okuma becerileri gelişim sağladıkça yazma becerileri de gelişim göstermektedir. Çocuğun bu alandaki becerileri birbirinden etkilenecek öğrenim sürecinde yer almaktadır(Çetin ve Sinanoğlu, 2013).

Okuryazarlık çocukların ilkokula başlamadan önceki süreçteki yani okul öncesi dönemde gelişimsel bir süreç içerisinde gelişmektedir. Bu sürecin içinde dil gelişimi ve yapısal değişimlerde eklenerek çocuğun ilköğretim hayatına hazırlandığı görülmektedir(Altun ve Erden, 2016).

Erken okuryazarlık becerileri gelişimi konusunda desteklenmeyen çocuklar, ilkokulda okuma yazma becerilerini kazanmada sıkıntılar yaşamakta ve bu durum sonraki okul yaşamları için de olumsuz bir durum yaratmaktadır. Bu nedenle okul öncesi programlarının içerisinde erken okuryazarlık becerilerini yordalayıcı çalışmaların yer alması gerekmektedir. Okul öncesi eğitim programında okuma yazmaya hazırlık çalışmalarına yer verilmesinde, çocukların erken okuma ve yazma becerilerini nasıl kazandırılması gerektiği bilgisine sahip öğretmenlerin olması süreci etkileyen önemli bir faktör olarak görülmektedir(Sezgin, Ulus ve Aksoy, 2019).

2.4.3.3. Erken Okuryazarlık Becerilerini Etkileyen Faktörler

Yurt dışında yapılan araştırmalarda, okul öncesi dönem çocuklarının davranış düzenleme becerilerinin, okul öncesi erken öğrenme becerilerine (erken okuryazarlık ve dil) ve kişilerarası sosyal becerilerine etkisinin olduğu bulunmuştur. Üç yaşından itibaren ketleyici kontrol gelişmeye başlamaktadır. Bu beceri, erken okuryazarlık ve matematik becerilerinin lehine bir yordayıcısı olarak görülmektedir. Okul öncesi dönemde davranışsal düzenleme becerisi, çocuğun ilköğretim birinci sınıf davranışları ve akademik performans ile ilişkilendirilmektedir (Sezgin, Ulus ve Şahin, 2019).

Çeşitli risk faktörleri, çocukların okuryazarlığın temellerini edinmede çeşitli zorluklar yaratmaktadır. Bunlar arasında gelişimsel geriliklerden (örn. dil gelişiminde

gecikme, zihinsel gerilik, işitme kaybı) söz edilmektedir. Okuryazar olmayan bir ebeveynin olması, yerel akademik müfredattan farklı bir dilde veya lehçede konuşulması ya da farklı bir dil konuşulan evde yaşamak gibi çevresel etkenler de çocuğun erken okuryazarlık becerilerini kazanımını olumsuz yönde etkileyen faktörlerdir. Bu gibi durumlardaki çocuklar için, daha sonraki okuryazarlık başarılarının temelini oluşturacak becerilerin zamanında kazanılmasını sağlamak amacıyla farklı bir erken okuryazarlık müdahalesi modeli gerekmektedir (Justice, 2003).

2.4.3.4. Erken Okuryazarlığın Gelişim Süreci

Okuryazarlık gelişimi 5 aşamaya ayrılmaktadır (Çetin, 2019). Bunlar:

Aşama 1. Erken gelişen okuryazarlık: Çocukların okul öncesi eğitim sürecine başlamadan önceki dönemdir. Bu evrede çocuklar okuryazarlık temellerini, sözlü iletişim, görselleri okuma, çizim ya da karamalar yaparak yazı yazma becerilerini geliştirirler.

Aşama 2. Gelişen okuryazarlık: Bu dönem okul öncesi eğitimin sonuna, ilköğretimin başlangıç aşamasına tekabül etmektedir. Çocuğun okuryazarlıkla ilgilendiği bu aşamada harflerin adlarını kullanmaya başlayarak, standart dil kalıpları ve biçimleri ile ilgili farkındalık oluşturur. Harf ve sözcüğü tanıma gibi yazı farkındalığı becerileri bu dönem de kazanmaya başlanmaktadır.

Aşama 3. Okuma ve yazmaya başlama: Bu aşama genel olarak ilköğretim birinci sınıfta başlasa da ikinci veya üçüncü sınıfta da bu aşamaya geçen çocuklar olabilmektedir. Çocuklar formal olarak okuma ve yazma becerilerini kazanmaya başlamaktadır. Kelimeleri tanıyarak, doğru telaffuz etmektedirler. Hızlı ve akıcı okuma gerçekleşmektedir.

Aşama 4. Akıcı okuma ve yazma öncesi dönem: Dördüncü ve beşinci sınıfa kadar devam eden bu aşama çoğu çocuk için ikinci sınıfın sonunda başlamaktadır. Okuryazarlığın her alanın gelişme daha da hız kazanarak devam etmekte, yazı yazma becerileri hızlanmakta, sözel dil gelişimi artmakta ve önceki aşamaya göre sessiz okuma becerileri gelişmektedir.

Aşama 5. Akıcı okuma ve yazma: Genellikle dördüncü sınıfta başlayan akıcı ve hızlı okuma yazma gelişimi yaşam boyu devam etmektedir. Okuma ve yazma becerilerinin çoğuna ulaştıkları bu aşamada; çeşitli amaçlar için sözlü dil ve okuma yazmayı kullanırlar.

2.4.4. Erken Okuryazarlık Bileşenleri

Bazı araştırmacılara göre okuma-yazmayı öğrenme sürecinin bağlam içerisinde bir sıra izlediğini savunmaktadır. Bunun nedeni; çocukların önce kodlama yani yazının temsil edildiği simgesel sistemi anlamlandırıp çözümlemesi ve ardından da bağlamsal birimleri anlamlandırmaya başlamasıdır. Bu aşamaların açılımı şu şekilde sıralanabilir; *sesbilgisel farkındalık, yazıyla ilgili kavramları edinme (yazı bilgisi), alfabe ve harf bilgisi, sözcük dağarcığı, dinlediğini ve okuduğunu anlama, yazı yazma* olarak sayılabilir.

Alfabe bilgisi, yazı bilgisi ve sesbilgisel farkındalık sözcük bilgisi ve anlamadan üç açıdan farklıdır. Birincisi; bu beceriler birbirinden ayrı ve soyuttur, ikincisi direk olarak öğretilir ve üçüncüsü çoğu çocuk tarafından dokuz yaşına kadar öğrenilebilmektedir. Bazı görüşlere göre de yazı bilgisi ve sesbilgisel farkındalık, daha geniş bir bilgi birikimini gerektirir ve bu becerilerde tecrübe kazanmak daha uzun zaman alabilir, tamamen de yeterli duruma gelinebilir. İspanyolca, İtalyanca ve Türkçe gibi şeffaf yazı birim özelliklerinin olduğu dillerde çocuklar, birinci sınıfa kadar, saydam olmayan bir dil olan İngilizce'den daha kolay bir şekilde sesbirim-yazıbirim ilişkisini kurabilmektedir(Karaman, 2013).

2.4.4.1. Fonolojik Farkındalık

Birbiri ardınca gelen farklı sesleri kavramsallaştırma yeteneği olarak da adlandırılmaktadır. Çocukların erken çocukluk döneminde geliştirmesi beklenen çeşitli gelişim basamakları (hece farkındalığı, sözcük farkındalığı, fonem farkındalığı, ilk ve son ses farkındalığı) ve bu basamakların her birinde gerçekleştirilebilmesi beklenen çeşitli görevlerden (fark etme, kullanma, harmanlama, bölme, çıkarma, ekleme gibi) oluşmaktadır. Bu bağlamda fonolojik farkındalık geliştirmiş olan bir çocuğun okuma

becerisini öğrenmeye hazır olduğu düşünülmektedir (Süel, 2011). Aynı zamanda fonolojik farkındalık ile davranış düzenlemenin güçlü ilişkisi, erken çocukluk dönemindeki çocukların okuma ile ilgili yeteneklerini temsil etmektedir (Sezgin, Ulus ve Şahin, 2019). Dil bilimcilerin konuşma sesleri ve ses biçimlerini inceleyen alt dallı olan sesbilim (fonoloji), hece, sözcük ve cümle oluşturmadaki dilsel seslerini aynı zamanda ses değiştirme, ses ekleme ve ses silme süreçlerini de incelemektedir (Yücel, 2009).

2.4.4.2. Yazı Farkındalığı

Çocukları ilkokula geçiş sürecine hazırlayan ve okul başarılarında önemli yeri olan bir bileşendir. Yazı farkındalığı, okul hayatı öncesinde çocuğun, çok fazla yazılı ortamda bulunması, aile ile birlikte kitap okunması, yazıların işlevi ya da görselliği üzerine sohbet edilmesi gibi çevresel etkenler bu alandaki becerilerine katkı sağlaması konusunda etkili olmaktadır (Ergül ve ark., 2014). Yazı farkındalığı, yazı kavramlarına dikkat ederek harf ve sayıları ayırt edebilmesi, kelimelerin yönünü, sözcükler arasındaki boşlukların farkına varmasıyla gelişen bir süreçtir (Kılıç ve Kara, 2018). Erken çocukluk dönemi için yazı farkındalığı önemli bir kavramdır. Yazı yazma aşamasından farklı olarak, çocukların dikkatlerini yazıya çekme, yazının önemi ile ilgili farkındalık yaratması beklenmektedir (Çetin ve Sinanoğlu, 2013).

Erken çocukluk döneminde yazı farkındalığı beş aşamadan oluşmaktadır (Çetin, 2014).

Birinci aşama: Çocukların merak duygusuyla çevrelerindeki nesnelere, objelerin, yiyecek-içecek üzerindeki ambalajların üzerindeki yazılara farkındalık geliştirmesiyle başlayan süreç 2-3 yaşlarında görülmektedir.

İkinci aşama: Bu aşamada gazete, alışveriş listesi, hikaye kitabı gibi çok yazılı olan metinler dikkat çekmektedir. Artık yazının yönü, önemi, düzeni fark edilerek okuma, sayfa gibi yazıya ilişkin kavramlar anlamlandırılmaktadır. Gözlemleri sonucunda çocukların bu süreçte kitap gibi yazılı materyalleri doğru tutmaları beklenmektedir.

Üçüncü aşama: Çocuklar açısından yazının işlevinin önemi kavranan bu aşamada yazının şekli ile ilgili gelişimler olmaktadır.

Dördüncü aşama: Çocuk bu aşamada yazı ile ilgili kavramları ifade etmektedir. Yazının işlevinin anlaşılması ve yazı kavramlarının gelişmesiyle birlikte, yazıyı iletişim aracı olarak kullanmaktadır.

Beşinci aşama: Yaklaşık 6 yaş civarında görülen bu dönemde çocuk, yazı kavramlarıyla ilgili karmaşık beceri kullanmaya başlamaktadır. Sözcükler arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ayırt ederek yazılan sözcük ile konuşulan sözcükleri ilişkilendirmeye başlamaktadır. Bu süreçten sonra çocuğun formal okumaya geçmesi beklenmektedir.

2.4.4.3. Alfabe ve Harf Bilgisi

Çocukların yazı farkındalığı kazanımına başarıyla ulaşabilmelerini sağlayan temel yapı alfabe ve harf-ses bilgisidir. Alfabe bilgisi kısaca, harf formlarının tümünü (hem büyük hem küçük) dahil etmek üzere sesler ve harflerin birbirleriyle olan sistematik ilişkinin tanınması ile birlikte harfleri tanımlama becerisidir. Alfabe, harflerin her birinin ayrı ayrı isimlendirildiği özel bir görsel grafik şemasıdır. Çocuklar bu şemadan yola çıkarak harfin isim ve yazım şeklini bağdaştırdıklarında, erken okuryazarlık becerilerinin kritik noktasına ulaşmış olur. Sembollerle bütünleşen sesleri elde edebilmek alfabe bilgisinin son hedefidir. Bu bağlamda her harfin bir sesi vardır ve bu eşleştirmelerin sistematik bir düzende öğrenilmesi gerekir. Çocuk bir harfin sadece isimden ibaret olmadığını o harfin aynı zamanda sesi olduğunu ve bir konuşma sesini temsil ettiğinin farkındalığını kazanması, alfabetik ilkenin özü olarak nitelendirilebilir (Çetin, 2019).

Okuma ise; bilişsel davranışlarla psiko-motor becerilerin koordineli bir şekilde çalışması sonucu, yazılı sembollerden anlamlandırma yeteneği; kelimelerin duyu organları yoluyla algılanılarak anlamlandırılması, kavranması ve yorumlanması ile gerçekleşen bilişsel bir etkinliktir (Süel, 2011).

2.4.4.4. Sözcük Bilgisi ve Dinlediğini Anlama

Sesbilgisel farkındalık, dilin bileşenleri olan sesleri tanıma, ayırt etme ve sözcük içerisinde manipüle edebilme becerisidir. Yapılan araştırmalar, sesbilgisel farkındalığın, sonraki okuma becerilerine katkısının yüksek olduğunu göstermektedir (Ergül ve ark., 2014).

Sesbilgisel farkındalık, erken çocukluk döneminde, öz düzenleme ile ilişkilidir. Alan yazındaki çalışmalarda davranış düzenlemenin sesbilgisel farkındalıkla ilişkisi yönünde farklı sonuçlar bulunmaktadır. Özellikle çocuğun konuştuğu dilin yapı özellikleri, davranış düzenleme becerisinin sesbilgisel farkındalık beceri düzeyine etki ettiği görülmektedir. Örneğin, İspanyolca ve İngilizce konuşan çocukların davranış düzenleme becerilerinin sesbilgisel farkındalık ve yazı bilgisi ile ilişkili olduğunu, ancak bu ilişkilerin yaşla birlikte değiştiği ortaya konmuştur. İspanyolca konuşan çocuklarda, davranış düzenleme, ses bilgisel farkındalık, yazı bilgisi ve kelime bilgisi arasındaki ilişkilerin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ancak İngilizce konuşan çocuklarda istatistiksel anlamlılığın ortadan kalktığı tespit edilmiştir. İspanyolca konuşan çocuklarda davranış düzenlemenin fonolojik farkındalık ile ilişkisinin daha fazla olduğu bulunmuştur (Sezgin, Ulus ve Şahin, 2019).

2.4.4.5. Yazı Yazma

Yazı yazma, en sade haliyle kişilerarası etkileşimi sağlayan; duygu, düşünce, bilgi gibi olguların sembollerle ifade edilmesine olanak sunan bir iletişim şeklidir. İnsanoğlu için yazı sadece iletişim kaynağı olmaktan öte simgesel düşüncelerinin ulaştığı dönüm noktası, kültürel değişimin sürecinde birikimidir (Temizkan, 2010; Tiryaki ve Demir, 2016). İnsanlar yüzyıllardır bilgiyi yaymak, aktarmak, amacıyla yazı kullanılmıştır. Bu anlamda yazının işlevsel boyutundan ziyade birçok farklı opsiyonunun olduğundan bahsetmek mümkündür (Artut, 2005). Yazı yazmanın temelinde, erken çocukta yatan bazı beceriler bulunmaktadır. Okuma ve yazmaya hazırlık becerileri; sözel dil becerisi, fonolojik farkındalık, alfabe bilgisi, yazı farkındalığı ve yazı öncesi yapılan yazı yazma tecrübeleriyle doğru orantılı ilerlemektedir (Kılıç ve Kara, 2018; Çetin, 2014).

Okul öncesi dönem çocukları yazmayı öğrenmeden önce bile yazı yazmaya yönelik beceriler geliştirmektedir. Çocuklar okul öncesi dönemde karalama, çizgi çizme, harflere benzeyen şekiller çizme gibi sembolik yazı çalışmalarının, formal yazı yazma süreci için önemli bir alt yapı oluşturmaktadır (Çetin, 2014).

2.4.5. Erken Okuryazarlık Becerileri ile İlgili Eğitimsel Yaklaşımlar

Yurtdışında yapılan birçok çalışma, çocuğun formal eğitim sürecindeki okuma başarısını öngören okuryazarlık becerilerini belirlemeye odaklanmıştır. Bu tür bir araştırmanın temel amacı erken müdahale modellerini bilgilendirmek, böylece daha sonraki okuryazarlık başarısı ile ilgili en kritik bağlantılı becerileri ele alabilmek amacıyla yapılmıştır. Ortaya çıkan okuryazarlık bilgisinin birbiriyle son derece ilişkili ancak teorik olarak farklı iki alanı - fonolojik farkındalık ve yazılı dil farkındalığı - tanımlama ve erken müdahale modelleri için özellikle önemli olarak ortaya çıkmaktadır. Araştırmalarda, okul öncesi çocukların fonolojik farkındalık ve yazılı dil farkındalığı becerilerinin bağımsız olarak daha sonraki okuma yeteneğindeki önemli varyans oranlarını açıkladığını, karşılıklı olarak etkilendiğini ve karşılıklı olarak ortaya çıktığını, daha sonra okumaya önemli ölçüde katkı sağladığı vurgulanmaktadır (Justice, 2003).

Gelişen okuryazarlık yaklaşımı: Bu yaklaşımın savunucuları gelişen okuryazarlığın yaşamın ilk yıllarında, bebeğin ilk kitabı gibi basit resimlerle kazanılmaya başladığını vurgulamaktadır. Bu süreci logo gibi “görselleri tanımak” aşaması takip etmektedir. İsimlerde, tebrik kartlarında, kitaplarda, alfabe sembolleri, televizyonda tekrarlanan şekiller ile ilgili farkındalığa ve son olarak da hikaye kitaplarındaki yazıların akıcı bir şekilde okunması farkındalığı eklenerek kazanım devam etmektedir. Dolayısıyla gelişen okuryazarlık, erken okuryazarlığın temelini oluşturmaktadır (Çetin, 2019).

Yapılandırıcı yaklaşım: Merkezinde öğrenme kavramını hedef alan bu yaklaşım, dil ve zihinsel becerileri daha da üst seviyeye çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu anlamda insan beyninin ileri düzeyde verimli ve etkili bir biçimde kullanılmasına ağırlık verilmektedir. Bireyin zekasının doğuştan yüksek olması, bilişsel ve dil kazanımlarının da yüksek olacağı anlamına gelmemektedir.

Yapılandırıcı yaklaşıma göre dil, bilişsel kazanımları geliştirmenin ve öğrenmenin en mühim aracı olarak görülmektedir. Farklı bir ifadeyle dil, insan beyninin sınırsız kazanımı ve öğrenme kavramının kalbidir. Dilin insan hayatında birçok önemli

yeri olduğu; kendini ifade etmede, başkalarıyla etkileşim ve iletişim kurmada, bilgi edinmede, edinilen bilginin nesiller arasında aktarımında olduğu gibi sürecin temelini oluşturmaktadır. Bu yüzden yapılandırıcı eğitim yaklaşımında dil ve zihinsel becerileri geliştirmek için çalışmalar büyük önem taşımakta ve bu yaklaşım birçok gelişmiş ülkenin eğitim sisteminde yer almaktadır(Güneş, 2009).

2.4.6. Erken Okuryazarlık Becerilerinin Desteklenmesi

Erken okuryazarlık becerileri bağlam içerisinde gerçekleşmesinin yanı sıra bu becerileri destekleyip olumlu anlamda geliştirecek bazı etkinliklerde söz konusudur.

Paylaşımlı kitap okuma; yetişkin tarafından bir kitabın okunması ve kitap hakkında tartışılması sırasında, bazı öğretici tekniklerin uygulandığı; çocuğun sürece aktif olarak katılımının sağlandığı kitap okuma şekli olarak tanımlanmaktadır. Okulöncesi dönemi çocukları için karşılıklı etkileşim ile motive edici, hayatı anlamlandırmada yardımcı, aynı zamanda eğlenirken edebi bilgileri manüpile etmeyi sağlayan sosyal bir etkinliktir. Bu bağlamda paylaşımlı kitap okuma, çocuğun erken okuryazarlık becerilerine ve ilkokula başlangıç aşamasına katkı sağlamaktadır. Süreçte çocuğun ve yetişkinin aynı derece de aktif olması, çocuğun dil gelişimi başta olmak üzere duygusal, sosyal gibi birçok gelişim alanının yanı sıra, öz kontrol ve özgüven gelişimine de olumlu katkısı olduğu savunulmaktadır. Araştırma sonucunda düzenli bir şekilde paylaşımlı kitap okuyan, çocuğun dil gelişimine katkı sağlayacak uygun ortam hazırlayıp materyaller sunan, ailelerin çocuklarının alıcı ve ifade edici dil gelişimlerinin lehine katkıda bulunmaktadır (Turan ve Topcu, 2018).

Son yıllarda ortaya çıkan çeşitli okuryazarlık müdahale yaklaşımlarının etkililiğini ve etkililiğini inceleyen çalışmalarda önemli bir artış görülmektedir. Üç yaklaşım için önemli miktarda destekleyici deneysel kanıt bulunmaktadır: yetişkin-çocuk paylaşımlı hikaye kitabı okuma, okuryazarlık açısından içeriği zenginleştirilmiş oyunlar ve öğretmene yönelik yapılandırılmış fonolojik farkındalık gibi müfredat etkinlikleri uygulanarak, okuryazarlık olumlu yönde desteklenmektedir(Justice, 2003).

2.4.7. Erken Okuryazarlık Becerilerinin Bilişsel ve Dil Gelişimine Etkisi

Dil konusunda yapılan araştırmaların başlangıcı “dili oluşturan nedir?” sorusuna aranan cevap ile başlamaktadır. Dil, kullanım, biçim ve içerik olarak üç bileşenden oluşmaktadır. Biçim bileşeni; biçim bilgisi, ses bilgisi ve söz dizimidir. Kullanım, dilin iletişimine, İçerik ise dilin anlam bilgisine yönelik becerileri kapsamaktadır. Bu anlamda geleneksel dilbilimi incelediğimiz noktada sözdizimi (sentak), sesbilgisi (fonoloji), dilin anlam (Semantik), kullanım (pragmatik) ve biçimbirim (morfoloji) olmak üzere beş temel sisteme dayanmaktadır.

Erken okuryazarlık becerileri erken çocukluk dönemde geliştirilen beceriler (yazı farkındalığı, anlama, sesbilgisel farkındalık, sözcük bilgisi, yazı yazma becerileri) olarak ifade edilmektedir. Dilin bileşenlerini ve erken okuryazarlık becerilerini oluşturan bileşenlerin örtüşerek erken okuryazarlığın dil gelişiminin bir parçası olduğunu kanıtlamaktadır. Dolayısıyla dil gelişimi ve erken okuryazarlık becerileri birbirleri ile doğru orantılıdır. (Karaman, 2013; Ergül, Sarıca ve Akoğlu, 2016).

Araştırma sonuçlarına göre, kısa ve uzun vadede akademik okul başarısı üzerinde önemli etkiye sahip olduğu kanıtlanan erken okuryazarlık becerilerini aynı zamanda dil gelişimine katkı sağlamaktadır. Bu alandaki çalışmalar incelendiğinde, erken okuryazarlık becerilerini desteklemek adına bir yetişkin ile düzenli olarak kitap okuma etkinliğine katılan çocukların dil becerilerinden özellikle sözcük bilgileri ve ifade edici dil becerilerinde yaşıtlarına oranla daha başarılı oldukları gözlenmektedir (Ergül, Sarıca ve Akoğlu, 2016).

Piaget göre dil, bilişsel olgunlaşmanın sonrasında ortaya çıkan becerilerinden biridir. Piaget’in bilişsel kuramı, dilin genel bir bilişsel beceriler kurgusunun yansıması olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda dili, çocuğun bilişsel gelişimi içerisinde kazanabileceği sembolik bir beceri olarak görmektedir. Vygotsky ise dili, bilişsel gelişimin en önemli aşaması olarak kabul ederek dil gelişimini sosyo-kültürel bir bakış açısı doğrultusunda ele almaktadır (Ergül, Sarıca ve Akoğlu, 2016).

Bilişsel gelişimin fonksiyonlarını inceleyen Bruner’e göre, bilişsel gelişimin gittikçe duyu organlarından bağımsız halde olduğunu ifade etmektedir. Bu aşamada dilin ve sembollerin önemine değinilmiştir. Dilin bilişsel gelişimin anahtarı olduğunu savunmaktadır (Kol, 2011).

3.GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, araştırmanın gerçekleştirildiği yer ve zaman, araştırmanın evreni ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1.Araştırmanın Modeli

Araştırma, ön test-son test, deney-kontrol gruplu olarak betimleyici ve deneysel desen modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın modeli ve araştırma süresinde gerçekleştirilen uygulama basamakları Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 3 : Araştırma Modeli ve Uygulama Basamakları

Gruplar-Sayı	Ön Test	Uygulama	Son Test
1.Okul Deney Grubu- 10	X	Akıl ve Zeka Oyunları Eğitimi	X
1.Okul Kontrol Grubu-10	X	-	X
2.Okul Deney Grubu- 10	X	Akıl ve Zeka Oyunları Eğitimi	X
2.Okul Kontrol Grubu-10	X	-	X
3.Okul Deney Grubu- 10	X	Akıl ve Zeka Oyunları Uygulaması	X
3.Okul Kontrol Grubu-10	X	-	X

X: Uygulandı

-: Herhangi bir uygulama yapılmadı

3.2.Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma Bursa il merkezi,

- Nilüfer ilçesinde bulunan MEB'e bağlı özel okul bünyesindeki anasınıfında,
- Osmangazi ilçesindeki MEB'e bağlı bağımsız anaokulunda,
- Osmangazi ilçesindeki MEB'e bağlı ilköğretim okulu bünyesinde bulunan anasınıfında 07.10.2019-17.01.2020 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

3.3.Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın Evreni: Bursa İl Merkezinde okul öncesi eğitime devam eden 60-72 aylık çocuklar bu araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

Araştırmanın Örnekleme: Bursa İl Merkezi, Nilüfer ilçesinde bulunan MEB'e bağlı özel okul bünyesindeki anasınıfında, Osmangazi ilçesindeki MEB'e bağlı bağımsız anaokulunda ve Osmangazi ilçesindeki MEB'e bağlı ilköğretim okulu bünyesinde bulunan anasınıfında okul öncesi eğitime devam eden 60-72 aylık toplam 60 çocuk (deney grubunda 30 çocuk, kontrol grubunda 30 çocuk olmak üzere) araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

3.4.Veri Toplama Araçları

1. Sosyo-Demografik Veri formu; Araştırmacı tarafından hazırlanan bu formda; ailenin eğitim durumu, aile tipi, çocuğun kardeş sayısı, daha önceki yıllarda okul öncesi eğitimi alma durumu, çocuğun okul öncesi eğitime devam etme şekli, ailenin ekonomik durumu gibi faktörler yer almaktadır.

2. Denver Gelişimsel Tarama Testi II; Denver Gelişimsel Tarama Testi II 0-6 yaş arasındaki, sağlıklı görünümde olan çocuklara uygulanmak amacıyla düzenlenmiştir. Çocuğun yaşına uygun becerilerini değerlendiren bu test, belirti vermemiş olan gelişimsel sorunları taramada, kuşkulu durumları nesnel bir ölçütle doğrulamada ve gelişimsel açıdan risk altındaki çocukları (örneğin perinatal sorunlar geçirmiş bebekleri) izlemede değerlidir. Denver II, çocuğun işlevlerdeki becerisini yaşlıları ile karşılaştırır. Zeka testi değil, gelişim testidir. Gelecekteki zihinsel veya uyumsal yeteneği tahmin etmede kullanılamaz. Öğrenme güçlüğü, konuşma bozukluğu, duygusal bozukluk gibi tanıları vermek üzere yapılandırılmamıştır ve fizik muayene veya tanısal değerlendirme yerine kullanılmamalıdır. Denver II, aşağıdaki gelişimsel alanları taramak üzere test formu üzerinde dört bölümde toplanmış 134 maddeden oluşmaktadır:

1. Kişisel-Sosyal: insanlarla iletişim kurma, bireysel gereksinimlerini karşılayabilme
2. İnce motor-uyumsal: el-göz koordinasyonu, cisimleri kullanabilme, sorun çözme.
3. Dil: işitme, anlama, dili kullanma.
4. Kaba motor: oturma, yürüme, zıplama ve genel olarak koordinasyon yeteneği

Ayrıca testin sonunda doldurulan 5 adet “Test Davranışı” maddesi uygulayıcının, çocuğun test süresinde davranışlarını ve yeteneklerini nasıl kullandığının değerlendirilmesine yardım eder (Anlar, Bayoğlu ve Yalaz, 2009).

3. Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı (EOBDA); Bu ölçek Gökçe Karaman tarafından okul öncesi dönem çocuklarının erken okuryazarlık becerilerini değerlendirmek için geliştirilmiştir. Değerlendirme aracı içerisindeki maddeler, doğru yanıtlar için “1”, yanlış yanıtlar için de “0” puan verilerek değerlendirilmektedir. Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı içerisinde yer alan alt testlerin geçerlik çalışmaları kapsamında açıklayıcı, doğrulayıcı faktör analizleri yapılmış ve madde ayırt edicilik değerleri incelenmiştir. Güvenirlik çalışmaları kapsamında ise alt testlerin; KR-20, test tekrar test ve iki yarı güvenirlik değerleri bulunmuştur. Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı içerisinde 5 alt test ve toplam 96 madde bulunmaktadır. Bu alt testler; *sesbilgisel farkındalık becerilerini* değerlendirme (beş faktörlü yapı ve toplam 53 madde), *yazı farkındalığı* (üç faktörlü yapı ve toplam 16 madde), *öyküyü anlama, görselleri eşleştirme* ve *yazı yazma öncesi becerileri* değerlendirme (tek faktörlü yapılar ve 9’ar madde) olarak belirlenmiştir. Alt testlerin KR-20 güvenirlik değerleri 0.61-0.91 arasında değişmektedir. Doğrulayıcı Faktör Analizi sonuçlarına göre “Yazı Farkındalığı” ve “Yazı Yazma Öncesi Becerileri Değerlendirme” alt testlerinin zayıf bir uyuma, diğer alt testlerin ise kabul edilebilir uyum değerlerine sahip oldukları bulunmuştur. Alt ve üst %27’lik gruplarda yapılan ayırt edicilik analizleri sonucunda tüm maddelerin ayırt edicidir (Karaman ve Aytar, 2016).

3.5. Verileri Toplama Süreci

- Araştırma için öncelikle Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurul Başkanlığı’ndan 2019/428 sayısı ile “Etik Kurul İzni” (Ek-1) ve Bursa İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden E.1831 1604 sayısı ile “Araştırma İzni” (Ek-2) alınmıştır. Çalışma gruplarının belirlenmesi amacıyla “Veli Onam Formu” (Ek-3) ve “Sosyo-Demografik Bilgi Formu” hazırlanmıştır.
- Çalışmada kullanılacak olan Denver Gelişimsel Tarama Testi II (Ek-4) ve Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracının (EOBDA) kullanımı için gerekli izin (Ek-5) alınmış ve EOBDA ölçek uygulayıcı eğitimi alınmıştır.
- Araştırma için belirlenen üç okuldaki, okul müdürleri ve anasınıfı öğretmenleri ile tanışılarak çalışmanın amacı ve kapsamı hakkında bilgi verilmiştir.

- Öğretmenler aracılığıyla, ailelere veli onam formları ile sosyo-demografik bilgi formları ulaştırılmıştır. Araştırma süreci hakkında gerek öğretmenler aracılığıyla gerek bizzat araştırmacı tarafından bilgilendirme yapılmıştır.
- Veli onamları doğrultusunda örnekleme yer alacak çocuklar belirlendikten sonra, rastgele seçim ile 30 çocuk deney grubuna, 30 çocuk ise kontrol grubuna dahil edilmiştir. Çocukların cinsiyet açısından eşit olmasına özen gösterilmiştir.
- Araştırmacı kendisini başka bir okulun öğretmeni olarak çocuklara tanıtır ve kendileriyle oyun oynamak için okullarına geldiğini söyler. Tanışma sırasında sınıf öğretmenin de orada olması çocuklara güven ortamı yaratması açısından önemli bir faktördür. Tanışma sonrasında çocuklar ile kısa bir (sevdikleri meyve, renk vb.) sohbet edilir. Ardından sırayla çocuklarla oyun oynamak istediğini ve bunun için öğretmenlerinden izin aldığını söylenir. Sırayla her çocuktan oyun oynamak için izin istenir. Önceden belirlenen boş bir sınıfta ölçek uygulanır.
- Ortamın sessiz olması, kullanılacak masa ve sandalyenin çocuğa uygun olması, çocuğun masanın üzerini tam olarak görmesinin sağlanması (sandalyenin altına minder vb.) çocuğun odaklanması ve testin geçerliliği açısından önemlidir.
- Çocuklara Denver Gelişimsel Tarama Testi II uygulanarak çocukların gelişimsel değerlendirmeleri yapılmış ve örnekleme yer alacak çocuklar belirlenmiştir. Test süresi ortalama 15-20 dakikadır. Örnekleme yer alan tüm çocuklara (60) uygulanmıştır.
- Gelişim testi sonrasında tüm çocuklara yine sadece araştırmacı ve çocuğun bulunduğu çevresel açıdan uygun bir ortam da Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı (EOBDA) uygulanmıştır.
- Çalışmada üç okul ile koordineli hareket edilerek sürecin eş zamanlı ilerlemesine özen gösterilmiştir.
- Her bir okulda üç ayrı deney grubu ile 40 dakika süresi olan 16 seans akıl ve zeka oyunları uygulaması gerçekleştirilmiştir.
- Öğretmenlerin çalışma ve eğitim şeklini etkilemeyecek şekilde planlanan akıl ve zeka oyunları dersleri hafta 3 ders olarak deney gruplarına verilmiştir.
- Üç deney grubu açısından paralel bir yol izlenerek aynı oyunlar aynı hafta da 3 grupta da oynanmıştır.

- Oyunlar basitten zora doğru bir yol izlenerek çocuklara uygulanmıştır.
- Çocuklara gerekli motivasyonun sağlanması, çocukların oyunlara aktif olarak katılması için önemli rol oynamaktadır.
- Bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak gruplar yapılır, bu süreç akran öğretimi-sosyal etkileşim açısından da büyük bir öneme sahiptir.
- Bu aşamada kontrol grupları ile herhangi bir çalışma yapılmamış, okul kapsamındaki rutin süreçlerine devam etmişlerdir.
- Son test aşamasından önce örnekleme yer alan tüm çocuklara tekrar Denver Gelişimsel Tarama Testi II uygulanarak gelişim süreçleri takip edilmiştir.
- Üç okulda bulunan, deney grubundaki 30 ve kontrol grubundaki 30 çocuk olmak üzere toplam 60 çocuğa bireysel olarak Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı (EOBDA) ölçeği uygulanarak son test yapılmıştır.

Oyunun Özellikleri

Oyun kutusunda, üzerinde altmış dört adet farklı objelerin resminin bulunduğu otuz iki adet pul, bir adet kum saati, puan kartları bulunmaktadır. Oyun altı farklı şekilde oynanmaktadır.

- Birinci Oyun: Resimli pullar ortaya atılır. Kum saati başlatılır, zaman dolana kadar ilk söz hakkı alan çocuk; masanın üzerindeki pulların üzerinde bulunan objeleri kullanarak oluşturduğu hikayeyi anlatmaya başlar.
- İkinci Oyun: Ortaya bir adet pul atılır. Her çocuktan sıra ile bu şeklin isminin geçtiği dört kelimedenden oluşan bir cümle kurması istenilmektedir. Her çocuğun süresi kum saatinin çevrilmesi ile başlayıp bitmektedir.
- Üçüncü Oyun : Bir çocuk seçilir ve seçilen çocuk torbadan bir pul seçer. Seçtiği şekli diğer çocuklara göstermeden sessiz sinema kuralları ile anlatmaya çalışmaktadır. Anlatılan objeyi tahmin eden çocuk puan kazanır ve anlatma sırası ona geçer ve oyun bu şekilde devam etmektedir. Ayrıca anlatan çocukta puan kazanmaktadır.
- Dördüncü Oyun : Bir çocuk torbadan rastgele bir pul seçer. Kum saati başlatılır ve çekilen objeyle ilgili bir kelime türetmesi istenilmektedir. Çocuk obje ile ilişkili bir kelime türettiği takdirde, puan kartı kazanır ve sıradaki çocuk için kum saati yeniden başlatılır ve oyun bu şekilde devam etmektedir.
- Beşinci Oyun : Her çocuk sırasıyla torbadan bir pul çeker ve kum saati başlatılır. Çocuklardan verilen süre içerisinde, çektiği pulun üzerindeki objenin başladığı ses ile başlayan sözcük üretmesi istenilmektedir. Kum saatindeki süre bitene kadar en fazla verilen sesteki aynı ses ile sözcük söyleyen çocuk puan kartı kazanır. (Örn; çocuk üzerinde araba resmi olan pulu çekti. “A” sesiyle başlayan sözcük türetmesi gerekmektedir. Ayna, arı, anahtar vb. gibi aynı sesle başlayan en fazla sözcük bulan çocuk puan kartı kazanır.)
- Altıncı Oyun: Çocuklar masanın etrafında yerlerini alır. Masanın üzerine pulların hepsi dökülür. Öğretmen bir ses söyler ve çocuklardan söylenen ses ile başlayan objelere ait pulları toplamaları beklenir. En fazla pul sayısına sahip olan çocuk puan kartı kazanır. (Örn; Öğretmen “K” sesi ile başlayan objeler istedi. Çocuklardan üzerinde kalp, kiraz, kilit, kelebek resmi olan pulları bulmaları beklenir.)

BU MU?

Resim 2 : Bu Mu?

Oyunun Kazanımları

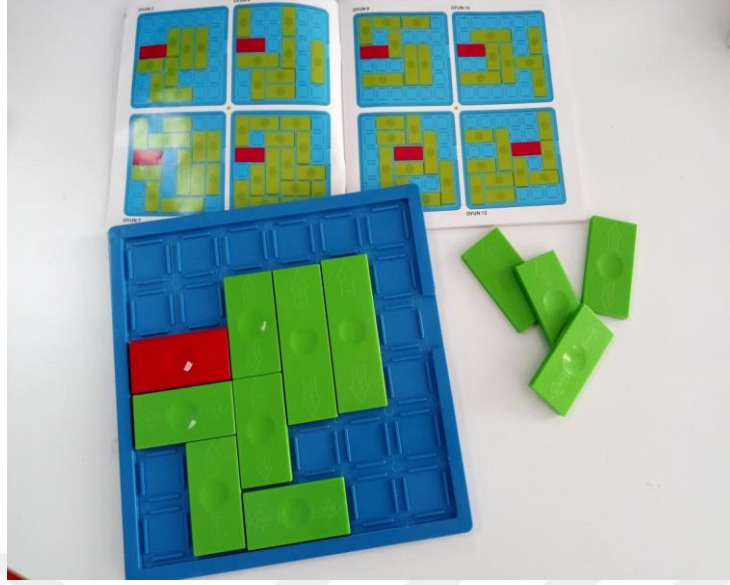
- Dikkat düzeyini artırır.
- Hızlı düşünme becerisine katkı sağlar.
- Konsantrasyonu artırır.
- Görsel algı ve hafızayı güçlendirir.
- Kurallara uymada (öz denetim) farkındalık geliştirir.

Erken okuryazarlık becerileri açısından; görsel eşleştirme, öyküyü anlama, yazı yazma öncesi becerilerini desteklediği düşünülerek araştırmaya dahil edilmiştir.

Oyunun Özellikleri

Oyununda üzerinde farklı şekillerde çeşitli hayvan resimleri bulunan beş adet karttan ve puan kartlarından oluşmaktadır. Kartlar her çocuğun görebileceği şekilde ortaya konulmaktadır. Kartlardaki ortak hayvan resminin beş tanesini ilk bulan çocuk puan kartını alır. Daha sonra kartlar tekrar dağıtılır ve oyun bu şekilde devam etmektedir.. Küçük yaş grubu çocuklar için; hedeflenen ortak hayvan sayısı iki ya da üç olarak da oynanabilmektedir. Oyun içinde yaş grubuna ve çocuğun gelişim özelliklerine uygun olarak derecelendirme yapılarak, alternatifler üretilebilmektedir.

SORTİ

Resim 3 : Sorti

Oyunun Kazanımları

- Strateji geliştirir.
- Görsel algı ve hafızayı güçlendirir.
- Hızlı düşündürür.
- Dikkat odaklanma ve konsantrasyonu geliştirir.
- Mantık yürütme, problem çözme, plan yapma becerilerini geliştirir.
- Yer-yön kavramı farkındalığı yaratır.
- Mekanda konum ile ilgili görsel algı gelişimini sağlar.
- Mantıksal düşünmeye geçişte; eşleştirme, sıralama, karşılaştırma kavramlarını geliştirir.

Erken okuryazarlık becerileri açısından; yazı farkındalığı, görsel eşleştirme, yazı yazma öncesi becerilerini desteklediği düşünülmektedir.

Oyunun Özellikleri

Oyun, bir adet plastik platform, yirmi iki adet plastik dikdörtgen şekiller ve üç adet yönerge kitapçığından oluşmaktadır. Kitapçıklarda basitten zora doğru ilerleyen dört yüz seksen adet oyun çeşidi bulunmaktadır. Kitapçıktan seçilen bir oyun görseli aynı şekilde platforma dizilmektedir. Plastik şekilleri yerinden kaldırmadan, yatay ve dikey olarak hareket ettirilerek, kırmızı dikdörtgen şekil çıkış noktasından çıkarılmaya çalışılmaktadır.

KOTA JUNIOR

Resim 4 : Kota Junior

Oyunun Kazanımları

- Görsel algı ve hafızayı güçlendirir.
- EL-göz koordinasyonunu geliştirir.
- Dikkat, odaklanma ve konsantrasyonu artırır.
- Küçük kas gelişimini destekler.
- Mantıksal düşünmeye geçişte; eşleştirme, sıralama, karşılaştırma kavramlarını gelişimine katkı sağlar.
- Nesnelere arasındaki ilişki kurma yeteneğini artırır.
- Kurallara uymada (öz denetim) farkındalık geliştirir.

Erken okuryazarlık becerileri açısından; yazı farkındalığı, görsel eşleştirme, öyküyü anlama, yazı yazma öncesi becerilerini desteklediği düşünülerek araştırmaya dahil edilmiştir.

Oyunun Özellikleri

Her çocuğa yedi adet farklı renkten oluşan altıgenler verilir. Oyun kartları her çocuğun görebileceği şekilde ortaya, zilde kartların ortasına konulmaktadır. Açılan ilk görev kartı ile birlikte herkes aynı anda önündeki şekli yapmaya başlayarak şeklin aynısını ilk yapan çocuk zile basar. (Renklerin sırası da karttaki ile aynı olmalıdır.) Yapılan şekil karttaki şeklin aynısı ise zile basan çocuk kartı olarak yeni kart açılır ve oyun bu şekilde devam etmektedir.

TWIN GAME 1

Resim 5 : Twin Game 1

Oyunun Kazanımları

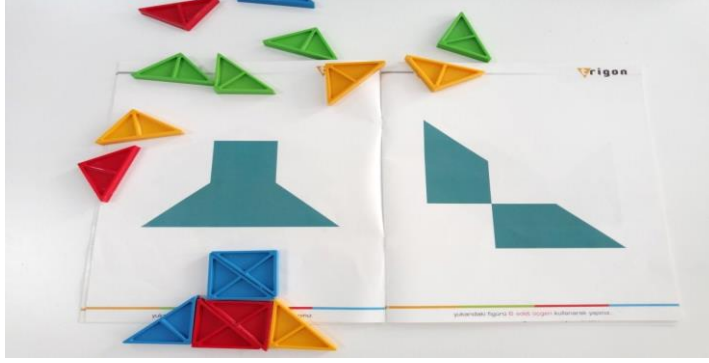
- Görsel algıyı ve hafızayı güçlendirir.
- Hızlı düşündürür.
- Dikkat, odaklanma ve konsantrasyonu geliştirir.
- Algı düzeyini artırır.
- El becerisini geliştirir.
- Eğlendirirken öğretir.
- Özgüven gelişimini destekler.
- Sosyal iletişimi destekler.

Erken okuryazarlık becerileri açısından; yazı farkındalığı, görsel eşleştirme, öyküyü anlama, yazı yazma öncesi becerilerini desteklediği düşünülerek araştırmaya dahil edilmiştir.

Oyunun Özellikleri

Beş ayrı kategoriden oluşan resim kartlarından biri seçilir. Öğretmen seçilen kartları platformun içindeki sekizgen boşluklara istenilen şekilde konumlandırılabilir. Taşlar platformun üzerine yerleştirilir. 2 ya da 4 çocukla oynanmaktadır. Çocuklar oyun platformunu görecektir şekilde masanın etrafına oturur. Sırayla her çocuk platformun üzerindeki taşlardan bir tanesini alır ve daha sonra istediği ikinci bir taşı alır, aynı resmi bulursa her iki taşı da alır ve oyuna devam eder. Bulamaz ise açtığı iki taşı yerlerine koyar ve oyun sırası diğer çocuğa geçmektedir. Bu şekilde platform üzerindeki taşlar bitene, tüm resimler açılana kadar oyun devam etmektedir.

TRİGON

Resim 6 : Trigon

Oyunun Kazanımları

- Dikkat, konsantrasyon ve odaklanma algısını geliştirir.
- Uzamsal zekanın gelişimine katkı sağlar.
- Şekillere perspektif açılarından bakmayı sağlar.
- Görsel zekanın aktif olarak kullanımını sağlar.
- Tümevarım ve tümden gelim kavramlarını öğretir.
- Şekil-zemin ilişkisini geliştirir.
- İlişki kurma becerisini geliştirir.
- Parça-bütün ilişkisini kurmaya yardımcı olur.

Erken okuryazarlık becerileri açısından; yazı farkındalığı, görsel eşleştirme, öyküyü anlama, yazı yazma öncesi becerilerini desteklediği düşünülerek araştırmaya dahil edilmiştir.

Oyunun Özellikleri

Oyun, on altı adet farklı boyutlardaki plastik üçgen, üç adet kitapçık, altı farklı seviyede toplam yüz kırk üç farklı oyundan oluşmaktadır. Plastik üçgenler kitapçıktaki figürleri oluşturacak şekilde yerleştirilerek yönerge de belirtilen adet kadar üçgen kullanılmaktadır.

COLOUR GAME

Resim 7 : Colour Game

Oyunun Kazanımları

- Görsel algı ve hafızayı güçlendirir.
- Hızlı düşündürür.
- Sosyal iletişimi destekler.
- Dikkat, odaklanma ve konsantrasyonu geliştirir.
- Mantıksal düşünmeye geçişte; eşleştirme, sıralama, karşılaştırma kavramlarını gelişimine katkı sağlar.
- Algı düzeyini artırır.
- Görsel okuma becerisini geliştirir.

Erken okuryazarlık becerileri açısından; yazı farkındalığı, görsel eşleştirme, öyküyü anlama, yazı yazma öncesi becerilerini desteklediği düşünülmektedir. Araştırmaya dahil edilmiştir.

Oyunun Özellikleri

Oyun platformu, yönerge kitapçığı, dört farklı renkten oluşan otuz iki adet taştan oluşmaktadır. Kitapçıkta bulunan otuz farklı oyun görselinden biri seçilir ve oyuncudan bakarak aynısını verilen süre içerisinde platforma dizmesi beklenmektedir. Renkler ve sıralar görselle aynı olmalıdır.

TANGRAM

Resim 8 : Tangram

Oyunun Kazanımları

- Dikkat, konsantrasyon ve odaklanma algısını geliştirir.
- Uzamsal zekanın gelişimine katkı sağlar.
- Şekillere perspektif açılardan bakmayı sağlar.
- Görsel zekanın aktif olarak kullanımını sağlar.
- Tümevarım ve tümenden gelim kavramlarını öğretir.
- Şekil-zemin ilişkisini geliştirir.
- İlişki kurma becerisini geliştirir.
- Parça-bütün ilişkisini kurmaya yardımcı olur.

Erken okuryazarlık becerileri açısından; yazı farkındalığı, görsel eşleştirme, öyküyü anlama, yazı yazma öncesi becerilerini desteklediği düşünülerek araştırmaya dahil edilmiştir.

Oyunun Özellikleri

Ahşaptan bir platform, yedi adet ahşap geometrik şekil, bir adet şekil kitabından oluşmaktadır. Yönerge kitabındaki şekillerden biri seçilir ve geometrik şekilleri kullanarak görseldeki şeklin aynısını yapmaya çalışılmaktadır.

ATAK

Resim 9 : Atak

Oyunun Kazanımları

- Dikkat, konsantrasyon ve odaklanma algısını geliştirir.
- Görsel zekanın aktif olarak kullanımını sağlar.
- Tümevarım ve tümenden gelim kavramlarını öğretir.
- Şekil-zemin ilişkisini geliştirir.
- İlişki kurma becerisini geliştirir.
- Parça-bütün ilişkisini kurmaya yardımcı olur.

Erken okuryazarlık becerileri açısından; yazı farkındalığı, görsel eşleştirme, yazı yazma öncesi becerilerini desteklediği düşünülerek araştırmaya dahil edilmiştir.

Oyunun Özellikleri

İki adet platform, beş adet ilişki parçaları, on beş adet farklı geometrik şekil ve bir adet oyun kullanım kılavuzundan oluşmaktadır. Çocuklar öğretmenin vereceği yönerge doğrultusunda ya da kılavuzun yönergesine uygun olarak şekilleri uygun yerlere yerleştirmektedir. İlişki parçalarını da özgün şekilde tasarlayıp oluşan geometrik şekilleri doldurmaktadır.

ROTA

Resim 10 : Rota

Oyunun Kazanımları

- Dikkat, konsantrasyon ve odaklanma algısını geliştirir.
- Şekillere perspektif açılardan bakmayı sağlar.
- Problem çözme becerilerini geliştirir.
- Şekil-zemin ilişkisini geliştirir.
- İlişki kurma becerisini geliştirir.
- Parça-bütün ilişkisini kurmaya yardımcı olur.

Erken okuryazarlık becerileri açısından; yazı farkındalığı, görsel eşleştirme, öyküyü anlama, yazı yazma öncesi becerilerini desteklediği düşünülerek araştırmaya dahil edilmiştir.

Oyunun Özellikleri

Oyun, bir adet ahşap platform, dört adet ahşap uygulama şekilleri, bir adet kitapçıktan oluşmaktadır. Ahşap platformun farklı noktalarında çeşitli hayvan resimleri bulunmaktadır. Çocuktan kitapçıktaki yönergede istenen kadar hayvan şeklini, platformda açık bırakmak üzere uygulama şekillerini kullanmaları beklenmektedir. (Örn: Kitapçıktaki görevde iki at, bir aslan resminin görünmesini istemektedir. Çocuk uygulama şekillerini kullanarak platformda sadece istenen hayvanların görünmesini sağlamak amacıyla uygulamalar yapmaktadır.)

3.6.Verilerin Analizi

Bu çalışmada elde edilen veriler SPSS paket programı aracılığı ile analiz edilmiştir.

İki grubun karşılaştırılmasında kullanılacak yöntemin belirlenmesi için yine bu değişkenlerin normal dağılıp dağılmadığı One-Sample Kolmogorov-Smirnov Testi ile araştırılmış ve dağılımların normal olduğu görülmüştür. Buna göre karşılaştırmada Bağımsız rnek t-Testi kullanılmıştır. Her bir grubun kendi içerisinde n test-son test sonuçlarının karşılaştırılmasında Paired Samples t-Test kullanılmıştır.

Anlamlılık değeri olarak 0,05 alınmıştır. Buna göre $p < 0,05$ olması durumunda ise anlamlı farklılığın olduğu, $p > 0,05$ olması durumunda ise anlamlı farklılığın olmadığı belirtilmiştir.

4.BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde çocuklara ait sosyo-demografik özelliklerin, Erken Okuryazarlık Becerileri Değerlendirme Aracı (EOBDA) verilerinin analizi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1.Sosyo–Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Tablo 4 : Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Çocuklara Ait Sosyo-Demografik Özellikler

		Gruplar							
		Deney				Kontrol			
		n	%	Ort.	S.S	n	%	Ort.	S.S
Cinsiyet	Kız	15	50,0			16	53,3		
	Erkek	15	50,0			14	46,7		
Anne Yaş				34,00	4,28			32,30	5,75
Baba Yaş				36,97	4,34			35,17	5,39
Annenin Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	1	3,3			0	0,0		
	İlkokul	5	16,7			9	30,0		
	Ortaokul	5	16,7			4	13,3		
	Lise	6	20,0			6	20,0		
	Yüksekokul	2	6,7			2	6,7		
	Üniversite	11	36,7			9	30,0		
Babanın Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	0	0,0			0	0,0		
	İlkokul	5	16,7			4	13,3		
	Ortaokul	4	13,3			4	13,3		
	Lise	11	36,7			13	43,3		
	Yüksekokul	2	6,7			1	3,3		
	Üniversite	8	26,7			8	26,7		
Anne Çalışma Durumu	Çalışıyor	13	43,3			11	36,7		
	Çalışmıyor	17	56,7			19	63,3		
Baba Çalışma Durumu	Çalışıyor	29	96,7			30	100,0		
	Çalışmıyor	1	3,3			0	0,0		
Aile Tipi	Çekirdek	26	86,7			22	73,3		
	Geniş	4	13,3			8	26,7		
Ailedeki Çocuk Sayısı	1,00	7	23,3			8	26,7		
	2,00	14	46,7			17	56,7		
	3,00	8	26,7			4	13,3		
	4,00 ve üzeri	1	3,3			1	3,3		

Ailenin Aylık Geliri	0-3000 TL	14	46,7			11	36,7		
	3001-6000 TL	8	26,7			9	30,0		
	6001-9000 TL	4	13,3			7	23,3		
	9001 TL ve üzeri	4	13,3			3	10,0		
Sosyal Güvence	SSK	24	80,0			29	96,7		
	Emekli Sandığı	2	6,7			0	0,0		
	Bağ-kur	1	3,3			1	3,3		
	Yok	3	10,0			0	0,0		
Okul Öncesi Eğitime Günlük Devam Etme Şekli	Tam Gün	10	33,3			10	33,3		
	Yarım Gün	20	66,7			20	66,7		
Daha Önce Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu	Eğitim Almış	15	50,0			17	56,7		
	Eğitim Almamış	15	50,0			13	43,3		

Tablo 4 incelendiğinde deney grubunun cinsiyete göre eşit dağıldığı, kontrol grubunda ise kız ver erkek oranının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Deney ve kontrol grubunda annelerin yaş ortalaması 34, babaların yaş ortalaması 37'dir. Deney grubunda annelerin eğitim düzeyi ağırlıkla üniversite, babaların lisedir. Kontrol grubunda ise ilkokul ve lise mezunu annelerin oranı en yüksek ve eşit, babaların ise ağırlıkla lisedir. Deney ve kontrol grubunda çalışan ve çalışmayan annelerin oranları birbirine çok yakın olmakla birlikte çalışmayanlar daha fazladır. Deney ve kontrol grubunun büyük kısmının aile tipi çekirdek ailedir. Ailelerin büyük kısmı 2 çocuk sahibidir. Deney grubunda ve kontrol grubunda ailelerin çoğu 3000 TL'den az gelire sahiptir. Deney grubunda da kontrol grubunda da çocukların büyük kısmı yarım gün eğitim almıştır. Deney grubundaki çocukların yarısı daha önce eğitim almış, yarısı almamıştır. Kontrol grubunda da bu oranlar birbirine yakın olmakla birlikte daha önce eğitim almış çocukların oranı biraz daha fazladır.

Tablo 5 : Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Puanlarının Okul Öncesi Eğitime Günlük Devam Etme Şekline Göre Karşılaştırılması

		Ortalama	Standart Sapma	T	P
Ön Test					
Sesbilgisel Farkındalık Becerilerini Değerlendirme Toplam Puanı	Tam Gün	26,80	4,61	1,229	0,229
	Yarım Gün	22,95	9,29		
Yazı Farkındalığı toplam Puanı	Tam Gün	10,70	2,06	1,400	0,172
	Yarım Gün	9,40	2,54		
Öyküyü Anlama Toplam Puanı	Tam Gün	7,70	1,06	1,613	0,118
	Yarım Gün	6,90	1,37		
Görsel Eşleştirme Toplam Puanı	Tam Gün	5,00	1,49	0,825	0,416
	Yarım Gün	4,45	1,82		
Yazı yazma Öncesi Becerileri Toplam Puanı	Tam Gün	7,10	0,88	1,773	0,087
	Yarım Gün	6,20	1,47		
Son Test					
Sesbilgisel Farkındalık Becerilerini Değerlendirme Toplam Puanı	Tam Gün	41,70	4,30	0,847	0,404
	Yarım Gün	39,75	6,58		
Yazı Farkındalığı toplam Puanı	Tam Gün	13,40	1,07	2,253	0,032
	Yarım Gün	11,95	1,88		
Öyküyü Anlama Toplam Puanı	Tam Gün	8,80	0,42	2,182	0,038
	Yarım Gün	8,30	0,66		
Görsel Eşleştirme Toplam Puanı	Tam Gün	7,50	1,65	0,101	0,920
	Yarım Gün	7,45	1,05		
Yazı yazma Öncesi Becerileri Toplam Puanı	Tam Gün	7,90	0,57	1,704	0,099
	Yarım Gün	7,35	0,93		

Tablo 5'e göre ön test puanları doğrultusunda beş alt boyuttan hiçbirinde anlamlı farklılık yoktur.

Son test puanları doğrultusunda sesbilgisel farkındalık, görsel eşleştirme, yazı yazma öncesi beceriler toplam puanlarında anlamlı farklılık yokken yazı farkındalığı ve öyküyü anlama toplam puanlarında anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Tablo 6 : Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Puanlarının Okul Öncesi Eğitime Günlük Devam Etme Şekline Göre Karşılaştırılması

		Ortalama	Standart Sapma	T	P
Ön Test					
Sesbilgisel Farkındalık Becerilerini Değerlendirme Toplam Puanı	Tam Gün	25,40	4,58	3,065	0,005
	Yarım Gün	16,85	8,16		
Yazı Farkındalığı toplam Puanı	Tam Gün	10,70	1,83	2,853	0,008
	Yarım Gün	8,20	2,44		
Öyküyü Anlama Toplam Puanı	Tam Gün	8,10	0,99	3,419	0,002
	Yarım Gün	6,25	1,55		
Görsel Eşleştirme Toplam Puanı	Tam Gün	5,20	2,04	3,141	0,004
	Yarım Gün	3,00	1,69		
Yazı yazma Öncesi Becerileri Toplam Puanı	Tam Gün	6,70	1,16	2,861	0,008
	Yarım Gün	5,20	1,44		
Son Test					
Sesbilgisel Farkındalık Becerilerini Değerlendirme Toplam Puanı	Tam Gün	32,00	4,52	3,557	0,001
	Yarım Gün	22,10	8,15		
Yazı Farkındalığı toplam Puanı	Tam Gün	11,20	2,49	2,721	0,011
	Yarım Gün	8,75	2,24		
Öyküyü Anlama Toplam Puanı	Tam Gün	8,50	0,85	2,596	0,015
	Yarım Gün	7,10	1,59		
Görsel Eşleştirme Toplam Puanı	Tam Gün	6,70	1,83	4,281	0,000
	Yarım Gün	3,55	1,93		
Yazı yazma Öncesi Becerileri Toplam Puanı	Tam Gün	7,10	0,99	2,652	0,013
	Yarım Gün	5,60	1,64		

Tablo 6'ya göre sesbilgisel farkındalık, yazı farkındalığı, öyküyü anlama, görsel eşleştirme ve yazı yazma öncesi becerileri toplam puanları hem ön testte hem de son testte anlamlı farklılık göstermektedir.

Tablo 7 : Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Puanlarının Daha Önce Okul Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre Karşılaştırılması

		Ortalama	Standart Sapma	T	P
Ön Test					
Sesbilgisel Farkındalık Becerilerini Değerlendirme Toplam Puanı	Eğitim Almış	27,93	5,76	2,750	0,010
	Eğitim Almamış	20,53	8,68		
Yazı Farkındalığı toplam Puanı	Eğitim Almış	10,53	2,03	1,617	0,117
	Eğitim Almamış	9,13	2,67		
Öyküyü Anlama Toplam Puanı	Eğitim Almış	7,53	0,92	1,565	0,129
	Eğitim Almamış	6,80	1,57		
Görsel Eşleştirme Toplam Puanı	Eğitim Almış	4,93	1,44	0,959	0,346
	Eğitim Almamış	4,33	1,95		
Yazı yazma Öncesi Becerileri Toplam Puanı	Eğitim Almış	7,00	0,85	2,137	0,042
	Eğitim Almamış	6,00	1,60		
Son Test					
Sesbilgisel Farkındalık Becerilerini Değerlendirme Toplam Puanı	Eğitim Almış	42,07	3,67	1,582	0,125
	Eğitim Almamış	38,73	7,28		
Yazı Farkındalığı toplam Puanı	Eğitim Almış	13,07	1,16	2,061	0,049
	Eğitim Almamış	11,80	2,08		
Öyküyü Anlama Toplam Puanı	Eğitim Almış	8,67	0,49	1,809	0,081
	Eğitim Almamış	8,27	0,70		
Görsel Eşleştirme Toplam Puanı	Eğitim Almış	7,47	1,41	0,000	1,000
	Eğitim Almamış	7,47	1,13		
Yazı yazma Öncesi Becerileri Toplam Puanı	Eğitim Almış	7,87	0,52	2,269	0,031
	Eğitim Almamış	7,20	1,01		

Tablo 7'ye göre ön test puanlarında yazı farkındalığı, öykü anlama, görsel eşleştirme toplam puanlarında anlamlı farklılık bulunmazken sesbilgisel farkındalık ve yazı yazma öncesi becerilerinde anlamlı farklılık bulunmuştur.

Son test puanlarında sesbilgisel farkındalık, öyküyü anlama, görsel eşleştirme toplam puanlarında farklılık yokken yazı farkındalığı ve yazı yazma öncesi becerileri toplam puanlarında anlamlı farklılık bulunmuştur.

Tablo 8 :Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Puanlarının Daha Önce Okul Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre Karşılaştırılması

		Ortalama	Standart Sapma	T	P
Ön Test					
Sesbilgisel Farkındalık Becerilerini Değerlendirme Toplam Puanı	Eğitim Almış	21,65	7,70	1,525	0,139
	Eğitim Almamış	17,15	8,38		
Yazı Farkındalığı toplam Puanı	Eğitim Almış	9,82	2,32	2,067	0,048
	Eğitim Almamış	8,00	2,48		
Öyküyü Anlama Toplam Puanı	Eğitim Almış	7,47	1,42	2,519	0,018
	Eğitim Almamış	6,08	1,61		
Görsel Eşleştirme Toplam Puanı	Eğitim Almış	4,29	2,31	1,760	0,089
	Eğitim Almamış	3,00	1,47		
Yazı yazma Öncesi Becerileri Toplam Puanı	Eğitim Almış	6,29	1,16	2,719	0,011
	Eğitim Almamış	4,92	1,61		
Son Test					
Sesbilgisel Farkındalık Becerilerini Değerlendirme Toplam Puanı	Eğitim Almış	29,29	6,77	3,328	0,002
	Eğitim Almamış	20,31	8,01		
Yazı Farkındalığı toplam Puanı	Eğitim Almış	10,41	2,50	2,192	0,037
	Eğitim Almamış	8,46	2,30		
Öyküyü Anlama Toplam Puanı	Eğitim Almış	8,18	1,01	2,782	0,010
	Eğitim Almamış	6,77	1,74		
Görsel Eşleştirme Toplam Puanı	Eğitim Almış	5,76	2,19	3,616	0,001
	Eğitim Almamış	3,08	1,75		
Yazı yazma Öncesi Becerileri Toplam Puanı	Eğitim Almış	6,76	1,44	2,909	0,007
	Eğitim Almamış	5,23	1,42		

Tablo 8'e göre ön test puan ortalamalarında yazı farkındalığı, öyküyü anlama ve yazı yazma öncesi becerileri toplam puanlarında anlamlı fark vardır. Son test puanlarının tüm alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmuştur.

Tablo 9 : Deney Grubunda Yer Alan Çocukların Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Ön Test Sonuçlarının Karşılaştırılması

		Ortalama	Standart Sapma	F	P
Sesbilgisel Farkındalık Becerilerini Değerlendirme Toplam Puanı	Okur-yazar Değil	11,00		0,960	0,461
	İlkokul	21,40	12,46		
	Ortaokul	23,20	8,38		
	Lise	23,67	6,68		
	Yüksekokul	27,00	1,41		
	Üniversite	27,00	6,94		
	Toplam	24,23	8,16		
Yazı Farkındalığı toplam Puanı	Okur-yazar Değil	4,00		2,749	0,042
	İlkokul	8,80	2,17		
	Ortaokul	9,40	2,19		
	Lise	9,33	2,25		
	Yüksekokul	10,50	0,71		
	Üniversite	11,18	2,14		
	Toplam	9,83	2,44		
Öyküyü Anlama Toplam Puanı	Okur-yazar Değil	7,00		1,551	0,212
	İlkokul	6,40	1,67		
	Ortaokul	6,60	0,89		
	Lise	6,83	1,60		
	Yüksekokul	8,50	0,71		
	Üniversite	7,73	1,01		
	Toplam	7,17	1,32		
Görsel Eşleştirme Toplam Puanı	Okur-yazar Değil	1,00		1,856	0,140
	İlkokul	4,00	1,58		
	Ortaokul	4,80	1,64		
	Lise	4,17	1,83		
	Yüksekokul	6,00	1,41		
	Üniversite	5,18	1,47		
	Toplam	4,63	1,71		
Yazı yazma Öncesi Becerileri Toplam Puanı	Okur-yazar Değil	6,00		1,737	0,164
	İlkokul	5,80	1,79		
	Ortaokul	6,20	0,45		
	Lise	6,50	1,38		
	Yüksekokul	5,00	2,83		
	Üniversite	7,27	0,90		
	Toplam	6,50	1,36		

Tabloya 9'a göre anne eğitim düzeyine ön test sonuçlarından yalnızca yazı farkındalığı toplam puanına ait ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($P=0,042<0,05$). Farkın hangi gruplardan kaynaklandığını saptamak amacıyla Post Hoc testlerinden Tukey Testi yapılmış ve yüksekokul ve üniversite mezunu annelerin çocuklarının diğer gruplara göre anlamlı şekilde daha yüksek puan aldığı görülmüştür.

Okur-yazar olmayan yalnızca 1 anne olduğundan bu grup analize alınmamıştır. Diğer puan türleri için anne eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 10 : Deney Grubunda Yer Alan Çocukların Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması

		Ortalama	Standart Sapma	F	P
Sesbilgisel Farkındalık Becerilerini Değerlendirme Toplam Puanı	Okur-yazar Değil	38,00		0,719	0,616
	İlkokul	41,80	7,98		
	Ortaokul	36,40	5,68		
	Lise	40,83	3,66		
	Yüksekokul	44,50	3,54		
	Üniversite	40,82	6,48		
	Toplam	40,40	5,92		
Yazı Farkındalığı toplam Puanı	Okur-yazar Değil	11,00		1,605	0,197
	İlkokul	11,20	2,59		
	Ortaokul	12,40	1,34		
	Lise	11,83	1,72		
	Yüksekokul	14,00	2,83		
	Üniversite	13,18	1,08		
	Toplam	12,43	1,77		
Öyküyü Anlama Toplam Puanı	Okur-yazar Değil	9,00		1,937	0,125
	İlkokul	8,00	0,71		
	Ortaokul	8,40	0,55		
	Lise	8,17	0,75		
	Yüksekokul	8,50	0,71		
	Üniversite	8,82	0,40		
	Toplam	8,47	0,63		
Görsel Eşleştirme Toplam Puanı	Okur-yazar Değil	8,00		0,318	0,898
	İlkokul	7,80	0,45		
	Ortaokul	7,80	1,10		
	Lise	7,00	1,10		
	Yüksekokul	7,50	0,71		
	Üniversite	7,36	1,75		
	Toplam	7,47	1,25		
Yazı yazma Öncesi Becerileri Toplam Puanı	Okur-yazar Değil	8,00		1,246	0,319
	İlkokul	7,20	1,30		
	Ortaokul	7,00	1,00		
	Lise	7,33	0,82		
	Yüksekokul	8,00	0,00		
	Üniversite	7,91	0,54		
	Toplam	7,53	0,86		

Tablo 10'a göre deney grubu son test toplam puanlarında anne eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 11 : Kontrol Grubunda Yer Alan Çocukların Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Ön Test Sonuçlarının Karşılaştırılması

		Ortalama	Standart Sapma	F	P
Sesbilgisel Farkındalık Becerilerini Değerlendirme Toplam Puanı	İlkokul	16,33	7,95	0,965	0,444
	Ortaokul	19,00	10,30		
	Lise	19,67	9,48		
	Yüksekokul	18,00	8,49		
	Üniversite	23,78	6,48		
	Toplam	19,70	8,18		
Yazı Farkındalığı toplam Puanı	İlkokul	8,11	1,76	3,100	0,033
	Ortaokul	8,75	2,75		
	Lise	10,00	2,10		
	Yüksekokul	5,00	2,83		
	Üniversite	10,33	2,40		
	Toplam	9,03	2,53		
Öyküyü Anlama Toplam Puanı	İlkokul	5,78	1,30	3,071	0,035
	Ortaokul	6,00	2,16		
	Lise	7,50	1,38		
	Yüksekokul	7,00	1,41		
	Üniversite	7,89	1,27		
	Toplam	6,87	1,63		
Görsel Eşleştirme Toplam Puanı	İlkokul	2,89	1,62	1,301	0,297
	Ortaokul	3,25	1,26		
	Lise	3,33	1,86		
	Yüksekokul	5,00	1,41		
	Üniversite	4,78	2,68		
	Toplam	3,73	2,07		
Yazı yazma Öncesi Becerileri Toplam Puanı	İlkokul	5,22	1,48	2,240	0,093
	Ortaokul	4,75	1,71		
	Lise	6,00	1,10		
	Yüksekokul	4,50	2,12		
	Üniversite	6,67	1,22		
	Toplam	5,70	1,51		

Tablo 11'e göre anne eğitim düzeyine göre ön test sonuçlarından yazı farkındalığı toplam puanına ait ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($P=0,033<0,05$). Farkın hangi gruplardan kaynaklandığını saptamak amacıyla Post Hoc testlerinden Tukey Testi yapılmış ve yalnızca yüksekokul mezunu annelerin çocuklarının diğer gruplardan farkı anlamlı bulunmuştur. Öyküyü anlama toplam puan ortalamaları arasındaki fark da anlamlıdır ($P=0,035<0,05$). Tukey testine göre burada fark yaratan gruplar ilkökul ve ortaokul mezunlarıdır. Bu gruplarda yer alan annelerin çocukları daha düşük puana sahiptir.

Diğer puan türleri için anne eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 12 : Kontrol Grubunda Yer Alan Çocukların Annelerinin Eğitim Düzeyine Göre Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması

		Ortalama	Standart Sapma	F	P
Sesbilgisel Farkındalık Becerilerini Değerlendirme Toplam Puanı	İlkokul	18,33	8,96	5,043	0,004
	Ortaokul	21,25	7,80		
	Lise	29,17	5,19		
	Yüksekokul	27,00	4,24		
	Üniversite	31,44	4,80		
	Toplam	25,40	8,51		
Yazı Farkındalığı toplam Puanı	İlkokul	8,44	2,30	3,098	0,034
	Ortaokul	8,50	2,65		
	Lise	10,67	1,97		
	Yüksekokul	6,50	0,71		
	Üniversite	11,11	2,37		
	Toplam	9,57	2,57		
Öyküyü Anlama Toplam Puanı	İlkokul	6,44	1,13	3,768	0,016
	Ortaokul	6,75	2,63		
	Lise	8,17	0,98		
	Yüksekokul	8,00	1,41		
	Üniversite	8,56	0,73		
	Toplam	7,57	1,52		
Görsel Eşleştirme Toplam Puanı	İlkokul	3,33	1,73	2,376	0,079
	Ortaokul	3,25	2,22		
	Lise	4,83	2,48		
	Yüksekokul	5,00	4,24		
	Üniversite	6,22	2,05		
	Toplam	4,60	2,40		
Yazı yazma Öncesi Becerileri Toplam Puanı	İlkokul	5,22	1,72	4,925	0,005
	Ortaokul	5,00	1,15		
	Lise	7,17	1,33		
	Yüksekokul	4,50	0,71		
	Üniversite	7,11	0,78		
	Toplam	6,10	1,60		

Tablo 12'ye göre kontrol grubu son test sesbilgisel farkındalık becerileri toplam puan ortalamaları arasında anne eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmuştur ($P=0,004<0,05$). Tukey testi sonucunda ilkokul mezunu annelerin çocukları ile diğer tüm gruplardaki çocukların arasında anlamlı fark vardır. İlkokul mezunu annelerin çocukları daha düşük puan almıştır. En yüksek ortalama üniversite mezunu annelerin çocuklarına aittir.

Kontrol grubu son test yazı farkındalığı toplam puan ortalamaları arasında anne eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmuştur ($P=0,034<0,05$). Tukey testi sonucunda lise ve üniversite mezunu annelerin çocukları arasında anlamlı fark olmayıp bu iki grupta yer alan çocukların diğer gruplardan anlamlı şekilde daha yüksek ortalama puana sahip olduğu görülmüştür.

Kontrol grubu öyküyü anlama son test toplam puan ortalamaları arasında anne eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmuştur ($P=0,016<0,05$). Tukey testi sonucunda ilkokul ve ortaokul mezunu annelerin çocukları ile diğer tüm gruplardaki çocukların arasında anlamlı fark vardır. İlkokul ve ortaokul mezunu annelerin çocukları daha düşük puan almıştır. En yüksek ortalama üniversite mezunu annelerin çocuklarına aittir.

Kontrol grubu yazı yazma öncesi beceriler son test toplam puan ortalamaları arasında anne eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmuştur ($P=0,005<0,05$). Tukey testi sonucunda lise ve üniversite mezunu annelerin çocukları ile diğer tüm gruplardaki çocukların arasında anlamlı fark vardır. En yüksek ortalama lise ve üniversite mezunu annelerin çocuklarına aittir.

Tablo 13 : Deney Grubunda Yer Alan Çocukların Babalarının Eğitim Düzeyine Göre Ön Test Sonuçlarının Karşılaştırılması

		Ortalama	Standart Sapma	F	P
Sesbilgisel Farkındalık Becerilerini Değerlendirme Toplam Puanı	İlkokul	23,20	7,60	0,270	0,894
	Ortaokul	22,00	8,29		
	Lise	23,64	11,09		
	Yüksekokul	24,50	4,95		
	Üniversite	26,75	4,77		
	Toplam	24,23	8,16		
Yazı Farkındalığı toplam Puanı	İlkokul	8,20	3,03	0,808	0,532
	Ortaokul	10,25	2,50		
	Lise	10,09	2,39		
	Yüksekokul	9,00	2,83		
	Üniversite	10,50	2,14		
	Toplam	9,83	2,44		
Öyküyü Anlama Toplam Puanı	İlkokul	6,20	1,92	2,241	0,093
	Ortaokul	6,75	0,50		
	Lise	7,00	1,10		
	Yüksekokul	8,50	0,71		
	Üniversite	7,88	1,13		
	Toplam	7,17	1,32		
Görsel Eşleştirme Toplam Puanı	İlkokul	3,80	2,28	1,218	0,328
	Ortaokul	4,75	1,89		
	Lise	4,27	1,42		
	Yüksekokul	6,50	0,71		
	Üniversite	5,13	1,64		
	Toplam	4,63	1,71		
Yazı yazma Öncesi Becerileri Toplam Puanı	İlkokul	6,40	0,55	1,654	0,192
	Ortaokul	6,50	1,91		
	Lise	6,45	1,37		
	Yüksekokul	4,50	2,12		
	Üniversite	7,13	0,99		
	Toplam	6,50	1,36		

Tablo 13'e göre deney grubu ön test toplam puanlarında baba eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 14 : Deney Grubunda Yer Alan Çocukların Babalarının Eğitim Düzeyine Göre Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması

		Ortalama	Standart Sapma	F	P
Sesbilgisel Farkındalık Becerilerini Değerlendirme Toplam Puanı	İlkokul	42,20	6,14	0,777	0,551
	Ortaokul	36,75	7,89		
	Lise	39,36	6,09		
	Yüksekokul	43,00	5,66		
	Üniversite	41,88	4,82		
	Toplam	40,40	5,92		
Yazı Farkındalığı toplam Puanı	İlkokul	11,40	0,55	1,869	0,147
	Ortaokul	13,00	0,82		
	Lise	11,82	2,23		
	Yüksekokul	14,00	2,83		
	Üniversite	13,25	1,16		
	Toplam	12,43	1,77		
Öyküyü Anlama Toplam Puanı	İlkokul	8,40	0,89	2,430	0,074
	Ortaokul	8,00	0,00		
	Lise	8,27	0,65		
	Yüksekokul	9,00	0,00		
	Üniversite	8,88	0,35		
	Toplam	8,47	0,63		
Görsel Eşleştirme Toplam Puanı	İlkokul	7,40	0,89	0,475	0,754
	Ortaokul	7,00	1,83		
	Lise	7,27	1,10		
	Yüksekokul	8,00	0,00		
	Üniversite	7,88	1,55		
	Toplam	7,47	1,25		
Yazı yazma Öncesi Becerileri Toplam Puanı	İlkokul	7,80	0,45	0,882	0,489
	Ortaokul	7,50	1,00		
	Lise	7,18	1,08		
	Yüksekokul	7,50	0,71		
	Üniversite	7,88	0,64		
	Toplam	7,53	0,86		

Tablo 14'e göre deney grubu son test toplam puanlarında baba eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 15 : Kontrol Grubunda Yer Alan Çocukların Babalarının Eğitim Düzeyine Göre Ön Test Sonuçlarının Karşılaştırılması

		Ortalama	Standart Sapma	F	P
Sesbilgisel Farkındalık Becerilerini Değerlendirme Toplam Puanı	İlkokul	19,00	10,55	0,585	0,676
	Ortaokul	19,50	9,68		
	Lise	18,54	8,50		
	Yüksekokul	12,00			
	Üniversite	23,00	6,46		
	Toplam	19,70	8,18		
Yazı Farkındalığı toplam Puanı	İlkokul	8,25	1,71	2,262	0,091
	Ortaokul	7,25	1,89		
	Lise	9,23	2,83		
	Yüksekokul	5,00			
	Üniversite	10,50	1,69		
	Toplam	9,03	2,53		
Öyküyü Anlama Toplam Puanı	İlkokul	6,25	1,50	1,687	0,184
	Ortaokul	5,75	2,22		
	Lise	7,00	1,53		
	Yüksekokul	5,00			
	Üniversite	7,75	1,28		
	Toplam	6,87	1,63		
Görsel Eşleştirme Toplam Puanı	İlkokul	2,75	1,89	1,861	0,149
	Ortaokul	3,75	0,96		
	Lise	3,62	1,66		
	Yüksekokul	0,00			
	Üniversite	4,88	2,64		
	Toplam	3,73	2,07		
Yazı yazma Öncesi Becerileri Toplam Puanı	İlkokul	5,25	2,22	0,541	0,707
	Ortaokul	5,00	1,41		
	Lise	5,69	1,44		
	Yüksekokul	6,00			
	Üniversite	6,25	1,49		
	Toplam	5,70	1,51		

Tablo 15'e göre kontrol grubu ön test toplam puanlarında baba eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 16 : Kontrol Grubunda Yer Alan Çocukların Babalarının Eğitim Düzeyine Göre Son Test Puanlarının Karşılaştırılması

		Ortalama	Standart Sapma	F	P
Sesbilgisel Farkındalık Becerilerini Değerlendirme Toplam Puanı	İlkokul	21,50	9,26	1,960	0,132
	Ortaokul	18,25	9,54		
	Lise	25,31	8,75		
	Yüksekokul	28,00			
	Üniversite	30,75	4,62		
	Toplam	25,40	8,51		
Yazı Farkındalığı toplam Puanı	İlkokul	8,75	2,63	1,251	0,315
	Ortaokul	8,25	2,63		
	Lise	9,38	2,47		
	Yüksekokul	8,00			
	Üniversite	11,13	2,53		
	Toplam	9,57	2,57		
Öyküyü Anlama Toplam Puanı	İlkokul	7,00	1,41	1,854	0,150
	Ortaokul	6,50	1,29		
	Lise	7,38	1,76		
	Yüksekokul	8,00			
	Üniversite	8,63	0,74		
	Toplam	7,57	1,52		
Görsel Eşleştirme Toplam Puanı	İlkokul	2,75	1,71	1,969	0,130
	Ortaokul	3,25	1,50		
	Lise	4,69	2,56		
	Yüksekokul	4,00			
	Üniversite	6,13	2,17		
	Toplam	4,60	2,40		
Yazı yazma Öncesi Becerileri Toplam Puanı	İlkokul	6,00	1,41	1,435	0,252
	Ortaokul	4,75	1,50		
	Lise	6,00	1,83		
	Yüksekokul	6,00			
	Üniversite	7,00	1,07		
	Toplam	6,10	1,60		

Tablo 16'ya göre kontrol grubu son test toplam puanlarında baba eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmamıştır.

4.2. Erken Okuryazarlık Becerileri Değerlendirme Aracına İlişkin Bulgular

Tablo 17 : Deney ve Kontrol Grubunun EOBD'A'na Göre Ön Test Puanlarının Karşılaştırılması

	Grup	n	Ortalama	Standart Sapma	t	P
Sesbilgisel Farkındalık Becerilerini Değerlendirme Toplam Puanı	Deney	30	24,23	8,16	2,149	0,036
	Kontrol	30	19,70	8,17		
Yazı Farkındalığı Toplam Puanı	Deney	30	9,83	2,43	1,249	0,217
	Kontrol	30	9,03	2,52		
Öyküyü Anlama Toplam Puanı	Deney	30	7,16	1,31	0,783	0,437
	Kontrol	30	6,86	1,63		
Görsel Eşleştirme Toplam Puanı	Deney	30	4,63	1,71	1,837	0,071
	Kontrol	30	3,73	2,06		
Yazı Yazma Öncesi Becerileri Toplam Puanı	Deney	30	6,50	1,35	2,156	0,035
	Kontrol	30	5,70	1,51		

Deney ve kontrol grubunun ön test sonuçları karşılaştırılarak tabloda yer alan sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre deney ve kontrol grubunun sesbilgisel farkındalık becerileri değerlendirme toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=2,149$ ve $p=0,036<0,05$). Deney grubunun sesbilgisel farkındalık değerlendirme toplam puan ortalaması (24,23), kontrol grubunun ortalamasından (19,70) yüksektir. Deney ve kontrol grubunun yazı farkındalığı toplam puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=1,249$ ve $p=0,217>0,05$). Deney ve kontrol grubunun öyküyü anlama toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($t=0,783$ ve $p=0,437>0,05$). Deney ve kontrol grubunun görselleştirme toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($t=1,837$ ve $p=0,071>0,05$). Deney ve kontrol grubunun yazı yazma öncesi becerileri toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=2,156$ ve $p=0,035<0,05$). Deney grubunun ortalama puanı (6,50), kontrol grubunun ortalama puanından (5,70) yüksektir.

Tablo 18 : Deney Grubunun EOBD'A'na Göre Ön Test-Son Test Puanlarının Karşılaştırılması

	Ortalama	n	Standart Sapma	t	P
Sesbilgisel Farkındalık Becerilerini Değerlendirme Toplam Puanı (Ön test)	24,23	30	8,16	-14,757	0,000
Sesbilgisel Farkındalık Becerilerini Değerlendirme Toplam Puanı (Son test)	40,40	30	5,91		
Yazı Farkındalığı toplam Puanı (Ön test)	9,83	30	2,43	-6,595	0,000
Yazı Farkındalığı toplam Puanı (Son test)	12,43	30	1,77		
Öyküyü Anlama Toplam Puanı (Ön test)	7,16	30	1,31	-6,547	0,000
Öyküyü Anlama Toplam Puanı (Son test)	8,46	30	0,62		
Görsel Eşleştirme Toplam Puanı (Ön test)	4,63	30	1,71	-7,891	0,000
Görsel Eşleştirme Toplam Puanı (Son test)	7,46	30	1,25		
Yazı yazma Öncesi Becerileri Toplam Puanı (Ön test)	6,50	30	1,35	-4,650	0,000
Yazı yazma Öncesi Becerileri Toplam Puanı (Son test)	7,53	30	0,86		

Deney grubunun ön test ve son test sonuçları karşılaştırılarak yukarıdaki tablo elde edilmiştir. Deney grubunun ön test toplam puanı ile son test toplam puanı arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($t=-14,757$ ve $p=0,000<0,05$). Ön test toplam puan ortalaması 24,23 iken uygulama sonrası son test toplam puan ortalaması 40,40'a yükselmiştir.

Yazı farkındalığı ön test toplam puanı ile son test toplam puanı arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($t=-6,595$ ve $p=0,000<0,05$). Yazı farkındalığı ön test toplam puan ortalaması 9,83 iken uygulama sonrası son test puan ortalaması 12,43'e

yükselmiştir. Öyküyü anlama ön test toplam puanı ile son test toplam puanı arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($t=-6,547$ ve $p=0,000<0,05$). Öyküyü anlama ön test toplam puan ortalaması 7,16 iken uygulama sonrası bu değer 8,46'ya yükselmiştir. Görselleştirme ön test toplam puanı ile son test toplam puanı arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($t=-7,891$ ve $p=0,000<0,05$). Görselleştirme ön test toplam puan ortalaması 4,63 iken uygulama sonrası bu değer 7,46'ya yükselmiştir. Yazı yazma öncesi beceriler ön test toplam puanı ile son test toplam puanı arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($t=-4,650$ ve $p=0,000<0,05$). Yazı yazma öncesi beceriler ön test toplam puan ortalaması 6,50 iken uygulama sonrası bu değer 7,53'e yükselmiştir.

Tablo 19 : Kontrol Grubunun EOBDA'na Göre Ön Test-Son Test Puanlarının Karşılaştırılması

	Ortalama	n	Standart Sapma	t	P
Sesbilgisel Farkındalık Becerilerini Değerlendirme Toplam Puanı (Ön test)	19,70	30	8,17	-5,414	0,000
Sesbilgisel Farkındalık Becerilerini Değerlendirme Toplam Puanı (Son test)	25,40	30	8,50		
Yazı Farkındalığı toplam Puanı (Ön test)	9,03	30	2,52	-1,416	0,168
Yazı Farkındalığı toplam Puanı (Son test)	9,56	30	2,56		
Öyküyü Anlama Toplam Puanı (Ön test)	6,86	30	1,63	-3,336	0,002
Öyküyü Anlama Toplam Puanı (Son test)	7,56	30	1,52		
Görsel Eşleştirme Toplam Puanı (Ön test)	3,73	30	2,06	-2,443	0,021
Görsel Eşleştirme Toplam Puanı (Son test)	4,60	30	2,40		
Yazı yazma Öncesi Becerileri Toplam Puanı (Ön test)	5,70	30	1,51	-1,682	0,103
Yazı yazma Öncesi Becerileri Toplam Puanı (Son test)	6,10	30	1,60		

Kontrol grubunun ön test ve son test sonuçlarına göre karşılaştırılarak yukarıdaki tablo elde edilmiştir. Deney grubunun ön test toplam puanı ile son test sesbilgisel farkındalık becerileri toplam puanı arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($t=-5,414$ ve $p=0,000<0,05$). Ön test toplam puan ortalaması 19,70 iken son test toplam puan ortalaması 25,40'tır.

Yazı farkındalığı ön test toplam puanı ile son test toplam puanı arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-1,416$ ve $p=0,168>0,05$). Öyküyü anlama

ön test toplam puanı ile son test toplam puanı arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($t=-3,336$ ve $p=0,002<0,05$). Öyküyü anlama ön test toplam puan ortalaması 6,86 iken son test puanı 7,56'dır. Görselleştirme ön test toplam puanı ile son test toplam puanı arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($t=-2,443$ ve $p=0,021<0,05$). Görselleştirme ön test toplam puan ortalaması 3,73 iken son test ortalaması 4,60'tır. Yazı yazma öncesi beceriler ön test toplam puanı ile son test toplam puanı arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-1,682$ ve $p=0,103>0,05$).

Kontrol grubunda ön test ve son test puanları arasındaki farklarda bir kısmı anlamsız, anlamlı olanlar için de ön testten son teste puanların yükselişi deney grubundaki kadar fazla değildir.

Tablo 20 : Deney ve Kontrol Grubunun EOBD'A'na Göre Son Test Puanlarının Karşılaştırılması

	Grup	n	Ortalama	Standart Sapma	t	P
Sesbilgisel Farkındalık Becerilerini Değerlendirme Toplam Puanı	Deney	30	40,40	5,91	7,928	0,000
	Kontrol	30	25,40	8,50		
Yazı Farkındalığı Toplam Puanı	Deney	30	12,43	1,77	5,029	0,000
	Kontrol	30	9,56	2,56		
Öyküyü Anlama Toplam Puanı	Deney	30	8,46	0,62	2,990	0,004
	Kontrol	30	7,56	1,52		
Görsel Eşleştirme Toplam Puanı	Deney	30	7,46	1,25	5,798	0,000
	Kontrol	30	4,60	2,40		
Yazı Yazma Öncesi Becerileri Toplam Puanı	Deney	30	7,53	0,86	4,311	0,000
	Kontrol	30	6,10	1,60		

Deney ve kontrol grubu son test sonuçları karşılaştırılarak yukarıdaki tabloda yer alan sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre deney ve kontrol grubunun sesbilgisel farkındalık becerileri toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=7,928$ ve $p=0,000<0,05$).

Deney grubunun sesbilgisel farkındalık becerileri değerlendirme toplam puan ortalaması (40,40), kontrol grubunun ortalamasından (25,40) çok yüksektir. Deney ve kontrol grubunun yazı farkındalığı toplam puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=5,029$ ve $p=0,000<0,05$). Deney grubunun yazı farkındalığı toplam puan ortalaması (12,43), kontrol grubunun ortalamasından (9,56) yüksektir.

Deney ve kontrol grubunun öyküyü anlama toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=2,990$ ve $p=0,004<0,05$). Deney grubunun ortalaması (8,46), kontrol grubunun ortalamasından (7,56) yüksektir. Deney ve kontrol grubunun görsel eşleştirme toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($t=5,798$ ve $p=0,000<0,05$). Deney grubunun ortalaması (7,46), kontrol grubunun ortalamasından (4,60) çok yüksektir.

Deney ve kontrol grubunun yazı yazma öncesi becerileri toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=4,311$ ve $p=0,000<0,05$). Deney grubunun ortalama puanı (7,53), kontrol grubunun ortalama puanından (6,10) oldukça yüksektir.

Sonuç olarak, deney grubuna gerçekleştirilen uygulama tüm boyutlar için puan ortalamalarını yükseltmiştir. Bu da verilen akıl ve zeka oyunlarının çocukların erken okuryazarlık becerilerini geliştirmede önemli olduğunu göstermektedir.

5.TARTIŞMA

Yapılan araştırmada akıl ve zeka oyunlarının 60-72 aylık çocukların erken okuryazarlık becerilerine etkisi incelenmiştir. Bu amaçla 3 farklı okuldan, her bir okulda deney grubunda 10, kontrol grubunda 10 çocuk olmak üzere toplamda 30 deney 30 kontrol grubu toplamda 60 çocuk ile çalışma gerçekteştirilmiştir. Deney grubunda yer alan 30 çocuğa 16 ders (40 dakika) akıl ve zeka oyunları eğitimi uygulanmıştır. Kontrol grubuna hiçbir uygulama yapılmamıştır. Deney ve kontrol grubundaki çocuklara EOBDA ile ön test-son test uygulanılarak veriler elde edilmiştir. Bu bölümde, araştırmanın bulgularının alan yazınla karşılaştırılması doğrultusunda tartışmaya yer verilmiştir.

H1. Örneklemede yer alan çocukların erken okuryazarlık becerileri okul öncesi eğitime devam etme şekline göre farklılık gösterir.

Deney grubunda yer alan çocukların EOBDA puanları okul öncesi eğitime günlük devam etme şekline göre incelendiğinde;

Ön test puanlarında, beş alt boyuttan hiçbirinde anlamlı farklılık bulunmamışken son test puanlarında yazı farkındalığı ve öyküyü anlama toplam puanlarında anlamlı farklılık bulunmuştur. Dolayısıyla eğitimin başlangıcında eğitim alma süresi(tam gün ya da yarım gün) istatistiksel açıdan farklılık göstermezken ilerleyen süreçte çocuğun daha uzun süre eğitim öğretim ortamında olması ve hazırlanmış çevre uyaranlara maruz kalması bazı kazanımlar açısından olumlu sonuç gösterdiği düşünölmektedir.

Kontrol grubunda yer alan çocukların EOBDA puanlarının okul öncesi eğitime günlük devam etme şekline göre incelendiğinde;

Ön test ve son testte beş alt boyutta da anlamlı farklılık bulunmaktadır.

H2. Örneklemede yer alan çocukların erken okuryazarlık becerileri daha önce okul öncesi eğitim alma durumlarına göre farklılık gösterir.

Deney grubunda yer alan çocukların EOBDA puanları daha önce okul öncesi eğitim alma durumuna göre incelendiğinde;

Ön test puanlarında yazı farkındalığı, öykü anlama, görsel eşleştirme toplam puanlarında anlamlı farklılık bulunmazken sesbilgisel farkındalık ve yazı yazma öncesi becerilerinde anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Son test puanlarında sesbilgisel farkındalık, öyküyü anlama, görsel eşleştirme toplam puanlarında farklılık yokken yazı farkındalığı ve yazı yazma öncesi becerileri toplam puanlarında anlamlı farklılık bulunmaktadır. Çocuğun daha önce okulöncesi eğitim alması; bazı bilgi, beceri ve kazanımların geliştirilmesinde çocuk için bir hazırbulunuşluk sağladığı düşünülmektedir.

Özbay'ın (2019) köy ve kentte ana sınıfına devam eden 86 (43 köy, 43 kent) çocuğun erken okuryazarlık becerilerinin değerlendirildiği araştırma da köyde ana sınıfına devam eden çocukların yazı yazma öncesi becerileri, kentteki çocukların ise öyküyü anlama becerileri daha yüksektir. Köy ve kentteki çocuklar için en düşük ortalamaya sahip erken okuryazarlık becerisi sesbilgisel farkındalıktır. Kentte ana sınıfına devam eden çocukların EOBDA'ndan alınan toplam puan ortalaması ile sesbilgisel farkındalık, yazı farkındalığı, öyküyü anlama, görselleri eşleştirme, yazı yazma öncesi becerileri alt test puan ortalamaları köyde ana sınıfına devam eden çocukların puan ortalamalarından daha yüksektir.

Kontrol grubunda yer alan çocukların EOBDA puanlarının daha önce okul öncesi eğitim alma durumu incelendiğinde;

Ön test sesbilgisel farkındalık ve görsel eşleştirme toplam puanlarında anlamlı farklılık yokken yazı farkındalığı, öyküyü anlama, yazı yazma öncesi becerileri toplam puanlarında anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Son test de beş alt boyutta da anlamlı fark bulunmaktadır. Ön test sonuçlarına göre bazı alt boyutlarda çocuğun daha önceki eğitim yaşantısından etkilendiği görülmektedir. Son testte hiçbir anlamlı farkın olmaması, bu gruba herhangi bir eğitim ya da müdahale programının uygulanmadan EOBDA'nın tekrar kullanılarak çocuğun bu ölçüğe tecrübe kazanması ile ilgili olduğu düşünülmektedir.

Gök'ün (2013) 103 anasınıfında yaptığı pilot çalışması sonucunda elde ettiği verilerle erken okuryazarlık çevresinin değerlendirilmesi ve sınıf ortamının çocukların erken okuryazarlık davranışlarına etkisini incelemiştir. Sonuç olarak sınıf ortamının okuryazarlık materyalleri ve öğretmen desteğiyle zenginleştirilmesi, çocukların erken okuryazarlık davranışlarının sıklığını artırdığına ulaşılmıştır.

Yalman'ın (2020) 12 deney,12 kontrol toplam 24 çocuk (4-5 yaş) ile Kitapların Eğlenceli Dünyası eğitim programını uygulayarak çocukların erken okuryazarlık becerilerine etkisini incelediği araştırmada da anlamlı farklılık bulmuştur.

H3. Örnekleme yer alan çocukların erken okuryazarlık becerileri annenin eğitim düzeyine göre farklılık gösterir.

Deney grubunda yer alan çocukların EOBDA puanları anne eğitim düzeyine göre incelendiğinde;

Ön test sonuçlarından yalnızca yazı farkındalığı toplam puanına ait ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Yüksekokul ve üniversite mezunu annelerin çocuklarının diğer gruplara göre anlamlı şekilde daha yüksek puan aldığı görülmektedir. Bu sonucun nedeni, Türk toplumunun genel olarak aile yapısına bakıldığında çocuğun bakımı, eğitimi ve temel ihtiyaçlarının karşılanması sadece annenin sorumluluğu olarak görülmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Son test toplam puanlarında anlamlı fark bulunmamaktadır. Çocuğunun okulöncesi eğitime başlaması ile birlikte annenin iş hayatına dönüşü ve bu süreçte kadının sorumlulukları (evin ihtiyaçları, iş yerindeki görevi, çocuğun bakımı, eğitimi vb.) üzerindeki enerjinin paylaşılmasından; çocuğun bilgi ve eğitim anlamında okuldan daha fazla beslenmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Kontrol grubunda yer alan çocukların EOBDA puanları anne eğitim düzeyine göre incelendiğinde;

Ön testte yazı farkındalığı toplam puanına ait ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Sadece yüksekokul mezunu annelerin çocuklarının diğer gruplardan farkı anlamlı bulunmuştur. Öyküyü anlama toplam puan ortalamaları arasındaki fark da anlamlıdır. Fark yaratan gruplar ilkökul ve ortaokul mezunlarıdır. Bu gruplarda yer alan annelerin çocukları daha düşük puana sahiptir.

Son testte sesbilgisel farkındalık becerileri toplam puan ortalamaları arasında anne eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmuştur. İlkokul mezunu annelerin çocukları ile diğer tüm gruplardaki çocukların arasında anlamlı fark vardır. İlkokul mezunu annelerin çocukları daha düşük puan almıştır. En yüksek ortalama üniversite mezunu annelerin çocuklarına aittir.

Yazı farkındalığı son test toplam puan ortalamaları arasında anne eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmuştur. Lise ve üniversite mezunu annelerin çocukları arasında anlamlı fark olmayıp bu iki grupta yer alan çocukların diğer gruplardan anlamlı şekilde daha yüksek ortalama puana sahip olduğu görülmüştür.

Öyküyü anlama son test toplam puan ortalamaları arasında anne eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmuştur. İlkokul ve ortaokul mezunu annelerin çocukları ile diğer tüm gruplardaki çocukların arasında anlamlı fark vardır. İlkokul ve ortaokul mezunu annelerin çocukları daha düşük puan almıştır. En yüksek ortalama üniversite mezunu annelerin çocuklarına aittir.

Yazı yazma öncesi beceriler son test toplam puan ortalamaları arasında anne eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmuştur. Lise ve üniversite mezunu annelerin çocukları ile diğer tüm gruplardaki çocukların arasında anlamlı fark vardır. En yüksek ortalama lise ve üniversite mezunu annelerin çocuklarına aittir.

Uluğ'un (2018) okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 31 çocuğun ve etmeyen 36 çocuğun (12-36 aylık) ailesi ile çocukların ev erken okuryazarlık ortam özelliklerinin incelediği araştırma sonucuna göre okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların evlerinde çocuk kitabı ve kitap okuma alanı bulunma durumu; kitaplara, boya ve kalemlere yetişkin yardımı olmadan ulaşabilme durumu; devam etmeyen çocuklara kıyasla anlamlı düzeyde daha fazladır. Ayrıca okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklara gitmeyen çocuklara kıyasla daha fazla kitap okunmakta, daha çok konuşulmakta ve daha çok dil etkinlikleri yapıldığı bulunmuştur. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek puanları yüksek olan ebeveynlerin evde çocuk kitabı ve kitap okuma alanı bulundurma oranı, çocuklarının kitaplara, kâğıtlara, boya ve kalemlere kolayca erişebilme oranı anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Biltekin'in (2019) 60-72 aylık çocukların erken okuryazarlık becerileri ve annelerin kelime bilgi düzeyleri ile annelerin erken okuryazarlığa ilişkin uygulamalarının incelediği araştırmasında, annenin kendi kendine kitap okuma sıklığına göre çocukların Erken Okuryazarlık Testi (EROT) puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Annelerin yaptıkları etkinliklere göre anlamlı bir farklılık vardır. Annelerin anne kelime bilgisi ile çocuklar erken okuryazarlık testi puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Harmandar'ın (2019) 640 ebeveyn ile yaptığı çalışmada, okulöncesi dönemde ailelerin erken okuryazarlığa ilişkin farkındalıkları ve dil destek çalışmalarına yönelik tercihlerini incelemiştir. Sonuç olarak çocuğun cinsiyeti, okul türü, ebeveynlerin eğitim durumu gibi demografik özelliklere göre bu deneyimlerde istatistiksel açıdan anlamlı farklar bulunmuştur. Çocuklarının dil becerilerinin desteklenmesinde ailelerin okuldan beklentilerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Dil destek çalışmalarına yönelik tercihlerde sosyoekonomik katman, kardeş sayısı gibi değişkenlere göre fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çocuğun ev ortamında anne ile kurduğu ilişki, çocuğu her anlamda etkilediği dolayısıyla annenin almış olduğu eğitim çocuğuyla geçireceği zamanın kalitesi açısından önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda ön test ve son test sonuçları karşılaştırıldığında anne eğitim düzeyinin, çocuğun aldığı eğitime de destek sağladığı görülmektedir.

H4. Örnekleme yer alan çocukların erken okuryazarlık becerileri babanın eğitim düzeyine göre farklılık gösterir.

Deney grubuna ait ön test ve son test toplam puanlarında babanın eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmamaktadır. Bu da çocuğun bakımı, gelişimi, eğitimi gibi konularda babaların sorumluluğu olmadığı düşünce anlayışının bir sonucu olarak gösterilebilmektedir.

Kontrol grubuna ait ön test ve son test toplam puanlarında babanın eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunmamıştır. Çocuğun gelişimi ve eğitiminde babanın bir etkisi olmadığı görülmektedir. Bu sonuca toplumsal cinsiyet rolleri doğrultusunda ulaşıldığı düşünülmektedir.

Enerem'in (2018) 60-72 aylık çocuklarda erken okuryazarlık becerilerini çeşitli değişkenler açısından incelediği araştırmasına göre; erken okuryazarlık becerileri ile annenin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunamazken babaların eğitim düzeyi ile arasında anlamlı fark görülmektedir.

Alan yazında baba eğitim düzeyinin erken okuryazarlık becerilerini etkilediği sonucuna ulaşılrken bu çalışmada negatif yönlü ilişki bulunmuştur. Beşeri faktörlerin etken olduğu çalışmalarda sonuçların genellenmesi mümkün olmamakta çünkü süreci doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen birçok faktör (il, çevre, aile tipi, okuma alışkanlıkları, meslekler gibi) söz konusu olabilir. Genel olarak çocuklarla annelerin daha fazla vakit geçirmesi ve eğitimi ile ilgilenmesi bu sonucun ortaya çıkmasına neden olduğu düşünülmektedir.

H5. Kontrol grubunda yer alan çocukların erken okuryazarlık becerileri ön test ve son test puanları arasında anlamlı fark yoktur.

Araştırmada, kontrol grubunda yer alan çocukların EOBDA'nın alt boyutları olan sesbilgisel farkındalık becerilerinin değerlendirilmesi toplam puanı, öyküyü anlama ve görselleri eşleştirme toplam puanı analizleri sonucunda ön test-son test puanları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Yazı farkındalığı toplam puanı ve yazı yazma öncesi becerileri toplam puanı alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Son test puanlarının ön test puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre, akıl ve zeka oyunları eğitimi verilmeyen kontrol grubundaki çocukların da erken okuryazarlık becerilerinde artış söz konusudur.

Bu gruba akıl ve zeka oyunları eğitimi verilmemesine rağmen erken okuryazarlık becerilerinde artış görülmesi çocukların gelişim süreçlerinin devam etmesi ve MEB müfredatına uygun olarak "Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü 36-72 Aylık çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı'nda yer alan kazanım ve göstergeleri içinde erken okuryazarlık becerilerinin kazanılması ve

geliştirilmesi amacıyla uygulanan kazanım ve göstergelerin olması ile ilişkilendirilebilir.

Gencer'in (2019) okul öncesine devam eden 155 çocuğun erken okuryazarlık becerileri ile benlik algılarının bazı değişkenlere göre incelendiği araştırma sonucuna göre çocukların erken okuryazarlık becerilerinin, çocukların yaşına, anne-baba öğrenim durumuna ve çocukların okul öncesine devam etme süresine göre anlamlı bir farklılık vardır. Çocukların erken okuryazarlık becerilerin de cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ses bilgisel farkındalık becerileri, yazı farkındalığı, öyküyü anlama düzeyleri, görselleri eşleştirme becerileri, yazı yazma öncesi becerileri ile öz yeterlilik arasında pozitif düzeyde anlamlı ilişki bulmuştur.

Deney ve kontrol grubunun ön test puanlarının karşılaştırılması;

Deney grubunun ön test sonuçlarında kontrol grubuna göre sesbilgisel farkındalık becerilerini değerlendirme toplam puanı ve yazı yazma öncesi becerileri toplam puanı anlamlı farklılık vardır. Yazı farkındalığı, öyküyü anlama, görsel eşleştirme ve yazı yazma öncesi becerileri toplam puanlarında anlamlı fark yoktur.

Deney grubunun kontrol grubuna göre ön test puanlarında anlamlı farklılık çıkmasının sebebi deney grubunda yer alan çocukların anne eğitim seviyesinin kontrol grubunda yer alan çocukların annelerinin eğitim seviyesinden daha yüksek olması ile açıklanabilir.

Çetin (2019) araştırmasında 19 deney, 19 kontrol grubu olmak üzere 38 çocukla erken okuryazarlık becerileri eğitim programı uygulayarak EOBDA doğrultusunda verileri toplamıştır. Ön test aşamasında kontrol grubundaki çocukların uyaklı sözcükleri eşleştirme ve hece ve sesleri atma becerileri ortalama puanlarının deney grubundakilere göre; deney grubundaki çocukların ise yazı yazma öncesi becerileri puanlarının kontrol grubuna göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Çalışma sonrasında EOBDA'nın tüm alt boyutlarında deney ve kontrol grubu arasında anlamlı fark olduğu ortaya konulmuştur.

H6. Deney grubunda yer alan çocukların erken okuryazarlık becerileri ön test ve son test puanları arasında anlamlı fark vardır.

Araştırmada deney grubunun EOBDA tüm alt test alt boyutları son test puan ortalamalarının kontrol grubundaki puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Farklılığın anlamlı düzeyde yüksek olması, araştırmacının daha önceden bu yaş grubu ile çalışmış olmasının verdiği tecrübe, bu anlamda deney grubunun süreçten olabildiğince etkin şekilde yararlanmasına fırsat sağladığı düşünülmektedir. Analizler doğrultusunda deney grubuna uygulanan akıl ve zeka oyunları eğitiminin erken okuryazarlık becerileri üzerinde olumlu yönde etkili olduğu savunulmaktadır.

Deney ve kontrol grubunun son test puan ortalamalarına göre;

Deney ve kontrol gruplarının EOBDA son test karşılaştırılmasında beş alt boyutta da anlamlı fark vardır. Yazı farkındalığı ve öyküyü anlama toplam puanları anlamlı olarak farklılık gösterirken sesbilgisel farkındalık becerileri, görsel eşleştirme ve yazı yazma öncesi becerileri toplam puanlarında oldukça yüksek anlamlı fark vardır. Elde edilen veriler doğrultusunda akıl ve zeka oyunları uygulamasının çocuklar üzerinde başarılı sonuçlar doğurduğu söylenebilir.

Doğan'ın (2019) araştırmasında 20 deney, 20 kontrol toplamda 40 çocuk (5-6 yaş) ile diyalojik okumanın çocukların erken okuryazarlık becerilerine etkisini incelemiştir. Deney grubundaki çocukların, sözcük bilgisi, ses bilgisel farkındalık, harf bilgisi, dinlediğini anlama ve erken okuryazarlık becerileri puan ortalamalarına göre tüm alt becerilerde ve toplam test puanları kapsamında, kontrol grubuna göre çok daha yüksek anlamlı farklılık bulunmuştur.

Alan yazında akıl ve zeka oyunlarının çocukların farklı kazanımlarına etkisinin incelendiği araştırmalarda olumlu anlamda farklılıklar mevcuttur. Bu araştırmada da erken okuryazarlık becerilerine önemli etkisi olduğu görülmektedir.

Türkoğlu'nun (2016) oyun temelli bilişsel gelişim programını uyguladığı 60-72 aylık 44 çocuğun (22 deney, 22 kontrol grubu) bilişsel gelişimlerine etkisini incelediği araştırmasında, deney grubu çocukların ön ve son test zekâ bölümü puan ortalamaları ile arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur.

Altun'un (2017) fiziksel etkinlik grubu 32, zeka oyunları grubu 32, hem fiziksel etkinlik hem de zeka oyunları grubu 32 ve kontrol grubu 32 olmak üzere toplam 128 ilkokul 2.sınıf öğrencisiyle yapmış olduğu araştırmasında zeka oyunları uygulanarak tüm deney grupları, görsel algıyı ve dikkati geliştirmede kontrol grubuna kıyasla anlamlı derecede yüksek fark ortaya koyduğu sonucuna ulaşmıştır.

Marangoz'un (2018) 12 deney, 12 kontrol 24 ilkokul 2.sınıf öğrencilerine zeka oyunları uygulaması yaparak zihinsel beceri düzeylerini incelediği araştırmasında deney ve kontrol grupları arasında anlamlı farklılık bulmuştur.

Savaş'ın (2019) 21 deney, 20 kontrol grubu 41 fen bilimleri öğretmen adayına zeka oyunları eğitimi vererek eleştirel düşünme eğilimleri arasında anlamlı farklılık olduğunu bulmuştur.

Şahin'in (2019) 20 deney,20 kontrol grubu toplamda 40 ilkokul 4.sınıf öğrencisine zeka oyunları uygulayarak problem çözme becerilerine olumlu yönde katkı sağladığını ancak problem çözme algılarına bir etkisinin olmadığını bulmuştur.

Çağır'ın (2020) 15 deney, 15 kontrol toplamda 30 ortaöğretim 6. Sınıf öğrencileri ile yapmış olduğu araştırmasında zeka ve akıl oyunları uygulayarak sosyal bilgiler dersine yönelik tutumunda anlamlı farklılık bulmuştur.

6.SONUÇ ve ÖNERİLER

6.1.Sonuçlar

Bu araştırmada akıl ve zeka oyunlarının 60- 72 aylık çocukların erken okuryazarlık becerileri arasındaki ilişki saptanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada elde edilen veriler ışığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır;

✓ Okul öncesi eğitime günlük devam etme şekline göre deney grubunun ön test puanlarında anlamlı farklılık yoktur. Son testte, yazı farkındalığı ve öyküyü anlama toplam puanlarında anlamlı farklılık bulunmuştur. Kontrol grubu çocuklarının ön ve son testte herhangi bir anlamlı fark yoktur.

✓ Deney grubunda yer alan çocukların daha önce okul öncesi eğitim alma durumuna göre ön test sonuçlarında sesbilgisel farkındalık ve yazı yazma öncesi becerilerinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Çocuğun daha önce okul öncesi eğitim alma durumuna göre son test puanlarında yazı farkındalığı ve yazı yazma öncesi becerileri toplam puanlarında anlamlı farklılık bulunmuştur. Kontrol grubunda yer alan çocukların daha önce okul öncesi eğitim alma durumuna göre ön test ve son testte anlamlı farklılık bulunmuştur.

✓ Deney grubunda yer alan çocukların ön test puanlarına göre anne eğitim düzeyi arasında anlamlı fark bulunmuştur. Son test toplam puanlarına göre anlamlı farklılık bulunamamıştır. Kontrol grubu çocuklarının anne eğitim düzeyi açısından ön test ve son testte anlamlı farklılık bulunmuştur.

✓ Deney grubuna ait ön test ve son test toplam puanlarında babanın eğitim düzeyine göre anlamlı fark bulunamamıştır. Babanın eğitim düzeyinin kontrol grubu çocuklarının ön ve son testte erken okuryazarlık becerilerine etkisinin olmadığı bulunmuştur.

✓ Erken okuryazarlık becerilerinin incelendiği bu çalışma da kontrol grubunun EOBDA'nın alt boyutları olan sesbilgisel farkındalık becerilerinin değerlendirilmesi toplam puanı, öyküyü anlama ve görselleri eşleştirme toplam puanı sonucunda ön test-son test puanları arasında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Yazı farkındalığı ve yazı yazma öncesi becerileri toplam puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

- ✓ Çalışma da deney grubunun kontrol grubuna göre sesbilgisel farkındalık becerileri ve yazı yazma öncesi becerileri toplam puan ön test sonuçlarında anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Yazı farkındalığı, öyküyü anlama, görsel eşleştirme ve yazı yazma öncesi becerileri toplam puanlarında anlamlı fark bulunmamıştır.
- ✓ Deney grubunun EOBDA tüm alt test alt boyutları son test puan ortalamalarının kontrol grubundaki puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.
- ✓ Araştırma da deney ve kontrol gruplarının son test karşılaştırılmasında yazı farkındalığı ve öyküyü anlama toplam puanları anlamlı fark bulunmuştur. Sesbilgisel farkındalık becerileri, görsel eşleştirme ve yazı yazma öncesi becerileri toplam puanlarında çok yüksek anlamlı fark bulunmuştur.
- ✓ Akıl ve zeka oyunları çocukların erken okuryazarlık becerilerine anlamlı etkisi olduğu bulunmuştur.

6.2.Öneriler

Araştırma sonuçları doğrultusunda aşağıdaki önerilere yer verilmiştir;

- ✓ Araştırma sonucunda anne eğitim düzeyinin çocuğun erken okuryazarlık becerilerini önemli anlamda etkilediği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu anlamda eğitime destek olan “Baba Beni Okula Gönder, Haydi Kızlar Okula, Kardelenler” gibi proje/kampanyalar artırılarak kız çocuklarının aldığı eğitimin gelecek kuşaklara olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- ✓ Toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki keskin sınırları esnetebilmek amacıyla eğitimden yararlanılabilir. Üniversitede eğitim gören tüm meslek gruplarına (geleceğin anne-baba adaylarına) aile yaşam dinamikleri, aile içi iletişim gibi derslerin verilmesi “aile” algısının temel yapı taşlarına olumlu etki sağlayacağı düşünülmektedir.
- ✓ Çocuk dünyaya gelmeden önce, hastane aracılığı ile anne ve babalara destek olmak adına ve baba adayına, babalık rolünün önemini vurgulanarak işlenmesi amacıyla sosyal içerikli programlar düzenlenebilir. Bu eğitim ilerleyen zamanda aile hekimliği ve okul aracılığı ile sürdürülerek babaların süreçten kopmaması sağlanabilir.

- ✓ Bazı durumlarda çocukta ortaya çıkabilen gelişim geriliği riski aileler ve eğitimciler tarafından fark edilmeyebilir. Bu nedenle çocuğun gelişimini takip edebilmek amacıyla 6 aylık periyotlarda gelişim tarama testi yapılabilir. Bu süreç çocuk gelişimci tarafından uygulanan gelişim tarama testleri ile sürdürülebilir. Çünkü erken dönemde fark edilemeyen gelişim geriliği riski çocuğun yaşamının ilerleyen süreçlerinde daha büyük problemlerin ortaya çıkmasına neden olabilir. Sürecin devamlılığı aile hekimliği tarafından yönetilebilir.
- ✓ Erken çocukluk dönemi çocuğun hem gelişim hem de öğrenme açısından en hızlı olduğu dönemdir. Dolayısıyla çocuğun sosyal iletişimini güçlendireceği, toplum içindeki konumunun farkına varacağı, hayatın provasını yapabileceği, gelişimini destekleyecek çevre ve uyaranların olduğu, kendisini özel bir birey olarak görebileceği bir ortam gerekmektedir. Bu anlamda okul öncesi eğitimin yeri akademik yaşamın ilk basamağıdır. Ülkemizde okul öncesi eğitim zorunlu olduğu takdirde çocuklar için eğitim anlamında fırsat eşitliği sağlanabilir.
- ✓ Okulöncesi eğitim sınıfları 10-15 kişi ile sınırlandırıldığı takdirde uygulanan etkinliklerin ve eğitimin niteliğinde artış söz konusu olabilir.
- ✓ Okul öncesi öğretmenlerine hizmet içi eğitimler uygulanarak erken okuryazarlık becerilerinin önemi üzerinde durulup yaratıcı etkinlikler planlanabilir.
- ✓ Akıl ve zeka oyunları konusunda erken yaş gruplarında da olmak üzere okullarda seçmeli derslerin getirilmesi ve daha aktif şekilde uygulanması sağlanabilir.
- ✓ Çocuğun en etkili öğrenme yolu olan oyun ile Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü 36-72 Aylık çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı'na akıl ve zeka oyunları etkinlikleri eklenerek program zenginleştirilebilir.
- ✓ Akıl ve zeka oyunları disleksi gibi özel gereksinimi olan çocukların eğitiminde kullanılabilir, bu alanla ilgili yeni araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Acun, S., Yavuz, Ü. K. ve Uçkan F. (2014). Zekâ ve Akıl Oyunları Ders ve Etkinlik Kitabı. İstanbul: TÜZDEV Yayınevi.
- Akamca, G. Ö., & Hamurcu, H. (2005). Çoklu Zeka Kuramı tabanlı öğretimin öğrencilerin fen başarısı, tutumları ve hatırd tutma üzerindeki etkileri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28(28), 178-187.
- Al, S. (2016). Müzikal zekâ temelinde çoklu zekâ etkinliklerini sosyal bilgiler dersinde uygulamak: Bir eylem araştırması.
- Altınok, E. (2008). Beden eğitimi öğrencilerinin bazı değişkenlere göre çoklu zeka alanlarının incelenmesi (Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Altun, D., & Tantekin Erden, F. (2016). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Erken Okuryazarlık ile İlgili Görüşleri ve Staj Uygulamaları. Journal of Kirsehir Education Faculty, 17(1).
- Artut, Ö. G. K. (2005). İlköğretim (I. Kademe-Birinci Sınıf) Yazı Öğretiminde Temel İlkeler. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(1), 69-74.
- Aslan, Ö. M. (2013). Anaokuluna Devam Eden Çocukların Oyun Davranışları ve Oyunlarında Ortaya Çıkan Zorbalık Davranışları.
- Avanoğlu, A. (2006). Türkçe Dersindeki Başarı İle Çoklu Zekâ Alanları Arasındaki İlişki Düzeyi (Kastamonu Örneği), Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Avcı, D. E., & Yağbasan, R. (2008). Beyin yarı kürelerinin baskın olarak kullanılmasına yönelik öğretim stratejileri. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28(2), 1-18.
- Aygün Cengiz, S. Y., & Erginer, G. T. D. (1996). Kdz. Ereğlisi örneğinde çocuk oyunlarının halk bilimsel açıdan incelenmesi (Doctoral dissertation, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

- Başaran, B. I. (2004). Etkili öğrenme ve çoklu zekâ kurami: Bir inceleme. Ege Eğitim Dergisi, 5(1).
- Biltekin, A. (2019). Çocukların Erken Okuryazarlık Becerileri ve Annelerin Kelime Bilgi Düzeyleri ile Annelerin Erken Okuryazarlığa İlişkin Uygulamalarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Bottino, R.M., Ott, M. ve Tavella, M. (2013). Investigating the Relationship Between School Performance and the Abilities to Play Mind Games. In Proceedings of the European Conference on Games Based Learning, p. 62-71.
- Bümen, N. T. (2005). Okulda Çoklu Zeka Kuramı. Ankara: Pegem.
- Canbulat, A. N. K., & Yıldızbaş, F. (2014). Okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin 60-72 aylık çocukların okula hazır bulunuşluklarına ilişkin görüşleri. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.
- Çağır, S. (2020). Sosyal Bilgiler Kavramlarının Öğretiminde Zeka ve Akıl Oyunları. Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Çetin, A. (2019). Erken Okuryazarlık Becerileri Eğitim Programının Erken Okuryazarlık ve Erken Matematik Becerileri Üzerine Etkisinin İncelenmesi. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Çetin, Ö. Ş. (2014). Okul öncesi dönemindeki çocukların yazı farkındalığı ve yazmaya hazırlık becerilerinin incelenmesi. Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 7(3), 342-360.
- Çetin, Ö. Ş., & Alisinanoğlu, F. (2013). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Yazı Farkındalığını Değerlendirme Kontrol Listesi'nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 5(8), 15-27.
- Demirel, E. T., Düşükcan, M., & Ölmez, M. (2011). Çoklu Zeka Alanlarının Girişimcilik Davranışına Etkisi. Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 3(2), 97-105.
- Demirel, T. (2015). Zeka Oyunlarının Türkçe ve Matematik Derslerinde Kullanılmasının Ortaokul Öğrencileri Üzerindeki Bilişsel ve Duyuşsal Etkilerinin Değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

- Demirel, T. (2015). Zekâ Oyunlarının Türkçe ve Matematik Derslerinde Kullanılmasının Ortaokul Öğrencileri Üzerindeki Bilişsel ve Duyuşsal Etkilerinin Değerlendirilmesi. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Doğan, A. (2019). Diyalojik okumanın beş-altı yaş çocukların erken okuryazarlık becerilerine etkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Doğan, Y., & Alkış, S. (2007). Sınıf öğretmeni adaylarının sosyal bilgiler derslerinde çoklu zekâ alanlarını kullanabilmelerine yönelik görüşleri. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20(2), 327-339.
- Duman, G., & Koçak, N. (2013). Çocuk oyun alanlarının biçimsel özellikleri açısından değerlendirilmesi (Konya İli Örneği). Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 11(1), 64-81.
- Ebner, M., & Holzinger, A. (2007). Successful implementation of user-centered game based learning in higher education: An example from civil engineering. Computers & education, 49(3), 873-890. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2005.11.026>
- Ege, P. (2006). Çocuklarda okuryazarlık gelişimi. Çoluk Çocuk Dergisi, 65, 6-10.
- Enerem, D. (2018). 60-72 Ay Arası Çocuklarda Erken Okuryazarlık Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Erdoğan, M. Y. (2008). Duygusal Zeka'nın Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 7(23), 62-76.
- Ergül, C., Karaman, G., Akoğlu, G., Tufan, M., Sarıca, A. D., & Kudret, Z. B. (2014). Okul öncesi öğretmenlerinin "Erken Okuryazarlık" kavramına ilişkin bilgi düzeyleri ve sınıf uygulamaları. Elementary Education Online, 13(4).
- Ergül, C., Sarıca, A. D., & Akoglu, G. (2016). Etkilesimli Kitap Okuma: Dil ve Erken Okuryazarlık Becerilerinin Gelistirilmesinde Etkili Bir Yöntem. Özel Eğitim Dergisi, 17(2), 193.

- Ermiş, E., İmamoğlu, O., & Erilli, N. A. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Bedensel ve Sosyal Çoklu Zeka Puanlarında Sporun Etkisi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 23-29.
- Gencer, H. (2019). Okul öncesine devam eden çocukların erken okuryazarlık becerileri ile benlik algılarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Gestwicki, C (1999) *Developmentally Appropriate Practise Curriculum and Development in Early Education*, an İnternature Thomson Publishing Company, USA.
- Gök, N. F. (2013). Anaokullarında Erken Okuryazarlık Çevresinin Değerlendirilmesi ve Sınıf Ortamının Çocukların Erken Okuryazarlık Davranışlarına Etkisi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gözde, G. Ü. L. (2007). Okuryazarlık sürecinde aile katılımının rolü. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 8(01), 17-32.
- Güler, T. (2010). Erken çocukluk döneminde “Oyun Planlama” modeli. *Eğitim ve Bilim*, 32(143).
- Güneş, F. (2009). Türkçe Öğretiminde Günümüz Gelişmeleri ve Yapılandırıcı Yaklaşım/The New Developments In Teaching of Turkish and Constructivist Approach. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 1-21.
- Güney, O. (2012). 5-6 yaş çocuklarında algılanan cinsiyet kalıp yargılarına ilişkin ebeveyn beklentileri ile oyuncak tercihleri arasındaki ilişki (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Gürsoy, A., & Arslan, M. (2011, May). Eğitsel oyunlar ve etkinliklerle yabancılara Türkçe öğretim yöntemi. In 1st International Conference on Foreign Language Teaching and Applied Linguistics (pp. 5-7).
- Güven, B. (2017). “Bana Oyunla Öğret”: Okul Öncesi Eğitimde Oyun ve Beden Eğitimi. *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi-BÜSBİD*, 2(1).

- Harmandar, D. (2019). Okulöncesi dönemde ailelerin erken okuryazarlığa ilişkin farkındalıkları ve dil destek çalışmalarına yönelik tercihleri. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Justice, L. M., & Pullen, P. C. (2003). Promising interventions for promoting emergent literacy skills: Three evidence-based approaches. *Topics in early childhood special education*, 23(3), 99-113.
<https://doi.org/10.1177%2F02711214030230030101>
- Kadim, Ö. G. M. (2019). Çocukta Oyun Gelişimi Ders Notları.
- Karaman, G. (2013). Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı'nın Geliştirilmesi, Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karaman, G., & Güngör Aytar, A. (2016). Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı'nın (EOBDA) Geliştirilmesi. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 12(2).
- Kargın, T., Ergül, C., Büyüköztürk, Ş., & Güldenoğlu, B. (2015). Anasınıfı Çocuklarına Yönelik Erken Okuryazarlık Testi (EROT) Geliştirme Çalışması. *Özel Eğitim Dergisi*, 16(3).
- Kargın, T., Güldenoğlu, B., & Ergül, C. (2017). Anasınıfı çocuklarının erken okuryazarlık beceri profili: Ankara örneklemi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(01), 61-87.
- Kılıç, Ş., & Kara, H. G. E. (2018). Ebeveynlerin Okuma Yazmaya Hazırlığa İlişkin Uygulamaları ile Çocukların Sözcük-Yazı Farkındalığı Becerileri Arasındaki İlişki. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 35-50.
- Koçak, N., Ergin, B., & Yalçın, H. (2014). 60-72 aylık çocukların Türkçe dil kullanımı düzeyleri ve etki eden faktörlerin incelenmesi. *Karamanoğlu Mehmet bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2014(4), 100-106.
- Koçyigit, S., Sezer, T., & Yılmaz, E. (2015). 60-72 Aylık Çocukların Sosyal Yetkinlik ve Duygu Düzenleme Becerileri İle Oyun Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi/The Investigating of The Relationship Among Social Competence,

Emotion Regulation Skills and Play Skills of 60-72 Months Old Children. Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(1), 287.

Koçyiğit, S., & Baydilek, N. B. (2015). Okul öncesi dönem çocuklarının oyun algılarının incelenmesi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(1), 1-26.

Koçyiğit, S., Tuğluk, M. N., & Kök, M. (2007). Çocuğun gelişim sürecinde eğitsel bir etkinlik olarak oyun. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, (16), 324-342.

Korkmaz, H. (2001). Çoklu zekâ kuramı tabanlı etkin öğrenme yaklaşımının öğrenci başarısına ve tutumuna etkisi. Eğitim ve Bilim, 26(119).

Korkmaz, S. (2018). Eğitsel oyun geliştirerek desteklenen fen bilimleri öğretiminin öğrenci tutum ve başarısına etkisi (Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).

Marangoz, D. (2018). Mekanik Zeka Oyunlarının İlkokul 2. Sınıf Öğrencilerinin Zihinsel Beceri Düzeylerine Etkisi. Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Marangoz, D., & Demirtaş, Z. (2017). Mekanik zekâ oyunlarının ilkokul 2. sınıf öğrencilerinin zihinsel beceri düzeylerine etkisi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10(53), 612-621.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), 2014. Çocuk gelişimi ve Eğitimi, Oyun Etkinliği 1. Ankara.

http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Oyun%20Etkinlikle%201.pdf Erişim Tarihi: 03.06.2020

Nicolopoulou, A. (2004). Oyun, bilişsel gelişim ve toplumsal dünya: Piaget, Vygotsky ve sonrası. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 37(2), 137-169.

Nilay, T. A. L. U. (1999). Çoklu zeka kuramı ve eğitime yansımaları. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(15).

- Öğretir, A. D. (2008). Oyun ve Oyun Terapisi. Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı:22, s.94-100.
- Öngören, H., & Şahin, A. (2008). Çoklu zeka kuramı tabanlı öğretimin öğrencilerin fen bilgisi başarılarına etkileri. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23(23), 24-35.
- Özağı, A. (2007). Depresyon düzeyi yüksek parçalanmış aile çocuklarıyla yapılan eğitsel grup oyunlarının depresyon düzeylerine etkisi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İzmir.
- Özbay, Ö. (2019). Köy ve kentte ana sınıfına devam eden çocukların erken okuryazarlık becerilerinin değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Özdemir, Z. S., & Bayraktar, A. (2015). Öğretmen Adaylarının Çocuklarda Erken Okuryazarlık Konusu Hakkındaki Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi. Journal of Education and Future, (7), 37-48.
- Özer, A., Gürkan, A. C., & Ramazanoğlu, O. (2006). Oyunun çocuk gelişimi üzerine etkileri. Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi, 4(3), 54-57.
- Öztürk, K., & Şahin, M. E. (2018). Yapay Sinir Ağları ve Yapay Zeka'ya Genel Bir Bakış. Takvim-i Vekayi, 6(2), 25-36.
- Öztürkmen, B. (2006). Ortaöğretim Öğrencilerinin Çoklu Zeka Kuramına Göre Zeka Alanlarıyla Öğrenme Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Gaziantep Örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Saban, A. (2002). Çoklu Zeka Teorisi Ve Eğitim, 2. Basım, Ankara: Nobel Yayınları.
- Saban, A. (2010). Çoklu Zeka Kuramı Ve Türk Eğitim Sistemine Yansıması. Ankara:
- Selçuk Z. Çoklu Zeka Uygulamaları. 1. Basım, Ankara, Nobel Yayın Evi, 2002.
- Sezgin, E. Y., Leyla, U. L. U. S., & Aksoy, A. B. (2019). Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Erken Okur Yazarlıkla İlgili Sınıf İçi Uygulamalarının İncelenmesi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 19, 1-1.
- Sezgin, E. Y., Ulus, L., & Şahin, İ. (2019). 4-6 yaş çocuklarının Davranış Düzenleme Becerileri ile Ses Bilgisel Farkındalık, Görsel Eşleştirme ve Yazı Yazma Öncesi

- Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Sakarya University Journal of Education, 107-128.
- Suat, K. O. L. (2011). Erken çocuklukta bilişsel gelişim ve dil gelişimi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(21).
- Süel, E. E. (2011). İlköğretim 1. Sınıf Üstün ve Normal Zeka Düzeyindeki Öğrencilerin Fonolojik Farkındalık Düzeylerinin Okuma Başarıları Üzerine Etkisinin Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı Programı.
- Şahin, E. (2019). Zeka Oyunlarının İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerine ve Problem Çözme Algılarına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Şeb, Gül, Nergiz Bulut Serin, (2017). KKTC’de Satranç Eğitimi Alan ve Almayan İlkokul ve Ortaokul Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerine Yönelik Algıları. International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education. c.6. s.3:58-67. ISSN: 2146 - 9466
- Talu, N. (1999). Çoklu zeka kuramı ve eğitime yansımaları. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(15).
- Temiz, N. (2007). Kimim -1 Çoklu Zeka Kuramı Okulda ve Sınıfta. Ankara: Nobel.
- Temizkan, M. (2010). Türkçe Öğretiminde Yaratıcı Yazma Becerilerinin Geliştirilmesi. Türklük Bilimi Araştırmaları, (27), 621-643.
- Tiryaki, E., & Demir, A. (2016). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yazma Becerisine Yönelik Metaforik Algıları/Turkish Teacher Candidates’ Metaphorical Perceptions Related to Writing Skills. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(33), 18-27.
- Tuğrul, B., & Duran, E. (2003). Her çocuk başarılı olmak için bir şansa sahiptir: Zekanın çok boyutluluğu çoklu zeka kuramı. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24(24).

- Turan, F., & Topcu, Z. G. (2018). Erken okuryazarlık üzerinde paylaşımlı kitap okumanın rolü: Okul ve ev ortamı açısından etkileri. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 5(1), 11-33.
- Türkan, E. E. (2010). Balıkesir kenti çocuk oyun alanlarının irdelenmesi (Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Türkoğlu, B. (2016). Oyun temelli bilişsel gelişim programının 60-72 aylık çocukların bilişsel gelişimine etkisi (Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Uluğ, E. (2018). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden ve etmeyen 12-36 aylık çocukların ev erken okuryazarlık ortam özelliklerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Yalman, F. (2020). Kütüphanede Verilen "Kitapların Eğlenceli Dünyası" Eğitim Programının Çocukların Erken Okuryazarlık Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, Karabük.
- Yavuzer, H. (2010). Çocuğunuzun İlk 6 Yılı. (26. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yenilmez, K., & Çalışkan, S. (2011). İlköğretim Öğrencilerinin Çoklu Zeka Alanları İle Yaratıcı Düşünme Düzeyleri Arasındaki İlişki. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, (17), 48-63.
- Yücel, D. (2009). Sesbilgisel farkındalık (Fonolojik farkındalık) eğitiminin okuma sorunu olan çocuklar üzerindeki etkisinin incelenmesi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

EKLER

EK-1 : Tıbbi Araştırmalar Etik Kurul İzin Belgesi

www.uskudar.edu.tr

Altunizade Mahallesi Haluk Türksoy Sokak No:14 34662 Üsküdar/İSTANBUL
T: 0216 400 22 22 F: 0216 474 12 56 bilgi@uskudar.edu.tr

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

SAYI: 61351342-/ 2019-428

23/09/2019

Sayın Dr.Öğr.Üyesi Didem ELİTEZ
(Meliha ŞEN)

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 23/09/2019 tarihinde yapılan 09 No.lu toplantısında “Akıl ve Zeka Oyunlarının 60-72 Aylık Çocuklarda Erken Okuryazarlık Becerilerine Etkisinin İncelenmesi” adlı araştırma projenizin kurum izni getirme koşulu ile şerhli olarak etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Doç. Dr. Cumhuri TAŞ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik
Kurulu Başkanı

EK-2 : Bursa İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni

T.C.
BURSA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 86896125-605.01-E.18311604
Konu : Meliha ŞEN'in Araştırma İzni

27.09.2019

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

İlgi : Milli Eğitim Bakanlığı'nın Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri konulu 22/08/2017 tarihli ve 2017/25 sayılı Genelgesi.

Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Bölümü tezli yüksek lisans öğrencisi Meliha ŞEN'in "Akıl ve Zeka Oyunlarının 60-72 Aylık Çocuklarda Erken Okuryazarlık Becerilerine Etkisinin İncelenmesi" konulu araştırma isteği Meliha ŞEN'in 23/09/2019 tarihli ve 17773168 sayılı dilekçesi ile bildirilmektedir.

Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Bölümü tezli yüksek lisans öğrencisi Meliha ŞEN'in "Akıl ve Zeka Oyunlarının 60-72 Aylık Çocuklarda Erken Okuryazarlık Becerilerine Etkisinin İncelenmesi" konulu araştırmasını Nilüfer ilçesi Özel Final Okulları ile Osmangazi ilçesi Hundi Hatun Anaokulu ve Yunuseli Şehit Gürcan Ulucan İlkokulunda uygulama yapma isteği ilimizde oluşturulan "Araştırma Değerlendirme Komisyonu" tarafından incelenerek değerlendirilmiştir. Araştırma ile ilgili çalışmanın **okul/kurumlardaki eğitim öğretim faaliyetleri aksatılmadan, araştırma formlarının aslı okul müdürlüklerince görülerek ve gönüllülük esası ile okul müdürlüklerinin gözetim ve sorumluluğunda** ilgi Genelge çerçevesinde uygulanması ayrıca **araştırma sonuçlarının Müdürlüğümüz ile paylaşılması** komisyonumuzca uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Ekrem KOZ
İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR
27.09.2019

Sabahattin DÜLGER
İl Milli Eğitim Müdürü

Adres : Hocaahasan Mh. İlkbahar Cad. No:38
(Yeni Hükümet Konağı A Blok) 16050 Osmangazi/BURSA
Telefon No:(0224) 445 16 00 Fax: 445 18 10

E-posta: arge16@meb.gov.tr İnternet Adresi: <http://bursa.meb.gov.tr>

Bilgi İçin : Engin SEYMEN
AR-GE VİHKİ
(0224) 215 25 39

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 3478-6470-3a4e-b37d-bd87 kodu ile teyit edilebilir.

EK-3 : Veli Onam Formu

Sayın Veli ;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma,“ Akıl ve Zeka Oyunlarının 60-72 Aylık Çocuklar da Erken Okuryazarlık Becerilerine Etkisinin İncelenmesi ” adıyla, 30.10.2019-17.01.2020 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Bu araştırmanın amacı, akıl ve zeka oyunlarının okulöncesi dönem çocuklarının erken okur yazarlık becerilerine etkisini ile incelemektir. Kullanılacak olan akıl ve zeka oyunlarının kazanımları, erken okuryazarlık becerisinin

Alt yapısı ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla oyun yoluyla çocukların gelişim ve akademik başarılarının alt yapısının desteklenmesi söz konusudur.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için her hangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı tamamen sizin isteğinize bağlıdır, reddedebilir ya da her hangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir. Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da her hangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak yada katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir. Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı: Meliha ŞEN

İletişim bilgileri :

Velisi bulunduğum. . . . . sınıfı öğrencisi . . . . .

. . . . . ' in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum.(Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz *).

.... / ..... / .....

İsim Soy isim İmza:

Veli Adı Soy adı :

Telefon Numarası:

EK-4 : Sosyo-Demografik Bilgi Formu

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Çocuğun adı soyadı :

Çocuğun cinsiyeti: Kız ( ), Erkek ( )

1) Annenin yaşı : . . . . .

2) Babanın yaşı : . . . . .

3) Annenin eğitim durumu:

4) Babanın eğitim durumu:

( ) Okur yazar ve değil

( ) Okur yazar ve değil

( ) İlkokul mezunu

( ) İlkokul mezunu

( ) Ortaokul mezunu

( ) Ortaokul mezunu

( ) Lise mezunu

( ) Lise mezunu

( ) Yüksekokul mezunu

( ) Yüksekokul mezunu

( ) Üniversite mezunu

( ) Üniversite mezunu

5) Annenin çalışma durumu:

6) Babanın çalışma durumu:

( ) Çalışmıyor(Ev hanımı)

( ) Çalışmıyor

( ) Çalışıyor

( ) Çalışıyor

7) Aile tipi :

( ) Çekirdek aile

( ) Geniş aile

( ) Parçalanmış aile

8) Ailedeki çocuk sayısı :

( ) 1 Çocuk

( ) 2 Çocuk

( ) 3 Çocuk

( ) 4 Çocuk ve üzeri

9) Gelir durumu(Evinize bir ayda giren toplam miktar) :

0-3000tl

3001-6000tl

6001-9000tl

9001ve üzeri

10) Ailenin sosyal güvencesi :

Yok

SSK

Emekli sandığı

Yeşil kart

Bağkur

11)Çocuğun eğitim öğretim aldığı süre:

Tamgün

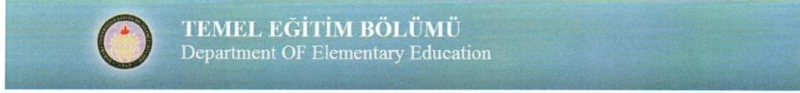
Yarım gün

12) Çocuğun daha önce okul öncesi eğitim alma durumu:

Eğitim almış

Eğitim almamış

EK-5: EOBDA'nın Araştırmada Kullanım İzni

20.07.2019

Sayın Meliha ŞEN,

Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı'nın Geliştirilmesi (2013, 2016)* isimli çalışmamın, ilgili yerlerde kaynak gösterilmek şartıyla kullanılması uygun bulunmuştur.

"*Akil ve Zeka Güçlerine 60-72 aylık Çocuklarda Erken Okuryazarlık Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*"

" isimli çalışmada kullanılabilir ve başkalarına verilemez. Araştırmanın tamamlanmasının ardından bir örneğinin tarafıma gönderilmesini rica ederim.

Saygılarımla

Araştırmacı

Dr. Gökçe KARAMAN BENLİ

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi

Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

*Karaman, G.(2013). *Erken okuryazarlık becerilerini değerlendirme aracı'nın geliştirilmesi geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi. Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

**Karaman, G. ve Aytaç, A.G. (2016). Erken okuryazarlık becerilerini değerlendirme aracı'nın (EOBDA) geliştirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 516-541. doi: <http://dx.doi.org/10.17860/efd.02080>.

Erken Okuryazarlık Becerilerini Değerlendirme Aracı'nın Geliştirilmesi (2013*, 2016**) isimli çalışma belirttiğim dışında başka bir araştırmada, izin alınmadan kullanılmayacak ve tarafımdan başkalarına verilmeyecektir.

Araştırmacı Adı-Soyadı ve İmza
Meliha ŞEN

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Didem YÜCEL

EK-6 : Denver II Gelişim Tarama Testi Uygulayıcı Sertifikası

YETERLİLİK BELGESİ

No: **2019**

Sayın **MELİHA SEN**

DENVER II GELİŞİMSEL TARAMA TESTİ*
uygulamalı eğitim programını başarıyla tamamlamıştır.

Prof. Dr. Banu ANLAR
Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı
Çocuk Nörolojisi Bölümü

Prof. Dr. Kalbiye YALAZ
Gelişimsel Çocuk Nörolojisi
Derneği Başkanı

* Zeka testi olarak uygulanamaz.

EK-7 : Özgeçmiş

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı : Meliha ŞEN
Doğum Yeri : Kırcaali
Doğum Tarihi : 19.05.1987

Eğitim Bilgileri

Bursa Elmasbahçe İlköğretim Okulu

Bursa Zübeyde Hanım Anadolu Meslek ve Kız Meslek Lisesi (Çocuk Gelişimi)

Biruni Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Lisans (Çocuk Gelişimi)

Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans (Çocuk Gelişimi)

İş Deneyimi

Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Özel Anaokulları (2011-2016)

Bursa Büyükşehir Belediyesi- Ana Kucağı (2019-Halen)